

פוליטיקה דמוקרטית במצבי קיצון

הכנס השנתי של
האגודה הישראלית למדע המדינה
לשנת 2015

ספר הכנס ותקצירי ההרצאות

יום חמישי, י"ח באייר תשע"ה, 7 במאי 2015
המכללה האקדמית אשקלון

כתיבה ועריכה: ד"ר עומרי שמיר ואור טוטנאור

תוכן

3	<u>דבר יו"ר האגודה - פרופ' יצחק גל-נור</u>
4	<u>תקופת כהונת ראש האגודה יצחק גל-נור 2012-2015 - תמצית הפעילות</u>
5	<u>דבר יו"ר ועדת הכנס השנתי - התשע"ה</u>
6	<u>אודות האגודה הישראלית למדעי המדינה</u>
6	<u>נושאי תפקידים באגודה</u>
7	<u>פעילות הוועדה למונחי מדע המדינה</u>
8	<u>אודות פרופסור גדעון דורון ז"ל (1945-2011)</u>
9	<u>דברים לזכרו של יצחק קורן ז"ל (1911-1994)</u>
10	<u>אודות מר אליעזר שרייבמן ז"ל (1918-1987)</u>
11	<u>רשימת הזוכים בפרסי האגודה לשנת 2015</u>
12	<u>מקבלי פרס מפעל חיים של האגודה הישראלית למדע המדינה לדורותיהם</u>
13	<u>אודות חתן פרס מפעל חיים של האגודה הישראלית למדע המדינה</u>
14	<u>אודות הספר המצטיין ע"ש פרופ' גדעון דורון</u>
15	<u>אודות המאמר המצטיין בעברית ע"ש יצחק קורן</u>
16	<u>קול קורא להגשת מועמדות לפרס ע"ש יעקב בר-סימן-טוב למאמר המצטיין</u>
17	<u>תכנית הכנס</u>
18	<u>סדר היום ומושבי הכנס</u>
28	<u>תקצירי ההרצאות</u>

דבר יו"ר האגודה - פרופ' יצחק גל-נור

השנה הכנס נערך במכללת אשקלון ויש בכך הבעת אמון של האגודה הישראלית למדע המדינה במורים, בחוקרים ובתלמידים במוסד זה, שעיסוקם הוא מדע המדינה, ממשל ופוליטיקה, יחסים בינלאומיים ומדיניות ציבורית.

הנושא המרכזי של הכנס הוא "פוליטיקה דמוקרטית במצבי קיצון". מדינות דמוקרטיות התמודדו בעבר בהצלחה עם מצוקות קשות ועם המשבר הממושך של מלחמת העולם השנייה - ונתרו דמוקרטיה. בעשורים האחרונים הוצב סימן שאלה לגבי היכולת של מדינות דמוקרטיות רבות להתמודד עם מה שמכונה "מצבי קיצון": משברים ביטחוניים (מלחמות, אירועי טרור); חברתיים (אי שוויון, פערים, הגירה, מאבקים אתניים או עדתיים ושינויים דמוגרפיים); כלכליים (אי יציבות גלובלית, קריסתן של מערכות פיננסיות); ופוליטיים (אי-אמון בין אזרחים לנבחרים, מתח בין ייצוגיות ומשילות). מצבים אלה מאתגרים את המערכות הדמוקרטיות לסוגיהן ומחייבים חשיבה על השלכותיהם התיאורטיות והמעשיות. גם בישראל ניתן להציב סימני שאלה בדבר חוסנה של הדמוקרטיה: האם בגלל "מצבי קיצון", או שמא בגלל תהליכים פנימיים—חברתיים ופוליטיים?

הכנס השנתי של האגודה הישראלית למדע המדינה העמיד השנה במרכזו דיון אקדמי במצבים אלה ובהשלכותיהם התיאורטיות והמעשיות על תפקודן של דמוקרטיות: בישראל, במדינות אחרות ובניתוח השוואתי.

תכנית הכנס שלפניכם מעידה על עושר הנושאים ועל השתתפות מקיפה של מדעני מדינה, ותיקים כצעירים, פרופסורים גמורים ודוקטורנטים, מכמעט כול מוסדות להשכלה גבוהה בארץ. בחירת ההצעות למושבים וההרצאות נעשתה ע"י ועדה אקדמית על פי כללי שיפוט אובייקטיביים, ככול הניתן, כאשר כול הצעה נקראה ע"י שני שופטים. מספר ההצעות להרצאות ולמושבים היה השנה גבוה יותר מאשר בשנה שעברה, והוועדה נאלצה לדחות הצעות רבות ולהגדיל את מספר המושבים המקבילים ל-24. נמשיך במסורת החדשה, ובמהלך הכנס נארח את תאים מקצועיים של חוקרים/חוקרות: תא הנשים, פורום מורים-חוקרים באזרחות, התא לחקר ביטחון, מדינה וחברה, ותא עורכי כתבי העת. האגודה תשמח לארח קבוצות נוספות של חוקרים.

תודות: ברצוני להודות למוסד המארח, ולנשיאו, פרופ' שלמה גרוסמן והרקטור, פרופ' שמעון שרביט שנתנו חסותם לכנס. ראוי לציין את שיתוף הפעולה בתכנים ובמשאבים כספיים בין החוד לפוליטיקה וממשל והעומד בראשה, פרופ' סטיוארט כהן.

אני שמח להודות לוועדה האקדמית של הכנס ובמיוחד ליו"ר הוועדה פרופ' סטיוארט כהן ולמארגן הכנס ד"ר עומרי שמיר, שעמלו על התוכן ועל הכנת הכנס ושבצעיהם הוא לא היה מתקיים. ברכות חמות לפרופ' גבי שפר על קבלת פרס מפעל חיים מטעם האגודה, לכול הזוכים בפרסי האגודה האחרים ששמותיהם פורסמו בנפרד, ותודה לחברי וחברות כל וועדות הבחירה שעשו עבודה נאמנה. אני מאחל לכולנו כנס מעניין ומפורה.

לסיום, ברצוני להודות לעמיתי בהנהלת האגודה: לסגן היו"ר פרופ' אריה נאור, למנכ"ל מר ניסים ערקובי, למזכיר האגודה הקודם ד"ר עמרי שמיר ולנוכחי מר אור טוטנאור, לדוברת הגב' ורד עוזיאל, למנהל מערכת המחשוב מר חזי בן-יעקב, ליועץ המשפטי עו"ד רועי ברזילי ולחברי הוועד המנהל של האגודה על שיתוף הפעולה ההדוק.

אני מאחל הצלחה רבה לראש האגודה החדש שיבחר בכנס על ידי האסיפה הכללית של האגודה.

יצחק גל-נור

תקופת כהונת ראש האגודה יצחק גל-נור 2012-2015 - תמצית הפעילות

- ✓ הכנס השנתי: האגודה שקדה על חיזוק מעמדה האקדמי והקפידה על איכותם האקדמית של הכנסים השנתיים, כאמצעות תהליך שיפוט מובנה של קריאת ההצעות למושבים ולהרצאות בכנס. בכנסים שהתקיימו באוניברסיטה העברית ובאוניברסיטת בן גוריון בנגב השתתפו כמאה וחמישים איש ואישה. הביקוש להשתתפות בכנס השנתי של האגודה גבר ואנו מצפים לשיעור גבוה עוד יותר השנה בכנס במכללת אשקלון. בהתאם לכך, שיעור הדחיה של מגישי התקצירים לכנס 2015 היה קרוב לחמישים אחוז, חלקם מפאת חוסר מקום.
- ✓ מיסוד וקביעת נהלים להתנהלותה של האגודה הישראלית למדע המדינה: כתיבה מחדש של תקנון האגודה. השינויים העיקריים: ניסוח מחדש של המטרות; הבטחת הייצוג למכללות בוועד המנהל; קביעת משך הכהונה של ראש האגודה ואופן בחירתו על סמך ועדת איתור, בהצבעה חשאית.
- ✓ שיפור השירותים הניתנים לחברי האגודה, שיתוף פעולה עם גופים אחרים והגברת המעורבות הציבורית של האגודה בנושאים הקרובים ללב הקהילה.
- ✓ הבראה כלכלית של האגודה, כאשר בסוף התקופה תקציב האגודה נמצא ביתרת זכות נכרת שתאפשר יתר עצמאות, יציבות וצמיחה בעתיד.
- ✓ הנהגת נהלי שיפוט ברורים להערכת עבודות, ספרים ומאמרים המועמדים לפרסי האגודה וקביעת נוהל לפעולת ההוצאה לאור של האגודה, שנועד להבטיח איכות אקדמית גבוהה לצד יציבות כלכלית.
- ✓ הוקמו תאי חוקרים: נשים ומיגדר, חקר ביטחון, מדינה וחברה, ותא עורכי כתבי עת. התאים נפגשים בכנס השנתי והמטרה היא שבקרוב יצטרפו אליהם תאים נוספים ותוגבר תדירות המפגשים.
- ✓ רשימת התפוצה "פוליטיקס" הועברה לאחראיות ותפעול מלאים של מזכיר האגודה שעושה שירות מעולה. הרשימה מאגדת כיום למעלה מאלף חוקרים וסטודנטים ישראלים למדע המדינה, יחסים בינלאומיים ומדיניות ציבורית בארץ ומחוצה לה..
- ✓ פעולות נוספות: הוקם פורום ראשי המחלקות למדע המדינה, יחסים בינלאומיים ומדיניות ציבורית, אשר התכנס בינתיים פעם אחת ומטרתו הגברת התיאום והתקשורת בין המחלקות השונות השותפות בקהילתנו. ניסיון לקדם את מעמדה הבינלאומי של קהילת המחקר הישראלית על ידי בחירת נציג להנהלת IPSA, לא צלח.
- ✓ שיתופי פעולה בין האגודה לבין גופים וציבורים בעלי עניין דומה. שיתוף פעולה פורה עם המורים למקצועות האזרחות ומשרד החינוך הביא להקמת פורום מורים-חוקרים פעיל. מושבים משותפים מתקיימים דרך קבע בכנסים השנתיים ועשרות מורים לאזרחות ודמוקרטיה מגיעים לכנסים אלו המוכרים להם כימי השתלמות. שיתוף הפעולה עם כתב העת "פוליטיקה" הודק, והשנה הושק לראשונה פרס משותף ע"ש יעקב בר-סימן-טוב למאמר מצטיין המבוסס על הרצאה בכנס. המאמר יפורסם בכתב העת ויזכה בפרס כספי.
- ✓ הוקמה ועדה משותפת לאגודה ולאקדמיה ללשון עברית העוסקת במינוח מקצועי בתחום מדע המדינה (פירוט נוסף בהמשך).
- ✓ האגודה התערבה באופן פעיל והציגה את עמדת הקהילה האקדמית בסוגיית המחלקה לפוליטיקה וממשל באוניברסיטת בן גוריון בנגב.
- ✓ מתוך דאגה למעמד הדמוקרטיה בישראל ולאיכות החינוך לערכים דמוקרטיים במערכת החינוך, הוקם צוות חשיבה אודות חינוך לערכים דמוקרטיים. עבודתו טרם הושלמה.

דבר יו"ר ועדת הכנס השנתי - התשע"ה

בשם החוג לפוליטיקה וממשל במכללה האקדמית אשקלון, אנו מקבלים את פני באי הכנס השנתי של האגודה הישראלית למדעי המדינה, תשע"ה, בברכת "ברוכים הבאים". כבוד הוא לנו לשמש אכסניה, בפעם הראשונה, למפגש חשוב זה. אנו רואים בו הכרה במעמד לו זוכה החוג שלנו, שהוקם רק לפני חמש שנים. זוהי גם הזדמנות לקיים המלצתם של חכמינו הנמסרת בפרקי אבות: "יהי ביתך בית ועד לחכמים."

תודתנו נתונה לחברי הוועד המנהל של האגודה על האימון שנתנו בנו בקבלת הצעתנו לארח את הכנס ולהנהלת המכללה האקדמית אשקלון שהעמידה לרשותנו את האמצעים והתקציבים הדרושים לכך. יבואו גם על הברכה חברי הוועדה המדעית של הכנס על תרומתם לגיבוש תוכנית עשירה ומגוונת במיוחד.

אנו מאחלים לכולנו כנס פורה, מחכים ומהנה ומזמינים את כל המשתתפים לנצל את שהותם במחיצתנו לטיול בקמפוס היפה של המכללה וכן להתרשם מבנייניה וממתקניה השונים.

בברכת כל טוב,

פרופ' סטיוארט כהן, ראש החוג לפוליטיקה וממשל, המכללה האקדמית אשקלון ויו"ר הוועדה המדעית של הכנס

ד"ר עומרי שמיר, מרצה בחוג לפוליטיקה וממשל, המכללה האקדמית אשקלון ופרויקטור של הכנס

אודות האגודה הישראלית למדעי המדינה

האגודה הישראלית למדע המדינה מהווה התאגדות של חוקרים ומורים בתחומי מדע המדינה מאוניברסיטאות ומכללות בארץ. מטרתיה העיקריות הן לשקוד על רמת מחקר והוראה, על האתיקה המקצועית של חוקרי מדע המדינה במדינת ישראל ועל קידום המקצוע. בין השאר עורכת האגודה אסיפות וכנסים מדעיים, שולחת נציגים לקונגרסים מדעיים ויוצרת קשר עם מוסדות ואנשי מדע בחו"ל. כמו כן, בשנת 2008 הקימה האגודה את הוצאת הספרים של האגודה הישראלית למדע המדינה, במסגרת ההוצאה מתפרסמים כתבי יד מקוריים של חוקרים מתחום מדע המדינה.

נושאי תפקידים באגודה

יצחק גל-נור, יו"ר (מכון ון-ליר והאוניברסיטה העברית)

אריה נאור, ממלא מקום יו"ר (המכללה האקדמית הדסה)

חברי הוועד (לפי סדר א"ב)

גיני אושר (אוניברסיטת בן גוריון בנגב)	נחשון פרז (אוניברסיטת בר-אילן)
עופר אריאן (המכללה האקדמית עמק יזרעאל)	רנן קופרמן (אוניברסיטת חיפה)
סיגל בן רפאל-גלנטי (מכללת בית-ברל)	אפרת קנולר (המכללה האקדמית צפת)
משה ברנט, גזבר (האוניברסיטה הפתוחה)	יעל שומר (אוניברסיטת תל-אביב)
איתן ברק (האוניברסיטה העברית בירושלים)	עומרי שמיר (המכללה האקדמית אשקלון)
מנחם הופנונג (האוניברסיטה העברית בירושלים)	שלמה שפירא (אוניברסיטת בר-אילן)
נורית השמשוני (המכללה האקדמית ת"א-יפו)	דניס שרביט (האוניברסיטה הפתוחה)
רוית חננאל (אוניברסיטת תל-אביב)	דפנה שרפמן (המכללה האקדמית גליל מערבי)
דוד נחמיאס (המרכז הבינתחומי הרצליה)	

בעלי תפקידים

ניסים ערקובי, מנכ"ל (אוניברסיטת תל-אביב)

אור טוטנאור, מזכיר (האוניברסיטה העברית בירושלים)

חזי בן יעקב, מנהל אתר האינטרנט (אוניברסיטת בר-אילן)

ורד עוזיאל, דוברת

עו"ד רועי ברזילי, יועץ משפטי

פעילות הוועדה למונחי מדע המדינה

האקדמיה ללשון העברית והאגודה הישראלית למדע-המדינה ייסדו לפני כחצי שנה באקדמיה ללשון העברית ועדת מינוח מקצועי בתחום מדע-המדינה לגווניו (מדע-המדינה, יחסים בין-לאומיים ומדיניות ציבורית). הוועדה פועלת בחסות האגודה הישראלית למדע-המדינה ובימים אלה היא שוקדת על מצע ראשון למציאת חלופות בעברית למונחים לועזיים טעוני תרגום.

עבודת המינוח המקצועי היא חלק חשוב בעבודת האקדמיה ללשון העברית במשימתה לכוון את דרכי התפתחותה של העברית בכל תחומי העיון והמעשה, באוצר המילים, בדקדוק, בכתב, בכתיב ובתעתיק. ועדות המינוח של האקדמיה, בהן בתחומי הפילוסופיה, הספרות, המשפט, הרפואה, הבנקאות ושוק ההון, או אלקטרוניקה ואיכות הסביבה, פועלות במאמץ מתמשך מול שטף מונחים חדשים המלווים את התפתחות הידע האנושי.

מטרתה של מלאכת המינוח איננה בריאת מילים חדשות דווקא, אלא הסדרה ותיאום של מונחים שונים המשמשים את בעלי המקצוע. מלאכת המינוח נעשית ברוח העברית השורשית ומשקפת חשיבה צורנית-דקדוקית וסמנטית. האגודה הישראלית למדע המדינה מצאה לנכון לייסד ועדת מינוח מקצועי מתוך ראייה ורצון להנחיל לעוסקים במלאכת מדע המדינה את השפה המקצועית בעברית. שיתוף פעולה פורה זה בין האקדמיה ללשון עברית ולאגודה כבר מניב פירות ובעתיד הקרוב ייחשפו המונחים הראשוניים המוסכמים כמקובל בהתנהלות האקדמיה ללשון עברית.

ד"ר נדיר צור (9 במרץ 1952 – 13 בספטמבר 2014) היה יושב ראש הוועדה עד מותו ללא עת בשלהי תשע"ד. חוקר מדע המדינה, סופר ומשורר, נדיר היה איש רדיו ישראלי, שכיהן כעורך ומגיש תוכניות בגלי צה"ל ובקול ישראל. סיים לימודים לתואר בוגר במדע המדינה וביחסים בינלאומיים (בהצטיינות) ותואר מוסמך במדע המדינה (בהצטיינות) מהאוניברסיטה העברית בירושלים, ובשנת 2001 (תשס"ב) קיבל ממנה תואר דוקטור. את עבודת הדוקטור ("רטוריקה של מנהיגים ישראליים במצבי-לחץ") עיבד לספר "רטוריקה פוליטית: מנהיגים ישראליים במצבי לחץ", שראה אור ב-2004 בהוצאת הקיבוץ המאוחד וזכה בפרס האגודה הישראלית למדע המדינה לספר בעברית לשנת תשס"ה. פרסם שורה של ספרים ובהם ספרי עיון, ספרי ילדים וספרי שירה.

פרס האגודה לדוקטורט מצטיין יוענק השנה לד"ר איתן אדרס לזכרו של ד"ר נדיר צור.

החברים בוועדת המינוח: פרופ' דוד רוזנטל (חבר האקדמיה), ד"ר אייל חוברס, ד"ר מיכל נויבואר-שני, פרופ' דן אבנון, פרופ' יצחק גלנור, פרופ' אסף מידני, ד"ר אפרת קנולר, מר ניר ברק, מר נסים ערקובי (מנכ"ל האגודה) וגבי צופי ליבוביץ (מרכזת הוועדה).

אודות פרופסור גדעון דורון ז"ל (1945-2011)

פרס לספר מצטיין יוענק השנה לפרופ' אסף מידני לזכרו של פרופ' גדעון דורון ז"ל.

פרופסור גדעון דורון נולד בתל-אביב בשנת 1945. בוגר ומוסמך האוניברסיטה העברית בירושלים ובעל תואר דוקטור מאוניברסיטת רוצ'סטר בהדרכתו של ויליאם רייקר, אבי תורת המניפולציה ויישומי תורת המשחקים בחקר הפוליטיקה. הוא פרסם 20 ספרים בעברית ובאנגלית ועשרות רבות של מאמרים אקדמיים בנושאי אסטרטגיה וכלכלה פוליטית, שיטות בחירה, מדיניות ומינהל ציבורי, תקשורת ומניפולציה פוליטית ותורת המשחקים. יזם את הקמת החוג למדיניות ציבורית באוניברסיטת תל אביב והיה יועץ ויו"ר אקדמי למחלקה למינהל ומדיניות ציבורית באוניברסיטת בן-גוריון בשלבי הקמתה. כמו כן עמד בראש החוג למדע המדינה במכללת עמק יזרעאל, והיה אחד ממייסדי המרכז להעצמת האזרח והדמות האקדמית המרכזית בפעולתו, האחראי האקדמי וממפתחי מדד החוסן הלאומי, הכולל בתוכו את מדד השחיתות, המתפרסם בכל שנה בכנס שדרות, ובנוסף היה פעיל בצוות הבינלאומי המודד את השחיתות הציבורית במדינות העולם.

פרופסור דורון מילא שורה של תפקידים ציבוריים ובהם יושב ראש הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו, חבר בצוות ההיגוי של ועדת נשיא המדינה לעניין שיטת הממשל בישראל, יועץ לראשי ממשלה ולשרים, חבר הוועדה לבחינת נושא המינויים בשירות הציבורי, חבר הצוות לביטחון לאומי, המועצה הישראלית לקולנוע והוועדה לקביעת גבולות מוניציפאליים.

האגודה הישראלית למדע המדינה חבה, במידה רבה, את עצם קיומה לגדעון דורון, ממחדשיה של האגודה והיושב ראש שלה לשעבר. בין השאר יזם את הקמת הוצאת הספרים של האגודה ועמד בראש המערכת המדעית שלה, ובשנות התשעים של המאה העשרים היה חבר בהנהלת האגודה הבינלאומית למדע המדינה.

דברים לזכרו של יצחק קורן ז"ל (1911-1994)

פרס למאמר מצטיין בעברית יוענק השנה לד"ר עומרי שמיר לזכרו של יצחק קורן ז"ל.

יצחק קורן נולד ב-1911 בקישינב בירת הרפובליקה של מולדובה. הוא למד משפטים באוניברסיטת יאסי במקביל לפעילות ציונית. ב-1940 עלה לישראל עם אשתו קלרה (לבית טלמצקי). בשנים 1944-1961 שימש יצחק קורן בתפקיד מזכיר תנועת המושבים ובזמנו עלו לקרקע מאות יישובים חדשים, כולל יישובי עולים, בכל רחבי הארץ. יצחק קורן החל לשרת בכנסת החל משנת 1959 בסיעת מפא"י ובשנת 1962 מונה לסגן שר האוצר לוי אשכול בממשלתו של דוד בן גוריון. במסגרת תפקידו הציבוריים היה יצחק קורן במשך שנים רבות יו"ר תנועת העבודה הציונית, יו"ר הסניף הישראלי של הקונגרס היהודי העולמי, יו"ר המועצה העולמית לתרבות יידיש, יו"ר התאחדות עולי רומניה ונשיא האיגוד העולמי של יהודי בסרביה. יצחק קורן כתב 11 ספרים ומאמרים רבים שפורסמו בארץ ובעולם. ספריו עוסקים בנושאי התיישבות, התנועה הציונית, תרבות יידיש ויהדות רומניה ובסרביה. בתו רות נשואה לשר לשעבר משה נסים ובנו הוא ד"ר דן קורן. יצחק קורן נפטר בתל אביב בשנת 1994 והוא בן 83.

אודות מר אליעזר שרייבמן ז"ל (1918-1987)

פרס על עבודת תזה מצטיינת במדע המדינה יוענק השנה למיקי זר על ידי ד"ר לימור שרייבמן - שריר לזכר אביה אליעזר שרייבמן ז"ל, בוגר החוג למדע המדינה באוניברסיטת תל-אביב.

אליעזר שרייבמן נולד ב-1918 בדלהי שבקרבת וילנה. סבו ר' צבי הרשל שרייבמן היה מראשי הקהילה היהודית שם. בצעירותו שימש מורה בבית ספר "תרבות" בוילנה. הוא עלה לארץ לפני מלחמת העולם השנייה ממניעים ציוניים, היה חבר בארגון ההגנה ולחם במסגרתו בתש"ח. שימש בתחילת דרכו כמורה באבן יהודה, מאוחר יותר ניהל את בית הספר ע"ש וייצמן ביפו, את בית הספר תל-נורדאו בתל-אביב ואף שימש כמנהל המחלקה לחינוך בעיריית תל-אביב.

אליעזר שרייבמן היה בוגר הפקולטות למקרא ולהיסטוריה, למתמטיקה ולמשפטים באוניברסיטה העברית בירושלים, ולמדע המדינה באוניברסיטת תל-אביב. היה אידיאולוג ומחנך בנשמתו. הקניית תרבות וידע היו חשובים מאוד בעיניו לצד החינוך למצוינות, לערכים ולאהבת המדינה. עבורו כל אחד מתלמידיו היה עולם ומלואו. הוא בנה להם עתיד והם גמלו לו באהבה ובהישגים הנפלאים שהגיעו אליהם עם השנים. הגמול שלו היה הסיפוק שבהצלחתם.

יהי זכרו ברוך.

רשימת הזוכים בפרסי האגודה לשנת 2015

בפרס מפעל חיים

פרופ' (אמריטוס) גבי שפר, המחלקה למדע המדינה באוניברסיטה העברית בירושלים

בפרס הספר ע"ש פרופ' גדעון דורון

פרופ' אסף מידני, **The Anatomy of Human Rights in Israel, Constitutional Rhetoric and State Practice** (Cambridge University Press)

ראוי לשבח: פרופ' ערן ויגודה-גדות ופרופ' שלמה מזרחי, **Managing Democracies in Turbulent Times** (Springer)

בפרס עבודת הדוקטורט (Ph.D.) מצטיינת ע"ש נדיר צור

ד"ר איתן אדרס, אוניברסיטת חיפה, **The Individual's Level of Globalism and the Citizen's Contribution to Local / National Public Goods**

ראוי לשבח: ד"ר רעות איצקוביץ'-מלכה, האוניברסיטה העברית בירושלים, **Perceptions of Representation Employed by Public Representatives: A Top-Down Analysis**

בפרס עבודת המוסמך (M.A.) מצטיינת ע"ש אליעזר שרייבמן

מיקי זר, אוניברסיטת תל-אביב, "פרטיות וזהות בעידן המידע"

ראוי לשבח: סער אלון-ברקת, האוניברסיטה העברית בירושלים, **Political Control and Organizations' Symbolic Responses to Bottom-Up Public Pressures**

בפרס המאמר בעברית ע"ש יצחק קורן

ד"ר עומרי שמיר, המכללה האקדמית אשקלון, "על נגישות ורגישות: צרכנות פוליטית, יזמות חברתית-פוליטית וצדק חברתי בישראל", בטחון סוציאלי 92.

מקבלי פרס מפעל חיים של האגודה הישראלית למדע המדינה לדורותיהם

פרופסור גבי שפר (2015)

פרופסור בני נויברגר (2014)

פרופסור נעמי חזן (2013)

פרופסור יעל ישי (2012)

פרופסור גדעון דורון (2011)

פרופסור דויד (דייב) נחמיאס (2010)

פרופסור ירון אזרחי (2009)

פרופסור זאב שטרנהל (2008)

פרופסור גליה גולן (2007)

פרופסור שלמה אבינרי (2006)

פרופסור אשר אריאן (2005)

פרופסור עמנואל גוטמן (2004)

פרופסור אריה אונגר (2003)

פרופסור יחזקאל דרור (2002)

פרופסור גבי שפר

פרופסור שפר הוא מחשובי החוקרים בעלי שם בינלאומי במדעי המדינה בישראל. בתרומתו רחבת ההיקף הניח פרופסור שפר את היסודות לחקר התפוצות והפוליטיקה של התפוצות בישראל ומחוצה לה, ותרם תרומה רבת חשיבות להיסטוריה הפוליטית והדיפלומטית של ישראל. במיוחד יש לציין את הביוגרפיה של משה שרת, שהשפיעה על הבנת הדינמיקה הפוליטית בצמרת ישראל בשנותיה הראשונות. מחקריו של שפר עוסקים גם ביחסי ישראל והמעצמות, הקונפליקט הישראלי ערבי ויחסי צבא וממשל בישראל. בכל פרסומיו הרבים פרופסור שפר משלב את הפרספקטיבה של היסטוריון פוליטי מעמיק בתובנות על היסודות הפרגמטיים של התנהגות פוליטית.

אחד המאפיינים הבולטים במחקריו של פרופסור שפר הוא שיתוף פעולה פורה עם קבוצה מגוונת של חוקרים הבא לביטוי גם בספרים רבים בהם שימש כעורך וכחוקר שותף.

גבריאל שפר הוא מדען מדינה עטור פרסים על מחקריו כולל שני פרסים על הספר הטוב ביותר מטעם האגודה בשנת 2004 ובשנת 2006. אלה הם רק חלק מהנימוקים שהנחו את הועדה להמליץ על מתן הפרס.

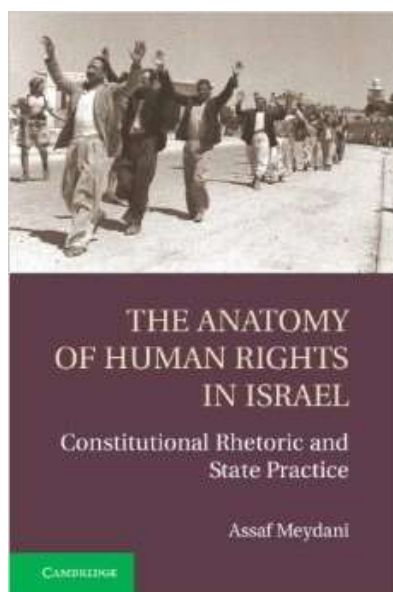
אודות הספר המצטיין ע"ש פרופ' גדעון דורון

פרופ' אסף מידני, *The Anatomy of Human Rights in Israel*

Constitutional Rhetoric and State Practice (Cambridge University Press, 2014)

בספרו, פרופ' אסף מידני עוסק בשאלה למה מדינות לא מצליחות ליישם מדיניות של זכויות אדם? בפער בין הרטוריקה של זכויות אדם לבין היישום הלכה למעשה. הספר בוחן את זכויות האדם במבט הפוליטי רצינולי של הזכות. הספר עוסק בזכויות שונות ומראה כיצד התהליך הפוליטי, המיפוי של השחקנים השונים בספירה הפוליטית, האינטרסים שלהם והמאבקים שלהם, מתכנסים בנקודת זמן נתונה לכדי שיווי משקל פוליטי שהתוצאה שלו היא מדיניות ויישומה המבטאת בפועל את היקף הזכויות בתחום מסוים. אוסף התחומים ויישומם נותן תמונת מראה אמיתית על המדינה והיחס שלה לזכויות.

מנימוקי ועדת השיפוט: ספר חשוב המציג מסגרת תיאורטית לניתוח והסבר של מעמדן הפוליטי-חוקתי של זכויות האדם בישראל. המחבר משתמש בתיאוריות של כלכלה פוליטית/בחירה חברתית להסביר מדוע בישראל זכויות האדם נתפסות כאינטרס של האליטות ומדוע המאבקים לזכויות האדם מתרכזים בזירה המשפטית ובבית המשפט העליון. המאבקים לזכויות אדם – כלכליות, פוליטיות ואחרות – מוסברים כתהליכים של מדיניות ציבורית בהם מעורבים שחקנים שונים בעלי אינטרסים שונים (ארגונים לא ממשלתיים, פוליטיקאים, בית המשפט והציבור הרחב) שהאינטראקציה ביניהן מניבה הסכמים ופשרות. בישראל, משפיעים שלושה גורמים על התנהגות השחקנים – אי-משילות, תרבות פוליטית לא-ליברלית והדגש על תוצאות על חשבון התהליך – ועל המשפטיות (Judicialization) כאסטרטגיה הדומיננטית של ארגוני זכויות האדם, אסטרטגיה שלטענת המחבר טובה בעיקר לטווח הקצר אך מעלה ספקות בנוגע לטווח הארוך. מדובר בספר מקורי ומעניין שתרומתו חשובה.

אודות המאמר המצטיין בעברית ע"ש יצחק קורן

ד"ר עומרי שמיר, המכללה האקדמית אשקלון

שמיר, ע (2013). "על נגישות ורגישות: צרכנות פוליטית, יזמות חברתית-פוליטית וצדק חברתי בישראל", **ביטחון סוציאלי**, 92.

במאמרו, עוסק ד"ר עומרי שמיר ביזמים הבוחרים להשתמש בכוח הצרכני ככלי לשינוי חברתי ופוליטי? מה הם התנאים המובילים אותם לאמץ? בשנה האחרונה אנו נחשפים יותר ויותר ליזמים הקוראים לאזרח-הצרכן הישראלי להצביע בארנקו, כדי לחולל שינוי בכל הנוגע לסוגיות של צדק חברתי. מטרתו העיקרית של המאמר היא להציע מסגרת עיונית לדיון בצרכנות פוליטית כאסטרטגיית פעולה שבה משתמשים יזמים חברתיים-פוליטיים המבקשים להשפיע על הנורמות המקובלות בחברה, על התנהלותם של עסקים בשוק ועל עיצובה של מדיניות ציבורית. במרכז המאמר עומד מודל תיאורטי העושה שימוש בספרות מעולם הזימות ומעולם המינהל והמדיניות הציבורית, ובהתבסס עליו מנותחים שני מקרי בוחן, חרם הקוטג' של קיץ 2011 וקמפיין התו החברתי של עמותת במעגלי צדק.

המאמר יפורסם בכתב העת WPSR שבחסות IPSA

The World Political Science Review (WPSR) publishes translations of prize-winning articles nominated by prominent national political science associations and journals around the world. Scholars in a field as international as political science need to know about important political research produced outside the English-speaking world. Sponsored by the International Political Science Association (IPSA), the premiere global political science organization with membership from national associations 50 countries worldwide WPSR gathers together and translates an ever-increasing number of countries' best political science articles, bridging the language barriers that have made this cutting-edge research inaccessible up to now.

קול קורא להגשת מועמדות לפרס ע"ש יעקב בר-סימן-טוב למאמר המצטיין

מטעם האגודה הישראלית למדע המדינה וכתב העת "פוליטיקה"

לקראת הכנס השנתי של האגודה הישראלית למדע המדינה, אנו שמחים להכריז על פרס ע"ש יעקב בר-סימן-טוב למאמר המצטיין. המאמר הזוכה יתפרסם בכתב העת "פוליטיקה" ויזכה בפרס כספי בסך 2,000 ש"ח מאת האגודה הישראלית למדע המדינה ומכון דיוויס ליחסים בינלאומיים.

ניתן לשלוח מאמרים מקוריים המתבססים על מחקר שיוצג בכנס השנתי, ונכתבו על ידי לפחות אחד מהמציגים (אפשר לצרף למאמר כותבים נוספים, שלא הציגו את המחקר בכנס). אורכם של המאמרים לא יעלה על 10,000 מילה, ויש לצרף תקציר בעברית ובאנגלית (עד 300 מילים). את המאמרים יש לשלוח לאגודה הישראלית למדע המדינה, בכתובת ispsa.mail@gmail.com. תאריך אחרון לשליחת המאמרים – 1.6.2015.

המאמר הזוכה ייבחר על ידי ועדה מיוחדת של האגודה הישראלית למדע המדינה וכתב העת פוליטיקה, ויפורסם באחד הגיליונות הקרובים של כתב העת.

בנוסף, העורכים יהיו מוכנים לשקול פרסום של פאנלים בעלי עניין רב והמצטיינים באיכותם כפורומים מיוחדים, בכפוף לתהליך השיפוט. פורום הוא אסופה של כארבעה מאמרים קצרים בעלי נושא משותף (אורכו של כל מאמר עד ארבעת אלפים מילים, מלווה במבוא קצר של עד 500 מילים).

כתב העת **פוליטיקה** הינו הבמה המרכזית לחשיפת המחקר הפוליטי הנערך בישראל בשפה העברית. כתב העת **פוליטיקה** הינו כתב עת שפיט ומדורג, המתרכז במגוון הרחב של תחומי הדעת, שיטות המחקר, ושדות המחקר הפוליטיים (ממשל, מדיניות ציבורית, יחסים בינלאומיים, מחשבה פוליטית, כלכלה פוליטית ועוד). המאמרים המוגשים לכתב העת עוברים תהליך מוקפד של שיפוט עמיתים ועריכה, כאשר רק המאמרים העונים לקריטריונים של כתב העת ועומדים בסטנדרטים הגבוהים שהוא מצבי, זוכים להתפרסם.

לפרטים נוספים, שאלות, ותגובות, ניתן לפנות לעורכים במייל: politika@mail.huji.ac.il.

תכנית הכנס

התכנסות והרשמה (מרכז הכנסים)						9:00-8:00
חדר מס' 216	חדר מס' 215	חדר מס' 214	חדר מס' 213	חדר מס' 212	חדר מס' 210	
6: ראשי ממשלות כקובעי מדיניות ציבורית	5: מגדר, פוליטיקה ומשפט	4: התנהגות פוליטית יהודית	3: מושגים בפעולה: על המשמעות של מושגים בפוליטיקה הבינלאומית	2: מדיניות ציבורית	1: הליברליזם לנוכח מצבי קיצון - תמונת מצב ישראלית	10:30-9:00 מושבים מקבילים (בניין 6)
הפסקה						10:45-10:30
12: אתגרי החוקר הצעיר	11: דת ומדינה	10: שינויים מוסדיים בשלטון המקומי	9: ניהול מלחמות ושלום	8: אזרחות ותפקידה הציבורי של האוניברסיטה	7: דמוקרטיה וייצוגיות בבחירות 2015	12:15-10:45 מושבים מקבילים (בניין 6)
ארוחת צהריים (מרכז הכנסים)						13:15-12:15
אסיפה כללית (מרכז כנסים אולם A) ברכות, הענקת פרסי האגודה הישראלית למדע המדינה לשנת תשע"ה, והכרזת תוצאות הבחירות לתפקיד יו"ר האגודה						15:00-13:15
חדר מס' 216	חדר מס' 215	חדר מס' 214	חדר מס' 213	חדר מס' 212	חדר מס' 210	
	17: המחשבה המדינית היהודית בין מסורת למהפכות בשדה הפוליטי	16: גיא-פוליטיקה, יחב"ל והמזה"ת	15: ניתוח החלטה יישומי	14: בן-גוריון, מנהיג בשר ודם. לכבוד הופעת ביוגרפיה חדשה מאת פרופ' אניטה שפירא	13: קביעת מונחים במדע המדינה: מושב לזכרו של ד"ר נדיר צור ז"ל	16:30-15:00 מושבים מקבילים (בניין 6)
הפסקה						16:45-16:30
23: תקשורת פוליטית	22: מלחמות קרות, תנועות דתיות ולאומיות והסדר המדינתי במזה"ת	21: המשולש של קלאוזביץ במבחן 'צוק איתן': צבא-חברה-מדינה	20: הפוליטיקה של הניאו-ליברליזם: המשכיות ושינוי	19: תמיכה בישראל בקרב הציבור והמנהיגים בארה"ב	18: חינוך ערכי ופוליטיזציה	18:15-16:45 מושבים מקבילים (בניין 6)

סדר היום ומושבני הכנס

8.00 – 9.00: התכנסות והרשמה (מרכז הכנסים)

9.00 – 10.30 : מושבים מקבילים (מס' 1-6) בניין 6

1. הליברליזם לנוכח מצבי קיצון – תמונת מצב ישראלית (חדר 210)

יו"ר: ד"ר גל אריאלי, אוניברסיטת בן-גוריון

ד"ר בקי קוק, אוניברסיטת בן-גוריון

ד"ר איל לזין, אוניברסיטת אריאל בשומרון

בין אתוס רפובליקני לאתוס ליברלי – סתירה או סינתזה? המקרה הישראלי של רפובליברליות

גב' גלי רהט, אוניברסיטת בן-גוריון

מדיניות ליברלית ושיח ההפרטה בישראל

ד"ר נתנאל פישר, האוניברסיטה הפתוחה

"דילמת הנצחון הפונדמנטליסטית" - פונדמנטליזם חרדי והשפעתו על המרחב הציבורי בישראל

גב' חנה מוסקוביץ, אוניברסיטת בן-גוריון

בין ליברליות לרדיקליות: תהליך השתלבותה של האידאולוגיה הימנית-הרדיקלית בזרם- המרכזי של השיח הפוליטי הישראלי

2. מדיניות ציבורית (חדר 212)

יו"ר: ד"ר ג'ניפר אושר, אוניברסיטת בן-גוריון

מר מוטי טליאס, האוניברסיטה העברית בירושלים

הכשרות הפרטיות בישראל: רגולציה וולונטרית כתוצר משולב של ביקוש והיצע

ד"ר שירלי אברמי, מרכז המחקר והמידע של הכנסת

הנגשת מידע למקבלי ההחלטות

ד"ר אמטאנס שחאדה, מרכז מדה אל-כרמל

הגורמים להשתתפות מיעוט יליד בבחירות: המקרה של האזרחים בישראל בבחירות 2013

מר אהוד סגל, האוניברסיטה העברית בירושלים

שינויי מדיניות קטנים ומצטברים במקרה של מדיניות איכות אוויר בישראל

3. מושגים בפעולה: על המשמעות של מושגים בפוליטיקה הבינלאומית (חדר 213)

יו"ר: פרופ' פיקי איש שלום, האוניברסיטה העברית בירושלים

פרופ' פיקי איש שלום, האוניברסיטה העברית בירושלים

Conceptual Relics, Mutual Assured Evilness and the Struggle over Israeli Public Commonsense

גב' נטע קרמר, האוניברסיטה העברית בירושלים
"לוחמת סייבר: איום בלתי מוגדר?"

מר רועי קיבריק, האוניברסיטה העברית בירושלים

Constructing Sovereignty in Jerusalem: Essentially Contested, Political and Destabilized Concepts

גב' עדילי שמעוני, האוניברסיטה העברית בירושלים
סמנטיקה נשית בצלה של מלחמה

גב' מור מיטרני, האוניברסיטה העברית בירושלים

The International of the Global: In search of an International Community in a Globalized World

מגיבה: פרופ' דליה גבריאלי-נורי, המכללה האקדמית הדסה ומכון טרומן האוניברסיטה העברית בירושלים

4. התנהגות פוליטית יהודית (חדר 214)

יו"ר: פרופ' סטיוארט כהן, המכללה האקדמית אשקלון

פרופ' סטיוארט כהן, המכללה האקדמית אשקלון

הסתרת החרב במקדש? יהודי איטלקי בן המאה ה-16 מהרהר על מלחמה

פרופ' אליעזר דון-יחיא, אוניברסיטת בר-אילן

מקורותיה של מתינות מדיניות בציונות הדתית: השפעת המסורת היהודית הגלותית על תפיסותיו המדיניות של ח"מ שפירא

פרופ' אהרון קליימן, אוניברסיטת ת"א

בין השתדלנות הגלותית לדיפלומטיה הישראלית

פרופ' יוסי שיין, אוניברסיטת ת"א

הישראליות של היהדות

5. מגדר, פוליטיקה ומשפט (חדר 215)

יו"ר: ד"ר יעקב בן שמש, הקריה האקדמית אונו

גב' תמר הופנונג, האוניברסיטה העברית בירושלים
הבנייתה של מגיפה: הכישלון בהעברת הצעות החקיקה למיגור אלימות נגד נשים
בשנות ה-70 בארה"ב

ד"ר נדב פרץ-וייסוידובסקי, המכללה האקדמית אשקלון
גברים במעשה החקיקה הפמיניסטי – המקרה של חופשת לידה לאב בישראל

ד"ר אילת הראל-שלו, אוניברסיטת בן-גוריון
ד"ר שיר דפנה-תקוע, המכללה האקדמית אשקלון
נשים לוחמות באזורי קונפליקט – חיילות ישראליות ב"קולות שונים"

ד"ר סמדר נוי, המכללה האקדמית אשקלון
מנהיגות מעצבת – נשים באקדמיה

6. ראשי ממשלות כקובעי מדיניות ציבורית (חדר 216)

יו"ר: ד"ר דן קורן, המכללה האקדמית בית ברל

פרופ' מנחם הופנונג, האוניברסיטה העברית בירושלים
השפעת המערכת המשפטית על תפקוד ראש הממשלה

ד"ר רפי מן, אוניברסיטת אריאל בשומרון
השפעת התקשורת על פעילות ראש הממשלה"

ד"ר דניאלה שנקר-שרק, המכללה האקדמית בית ברל
'כן אדוני ראש הממשלה? חשיבה מחודשת על יחסי הגומלין בין ראש הממשלה לסגל
הבכיר במנהל הציבורי בישראל

ד"ר אבי שילון, מכון בן גוריון
אישיותם וסגנון פעולתם של ראשי הממשלות בישראל

10:30-10:45: הפסקה

10.45-12.15: מושבים מקבילים (מס' 7-11) בניין 6

7. דמוקרטיה וייצוגיות בבחירות 2015 (חדר 210)

יו"ר: ד"ר עופר קניג, המכללה האקדמית אשקלון והמכון הישראלי לדמוקרטיה

פרופ' נעמי חזן, המכללה האקדמית ת"א-יפו
הפער המגדרי בבחירות 2015

פרופ' אשר כהן, אוניברסיטת בר-אילן והמכללה האקדמית אשקלון
**פריימריז בבית היהודי כמקרה בוחן לשונות בין קבוצות בתוך המפלגה – מבט
מבפנים**

מר אור טוטנאור, האוניברסיטה העברית בירושלים
**דמוקרטיה כנושא לוויכוח: האם תמיכה בדמוקרטיה הפכה לנושא שנוי במחלוקת
מפלגתית בישראל?**

מר אסף שפירא, האוניברסיטה העברית בירושלים
**דמוקרטיה פנים-מפלגתית בישראל ערב הבחירות לכנסת ה-20
מגיב: פרופ' גידי רהט**, האוניברסיטה העברית בירושלים והמכון הישראלי לדמוקרטיה

8. אזרחות ותפקידה הציבורי של האוניברסיטה (חדר 212) **יו"ר: ד"ר איל חוברס**, אוניברסיטת ת"א

פרופ' אורי כהן, אוניברסיטת ת"א
המכללות: התרבות האקדמית של המעמד הבינוני החדש

פרופ' יוסי דהן, המרכז האקדמי למשפט ועסקים ברמת גן
היררכית הידע החדשה ושקיעת החינוך לאזרחות בישראל

ד"ר מיכל ברק, אשת חינוך
מוסדות ההשכלה הגבוהה: זירת מפגש משמעותית בין קהילות החברה הישראלית

ד"ר איל חוברס, אוניברסיטת ת"א
אזרחות והאוניברסיטה העברית

9. ניהול מלחמות ושלום (חדר 213) **יו"ר: ד"ר שמואל צבאג**, המכללה האקדמית אשקלון

מר יואב קפשווק, אוניברסיטת ת"א
מרכיבי צדק מעברי בתהליכי שלום רשמיים: ניתוח השוואתי

גב' פנינה שוקר, אוניברסיטת בר-אילן
רגישותן של חברות דמוקרטיות לנפגעים והשפעתה על ניהול מלחמה

מר עילי רטיג, אוניברסיטת חיפה
**קללת המשאבים והישגים במלחמה: מדוע יצאניות אנרגיה מפסידות את המלחמות
שלהן**

ד"ר גל הדרי, אוניברסיטת חיפה
דיפלומטיה ציבורית במדים: המיליטריזציה של מדיניות החוץ הישראלית

רס"ן רינת משה וגיא ברוקר, מרכז מדעי ההתנהגות, צה"ל
המלחמות החדשות והלגיטימציה לפעולה צבאית

10. שינויים מוסדיים בשלטון המקומי (חדר 214)

יו"ר: מר ניסים ערקובי, אוניברסיטת ת"א

פרופ' אסף מידני, המכללה האקדמית ת"א-יפו
שינויים מוסדיים בשלטון המקומי - דמוקרטיה מקומית ובית המשפט העליון

גב' יפעת זמיר, ארגון שבי"ל
שקיפות ויושרה ברשויות המקומיות

ד"ר אמיר הורקין, המרכז האקדמי לעסקים ומשפט ברמת גן
ניהול משברים ובחירה-מחדש: הדוגמן והמקצוען במבצע 'צוק איתן'

מר ניסים ערקובי, אוניברסיטת ת"א
שינויים מוסדיים בשלטון המקומי - מקרה בוחן פקודת העיריות בתחום התאגידים
העירוניים

מגיב: מר אופיר פינס, יו"ר המכון לשלטון מקומי, אוניברסיטת ת"א

11. דת ומדינה (חדר 215)

יו"ר: ד"ר הדר ליפשיץ, המכללה האקדמית אשקלון

ד"ר תהילה קלעג'י, אוניברסיטת בן-גוריון
ד"ר ענאן סרור, אוניברסיטת בן-גוריון
פרופ' שפרה שגיא, אוניברסיטת בן-גוריון
נרטיבים קולקטיביים של קבוצות מיעוט דתיות בישראל

ד"ר איילת בלכר-פריגת, המרכז האקדמי שערי משפט
ביטול הנישואים בישראל

גב' אתי פרץ, אוניברסיטת בר-אילן
פרופ' יונתן פאקס, אוניברסיטת בר-אילן

*Was the Supreme Court of Israel anti-religious during Aharon Barak's
tenure as Chief Justice?*

גב' כרמית פוקס אברבנאל, אוניברסיטת בר-אילן
זהות בקהילות מעורבות לחילוניים ודתיים

12. אתגרי החוקר הצעיר: קשיים מקצועיים ורגשיים (חדר 216)

יו"ר: ד"ר מיכל נויבואר-שני, המכללה האקדמית אשקלון

ד"ר נתן ארידן, עורך כתב העת Israel Studies, אוניברסיטת בן-גוריון
נקודת מבט של עורך

ד"ר קרין קידר-כהן, המכללה האקדמית אשקלון ואוניברסיטת בן-גוריון
האתגרים העומדים בפני החוקר הצעיר במדעי הרוח והחברה

ד"ר ורדית זרם אולמן, המכללה האקדמית אשקלון
תוכנית בתר-דוקטורט מעבר לים – תובנות מתוך חוויה אישית

מגיב: פרופ' שמואל (סאם) ליימן-וילציג, אוניברסיטת בר-אילן

12.15 – 13.15: ארוחת צהריים (מרכז הכנסים)

13.15-15.00: האסיפה הכללית של האגודה (מרכז הכנסים, אולם A)

- ברכות
- הענקת פרסי האגודה לשנת תשע"ה
- הכרזת תוצאות הבחירות לתפקיד יו"ר האגודה

15.00-16.30: מושבים מקבילים (מס' 13-17) בניין 6

13. קביעת מונחים במדע המדינה: מושב לזכרו של ד"ר נדיר צור ז"ל (חדר 210)

יו"ר: פרופ' דן אבנון, האוניברסיטה העברית בירושלים
מר ניסים ערקובי, אוניברסיטת ת"א

פרופ' דן אבנון, האוניברסיטה העברית בירושלים
הוועדה למינוח: רקע, תכלית ודפוס עבודה כלליים

גב' צופי לייבוביץ', האקדמית ללשון העברית
מבנה הוועדה ועקרונות לשוניים וארגוניים

מר ניר ברק, האוניברסיטה העברית בירושלים
איך אומרים בעברית Political Science?

מגיב: פרופ' שמעון שרביט, רקטור המכללה האקדמית אשקלון
מגיב: פרופ' יצחק גלנור, מכון ון ליר והאוניברסיטה העברית בירושלים, יו"ר האגודה הישראלית למדע המדינה

**14. בן-גוריון, מנהיג בשר ודם:
מושב לכבוד הופעת ביוגרפיה חדשה מאת פרופ' אניטה שפירא (חדר 212)
יו"ר: ד"ר יונית עפרון, האוניברסיטה הפתוחה**

פרופ' זאב צחור, המכללה האקדמית ספיר
בן-גוריון משנה עמדות – על תמורות אידיאולוגיות בחיי בן-גוריון

פרופ' מוטי גולני, אוניברסיטת ת"א
להעריץ (הדדית) בלי להתבטל: בן-גוריון ודיין 1953-1956

פרופ' ניר קידר, המכללה האקדמית ספיר
בן-גוריון: מנהיג אזרחי

מגיבה: פרופ' אניטה שפירא, אוניברסיטת ת"א

**15. ניתוח החלטות יישומי (חדר 213)
יו"ר: פרופ' אלכס מינץ, המרכז הבינתחומי הרצליה**

פרופ' אלכס מינץ, המרכז הבינתחומי הרצליה

The Polythink Syndrome

גב' שיר שמחיוף, המרכז הבינתחומי הרצליה
קבלת ההחלטות של רג'פ טאם ארדואן

מר רנן אדרי, המרכז הבינתחומי הרצליה
מה מניע מעצמות דמוקרטיות בעידן המודרני לצאת לפעולות צבאיות? ארה"ב כמקרה
בוחן

גב' שני ערן מנור, המרכז הבינתחומי הרצליה
*Polythink in the UN Security Council's Permanent Five on Military
Interventions Under Chapter VII*

**16. גיא-פוליטיקה, יחב"ל והמזה"ת (חדר 214)
יו"ר: ד"ר יונתן ריינהולד, אוניברסיטת בר-אילן**

ד"ר מוטי חזיזה, המכללה האקדמית אשקלון
אסטרטגית גידור: מסגרת חדשה לניתוח יחסי סין-ערב הסעודית

ד"ר ניקולא יוזגוף-אורבך, המכללה האקדמית צפת
בין הטיה להטעיה: תהליכים ומגמות באתנו-דמוגרפיה הלבנונית בת-זמננו עקב
המשברים הגאו-פוליטיים בסוריה

גב' דנה יסעור-לנדאו, George Washington University
פרשיות הפאלקון וההארפי: כשהמסר לא עובר

ד"ר איתן ברק, האוניברסיטה העברית בירושלים
ציות ללא קבלה: השפעת אמנות בתחום דיני הנשק על מדינות לא חברות

17. המחשבה המדינית היהודית בין מסורת למהפכנות בשדה הפוליטי (חדר 215)
יו"ר: ד"ר דוד מאיר פויכטונגר, האוניברסיטה העברית בירושלים ומכללת הרצוג

ד"ר מירב ג'ונס, אוניברסיטת ת"א
על הקשר התיאורטי וההיסטורי בין מדינה יהודית לבין מדינות בכלל

ד"ר משה הלינגר, אוניברסיטת בר-אילן
כיצד יכולה לתרום המסורת הפוליטית היהודית הדתית לחיזוק הדמוקרטיה הישראלית?

ד"ר דוד מאיר פויכטונגר, האוניברסיטה העברית בירושלים ומכללת הרצוג
חוני, עגנוני ואלמוני – על מסורת יהודית וחינוך אזרחי

מר מרום קלי, University of Toronto
הממד החברתי והפוליטי של דמות הצדיק הנסתר בסיפורי המעשיות החסידיים

16.30-16.45: הפסקה

18.15-16.45: מושבים מקבילים (מס' 18-23) בניין 6

18. חינוך ערכי ופוליטיזציה (חדר 210)
יו"ר: ד"ר סיגל בן רפאל גלנטי, המכללה האקדמית בית ברל

פרופ' דן אבנון, האוניברסיטה העברית בירושלים
הוראת אזרחות בישראל כחינוך... אזרחי? ערכי? פוליטי? אידיאולוגי?

גב' דניאלה פרידמן, ראש מטה חינוך אזרחי במשרד החינוך
הקניית ערכים אזרחיים בישראל 2015 – דילמות ואתגרים

מר גל אורון, ביה"ס הריאלי, חיפה
ד"ר ירון עידן, המכללה האקדמית אשקלון
בין מכון למכון – פוליטיזציה של חינוך אזרחי ולימודי אזרחות

ד"ר אלון לבקוביץ', אוניברסיטת בר-אילן
למה לי פוליטיקה עכשיו בלימודי פרחי ההוראה?

19. תמיכה בישראל בקרב הציבור והמנהיגים בארה"ב (חדר 212)
יו"ר: ד"ר אמנון כוורי, המרכז הבינתחומי הרצליה

מר אילן נייער, המרכז הבינתחומי הרצליה
תמיכה של חברי הקונגרס בישראל: בחינת הצעות חוק 1973-2012

מר גיא פרידמן, המרכז הבינתחומי הרצליה
תמיכה של חברי הקונגרס בישראל: בחינת השימוש בטוויטר במהלך מבצע 'צוק איתן'

ד"ר מורן ירחי וגב' שירה פינדייק, המרכז הבינתחומי הרצליה
סיקור ישראל בתקשורת האמריקאית 1981-2012

גב' שיר מרום מלניק, המרכז הבינתחומי הרצליה
התמיכה בישראל בקרב המיעוט ההיספני בארה"ב

מר רפאל בן לוי, המרכז הבינתחומי הרצליה
דעת הקהל בעולם כלפי ישראל

20. הפוליטיקה של הניאו-ליברליזם: המשכיות ושינוי (חדר 213)

יו"ר: ד"ר ד"ר אמית אביגור-אשל, אוניברסיטת בן-גוריון,
ד"ר רונן מנדלקרן, האוניברסיטה העברית בירושלים ומכון ון ליר

ד"ר רונן מנדלקרן, האוניברסיטה העברית בירושלים ומכון ון ליר
הפרויקט הניאו-ליברלי בעקבות המשבר: האינטרקציה בין שינוי והמשכיות בממשל
ובמדיניות המקרו-כלכליים

ד"ר אפרים דויד, אוניברסיטת בן-גוריון
בדרכי הניאו-ליברליזם: שאלת עצמאותם של המוסד לביטוח לאומי ובנק ישראל

ד"ר אסף רוטמן, אוניברסיטת ת"א
דמוקרטיה וניאו-ליברליזם? עיון במקורותיה והשלכותיה של בעיית הלגיטימציה של
הפרויקט הניאו-ליברלי

ד"ר אמית אביגור-אשל, אוניברסיטת בן-גוריון
דיבור ללא אתגור: רה-פוליטיזציה של המדיניות הכלכלית בשירות הפרוייקט הניאו-
ליברלי

21. המשולש של קלאוזביץ במבחן 'צוק איתן' בקיץ 2014: צבא-חברה-מדינה (חדר 214)

יו"ר: ד"ר קובי מיכאל, אוניברסיטת אריאל והמכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS)

ד"ר חנן שי, המכללה האקדמית אשקלון
בחינת לחימת צה"ל ב'צוק איתן' לאור מודל השילוש הבולט

ד"ר קובי מיכאל, אוניברסיטת אריאל בשומרון והמכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS)
התמודדות עם הטרור כאתגר למידה של הדרגים המדיני והצבאי

ד"ר איתן שמיר, אוניברסיטת בר-אילן
מערכת 'צוק איתן' וגישת 'כיסוח הדשא'

ד"ר יובל פיינשטיין, אוניברסיטת חיפה
מה גרם לאזרחי ישראל היהודים להתכנס סביב הדגל במהלך מבצע 'צוק איתני'?
בדיקת הסברים תיאורטיים באמצעות מחקר אורך מסוג פאנל

22. מלחמות קרות, תנועות דתיות ולאומיות והסדר המדינתי במזה"ת (חדר 215)

יו"ר: פרופ' הלל פריש, אוניברסיטת בר-אילן

ד"ר עוגן גולדמן, המכללה האקדמית אשקלון ומרכז הרצל, אוניברסיטת חיפה
ד"ר אוריאל אבולוף, אוניברסיטת ת"א ו-Woodrow Wilson School of Public Policy, Princeton University
השלום הדמוקרטי הפנים מדינתי במזה"ת

ד"ר בנדטה ברטי, אוניברסיטת בן-גוריון והמכון הלאומי ללימודי ביטחון (INSS)
State Fragility after the Arab Spring and the Rising Role of Rebel Rulers'

מר דניאל ויינר, האוניברסיטה העברית בירושלים
החיפוש אחר לגיטימציה: מסגור עימותים באביב הערבי ותפקיד הלגיטימיזציה של הליגה
הערבית

ד"ר רונן א. כהן, אוניברסיטת אריאל בשומרון
מעורבות איראן בעיראק – מניעה הגנתית או התקפית?

23. תקשורת פוליטית (חדר 216)

יו"ר: ד"ר דודי מקלברג, המכללה האקדמית עמק יזרעאל

פרופ' אריה מלניק, אוניברסיטת חיפה
שר האוצר בלי תקשורת – ערכו של ניסיון פוליטי

מר אלון צויזנר, האוניברסיטה העברית בירושלים
השפעת גורמי מיקרו על קביעת סדר יום פוליטי מצד התקשורת

ד"ר דודי מקלברג, המכללה האקדמית עמק יזרעאל
פרופ' יחיאל לימור, אוניברסיטת ת"א
בול ללא גבול: בולי דואר כמגדירי גבולות

ד"ר שרון חלבה-עמיר, אוניברסיטת חיפה
הבחירות לכנסת ה-20: מגמות עדכניות בקמפיינים מקוונים

גב' ענת גולדמן, University of Washington
בניית אומה מלמטה - על התגבשות יום הזיכרון לאתאטורק בין 1938 ל-1953

תקצירי ההרצאות

מושב 1: הליברליזם לנוכח מצבי קיצון: תמונת מצב ישראלית

יו"ר: ד"ר גל אריאלי, אוניברסיטת בן-גוריון
ד"ר בקי קוק, אוניברסיטת בן-גוריון

ד"ר איל לזין, אוניברסיטת אריאל בשומרון

בין אתוס רפובליקני לאתוס ליברלי – סתירה או סינתזה? המקרה הישראלי של רפובליברליות

משחר דרכה של התנועה הציונית דרו בה בכפיפה אחת מגמות של ליברליות, מבית מדרשם של בנימין זאב הרצל ויורשיו, לצד מגמות של רפובליקניות, בעיקר בהשפעתם של הציונים הסוציאליסטים. מגמות סותרות אלו קיימו באופן תמידי קרב איתנים על תפיסת עולמו של הציבור. מחקרים מלמדים כי עם התפתחות הישוב היהודי בארץ ישראל מכן במהלך עשוריה הראשונים של המדינה, צבעה ההגמוניה של מפא"י את התנועה כולה בגווניו של רפובליקניות עזה. המחקרים גם מראים כיצד ההשפעה העולמית שהחלה בסוף שנות הששים שינתה מעט את המאזן בין שתי הגישות, והתפיסה הליברלית קיבלה תאוצה משמעותית בעיקר בקו פרשת המים של מלחמת יום הכיפורים. לפיכך, על פי רוב החוקרים ניכרת בארבעים השנים האחרונות מגמה ברורה לפיה החברה הישראלית הופכת מחברה רפובליקנית לחברה ליברלית יותר ויותר. מחקר שנערך בעקבות המלחמה בעזה בקיץ 2014 מטיל ספק בקביעות הללו. ראיונות עומק עם תושבי קיבוצי עוטף עזה ועם משפחות שהעניקו להם מחסה בצפון הארץ, לצד ניתוח אירועים ציבוריים שזכו לחשיפה תקשורתית, מגלים שההתפתחות איננה דו-ממדית. מסתבר שבחברה הישראלית מתקיימים זרמים תת-קרקעיים אשר יוצרים סינתזה ייחודית בה משיכת החבל שבין שתי המגמות מולידה הרכב חדש ובלתי מוכר: רפובליברליות!

גב' גלי רהט, אוניברסיטת בן-גוריון
מדיניות ליברלית ושיח ההפרטה בישראל

ליברליזם הוא אידיאולוגיה פוליטית אשר מציבה במרכז את הפרט האוטונומי, הסובייקט, ומקדמת גישות מוסר ועמדות פוליטיות המחזקות את האוטונומיה של הפרט. בהקשר הכלכלי מתבססת העמדה הליברלית על הניתוח של סמית' בספרו "עושר העמים", לפיו הגישה הליברלית לא רק מוסרית יותר אלא אף פרקטית יותר ומאפשרת לחברות ליברליות עושר הנמנע מחברות בעלות ארגון כלכלי שונה. הליברליזם כאידאולוגיה פוליטית נאבק באידאולוגיות קולקטיביסטיות המקדשות סוגים שונים של השתייכויות ומייחסות להן עליונות על הפרט. אחת הזירות בהן מתנהל המאבק הוא הזירה הציבורית-תקשורתית. השיח הפוליטי הציבורי בישראל כיום עושה שימוש רב במושגים שמקורם באידאולוגיה הליברלית. עם זאת, ניתוח של שיח זה מעלה כי אותם מושגים מרוקנים ממשמעותם האידאולוגית ותוכנם מוחלף ברעיונות שונים, על-מנת לקדם אידיאולוגיות שונות תחת תווית כוזבת של "ליברליות" או על מנת לקדם כאופוזיציה לרעיונות המוצגים באופן כוזב כליברליים. דוגמה לתהליך זה ניתן לראות בנייתו השימוש במושג "הפרטה" בשיח הפוליטי-כלכלי: מחד, מקבלי החלטות עושים שימוש במושג זה על-מנת לקדם מדיניות נאו-ליברלית, המעניקה עדיפות לגופים עתירי-כוח תוך ניוון אמצעי הבקרה עליהם. מאידך, המתנגדים להפרטה מקבלים את עולם התוכן החדש

שנוצק לתוך המושג ומנצלים אותו על-מנת להביע התנגדות גורפת למדיניות ליברלית ולקדם מדיניות סוציאליסטית. אלה ואלה יוצרים שיח שטחי, בו נפקד מקומה של האידיאולוגיה הליברלית כאידיאולוגיה הומניסטית וכפרקטיקה כלכלית המתבססת על עקרונות חירות הפרט. מאמר זה יציע ניתוח ביקורתי לשני צדי השיח המקובלים כיום, תוך התעמקות בתוכן אותו יוצק כל צד לתוך מושג ההפרטה. לאחר מכן תוצג סקירה של מושג ההפרטה כפי שהוא מובן בספרות הפילוסופית-כלכלית הליברלית. סקירה זו תאפשר השוואה בין משמעות המושג השגורה בשיח לבין משמעותו האידיאולוגית המקורית. בסופו של דבר יציג המאמר את היעדרה של האידיאולוגיה הליברלית מהשיח הפוליטי-כלכלי לגבי ההפרטה, ואת השלכותיה של היעדרות זו על קביעת המדיניות הכלכלית בעשורים האחרונים. באמצעות הצגת דוגמה זו יבקש המאמר להצביע על תופעה רחבה יותר המתקיימת כיום בשיח הפוליטי בישראל, קרי רידוד השיח הפוליטי הנשלט על-ידי שתי עמדות דומיננטיות שאינן מאפשרות התפתחות של אידיאולוגיות אחרות, דוגמת הליברליזם.

ד"ר נתנאל פישר, האוניברסיטה הפתוחה **"דילמת הנצחון הפונדמנטליסטית" - פונדמנטליזם חרדי והשפעתו על המרחב הציבורי בישראל**

מחקר זה מבקש לבחון, בהקשר התיאורטי של הפונדמנטליזם הפוליטי הגלובלי, את: (1) שאיפתה של החברה החרדית לעצב את המרחב הציבורי; ו- (2) את השלכותיה של שאיפה זו על יחסי חברה ודת בישראל. בעוד רוב המחקרים העוסקים בחברה החרדית דנים בסוגיות הנוגעות להתמודדות הפנימית של החברה החרדית עם האתגרים הכלכליים, תרבותיים והסוציולוגיים העומדים בפניה, מחקר זה דן בשאלה האם ועד כמה החברה החרדית מעוניינת להשפיע על העולם שמחוצה לה. לטענתי, מכיוון שהקנאות הדתית מתקשה להישאר בגבולות המובלעת החרדית, אנו יכולים כבר לזהות ניסיונות חרדיים להשפיע על המרחב הציבורי כולו. עובדה זו יוצרת התנגשויות פוליטיות מורכבות ודילמות קשות ביחס לגבולות הליברליזם בחברה הישראלית.

גב' חנה מוסקוביץ, אוניברסיטת בן-גוריון **בין ליברליות לרדיקליות: תהליך השתלבותה של האידיאולוגיה הימנית-הרדיקלית בזרם- המרכזי של השיח הפוליטי הישראלי**

מחקר זה מנתח את תהליך ההשתלבות של האידיאולוגיה הימנית הרדיקלית בישראל אל תוך מפלגות הזרם-המרכזי (מיינסטרים). על ידי ניתוח השיח הפוליטי בנושא מבקשי המקלט בישראל, המחקר מראה כי מאפייני האידיאולוגיה הלקוחים מבית מדרשו של הימין הרדיקאלי חלחלו למפלגות הזרם-המרכזי היינו, מפלגות הליכוד וקדימה. המחקר מתבסס על תמלילי דיונים אשר התקיימו בכנסת על סוגיית מבקשי מקלט בין השנים 2010-2012. ממצאי הניתוח של דפוסי השיח והאסטרטגיות הלשוניות, חושפים כי חברי מפלגות הזרם-המרכזי עושים גם הם שימוש באידיאולוגיה של הימין-הרדיקלי אך באופן משתמע. המחקר מדגים כיצד השימוש בדפוסי שיח משתמעים מאפשר לנציגי מפלגות הזרם- המרכזי לאזן בין האידיאליים הליברלים שלהם ובין הערכים הרדיקלים אותם הם מאמצים. מקרה הבחון הישראלי מאפשר לבחון את ה"מסע המילולי" אותה עוברת האידיאולוגיה הימנית-הרדיקלית לאורך הקשת הפוליטית.

מושב 2: מדיניות ציבורית

יו"ר: ד"ר ג'ניפר אושר, אוניברסיטת בן-גוריון

מר מוטי טליאס, האוניברסיטה העברית בירושלים הכשרות הפרטיות בישראל: רגולציה וולונטרית כתוצר משולב של ביקוש והיצע

המאמר עוסק בניתוח מקרה של משטר הכשרות הפרטי בישראל, המובל על ידי המגזר החרדי והמציע כשרות מהודרות, כמודל של רגולציה וולונטרית לצד משטר הכשרות הציבורי. משטר הכשרות הציבורי מוסדר בחוק הכשרות שהתקבל ב-1983, אותו יזמו במקור המפלגות החרדיות. שוק הכשרות הפרטית כולל כיום 33 גופים, כאשר מרביתם הוקמו משנות ה-80 ואילך ולאחר חקיקת חוק הכשרות. בעוד הדרישה לכשרות מהודרת מוגבלת, מספר גופי הכשרות הפרטיות מתרחב וכך וגם היקף פעילותם. פעילותם מתרחבת אף למרות שכל מערכת הכשרות נמצאת תחת ביקורת ציבורית המאשימה אותה בשחיתות, כפיה דתית ותרומה ליוקר המחיה. המחקר מבקש לברר את השאלה כיצד קרה שעל אף קיומו של משטר כשרות ציבורי, ובמיוחד לאחר קבלת החוק, חלה פריחה במספר גופי הכשרות הפרטיות והרחבה משמעותית של פעילות כשרות זו. לצורך הסבר התופעה מוצע להבחין בין עצם קיום התופעה של כשרות פרטיות לצד כשרות ציבוריות, לבין הצמיחה וההתרחבות של פעילות כשרות זו. בעוד התיאוריה של רגולציה וולונטרית מיטיבה להסביר את עצם קיומו של משטר כשרות פרטי מקביל לציבורי כמענה לביקוש, אף לאחר קבלת חוק הכשרות, בשל החולשות ביישום חוק הכשרות מנקודת מבט חרדית, הרי שיש קושי להסביר באמצעותה את ההתרחבות של משטר הכשרות הפרטי. ההסבר המוצע להתרחבות זו מכוון לגורמי היצע שמקורם ביחסים שבין המגזר החרדי לבין החברה והמדינה, ולתהליכים פנימיים בתוך החברה החרדית.

ד"ר שירלי אברמי, מרכז המחקר והמידע של הכנסת הנגשת מידע למקבלי ההחלטות

מרכז המחקר והמידע של הכנסת פועל על מנת לספק לחברי הכנסת, ועדות הכנסת ויחידות הכנסת השונות, מחקרים, מסמכים, חומרי רקע ונתונים, בכל תחום הקשור לפעילותם הפרלמנטרית. אחת הסוגיות שעמן מתמודדים חוקרי המרכז היא שאלת הנגשת המידע, והתאמתו באופן המיטבי לצרכים הייחודיים של לקוחותיו, הגרמים השונים בכנסת. במשך השנים נבנו ופותחו במרכז הן מודלים תיאורטיים והן כלים מעשיים שמטרתם להפוך את המידע לנגיש, לעשותו זמין לחברי הכנסת ולהרחיב את השימוש שלהם במידע ובמחקר לצורך קבלת החלטות – evidence based policy. שאלת השימוש המיטבי והנגשת המידע לקובעי מדיניות ומקבלי החלטות נבחנת על ידי חוקרים בתחום מדע המדינה בעולם, אולם מדובר בשדה מחקר חדש, ובכתיבה מועטה שנעשה עד כה בנושא. סקירה שיטתית שערכו אוליבר ועמיתיו במאגרי המידע הגדולים המרכזיים, לגבי השנים 2000-2012, העלתה 145 מחקרים שנכתבו בנושא הנגשת מידע (Knowledge translation – KT), מחציתם לאחר 2010. המחקר יציג את התובנות והמסקנות העיקריות העולות ממחקרים אלה, כמו גם את האופן המעשי בו הן מיושמות על ידי חוקרי מרכז המחקר והמידע של הכנסת, בכתיבתם עבור מקבלי ההחלטות במדיניות הציבורית בישראל.

ד"ר אמטאנס שחאדה, מרכז מדה אל-כרמל

**הגורמים להשתתפות מיעוט יליד בבחירות: המקרה של האזרחים בישראל בבחירות
2013**

המחקר המוצע מבקש לתרום לספרות המחקרית העוסקת בשאלה מדוע מיעוטים ילידים משתתפים בהצבעה, באמצעות חקר המקרה של המיעוט הפלסטיני בישראל. תחום מחקרי זה חשוב במיוחד לאור מיעוט המחקרים האמפיריים שבודקים את המניעים להשתתפותם של מיעוטים ילידים בבחירות, במיוחד בדמוקרטיה לא מערביות. המחקר הקיים בתחום זה התמקד עד כה בחקר הסיבות לאי-השתתפות של מיעוט יליד בבחירות, אך לא סיפק תשובות אמפיריות ברמת הפרט למניעים של ההשתתפות. תשובה חלקית ללקונות המחקריות הקיימות ניתן למצוא בספרות המחקרית המתחקה אחרי ההשתתפות הנמוכה בבחירות של המיעוט היליד בקנדה-האבוריג'ינים. ספרות שמציעה שלושה הסברים עיקריים: ה"הסבר הלאומני", "הסבר הניכור", ו"תזת הפוסט-קולוניאלית"; ובמחקרים קודמים שחקרו השתתפות המיעוט הפלסטיני בישראל בבחירות תוך התמקדות בהתנהגות קולקטיבית. המחקר הנוכחי טוען כי הסברים אלה יכולים לספק מסגרת ניתוח מתאימה לחקר הגורמים להשתתפות בבחירות ברמת הפרט, ולא רק לאי-השתתפות, במיוחד במקרה המיעוט הפלסטיני בישראל שמצביע ברובו למפלגות ערביות או ערביות-יהודיות. מתוך שלוש התיאוריות המוצעות להסבר ההתנהגות האלקטוראלית של העם היליד בקנדה, והספרות שדנה בהתנהגות האלקטוראלית הקולקטיבית של המיעוט הפלסטיני בישראל, ניתן להניח כי רציול ההשתתפות בהצבעה של מיעוט יליד הוא הרצון להשיג מטרות פוליטיות קולקטיביות, קרי אינטרס קולקטיבי. באמצעות ניתוח סקר דעת קהל שנערך על ידי מרכז מדה אל-כרמל (המרכז הערבי למחקר חברתי יישומי-בחיפה), כחודש אחרי הבחירות לכנסת ה-19 בשנת 2013, בקרב מדגם מייצג של האוכלוסייה הערבית הבוגרת (כ-1300 נסקרים בראיון פנים לפנים), המחקר מצא כי שיקול האינטרס הקולקטיבי היה משמעותי בהסבר הגורמים להשתתפות בהצבעה, לעומת הסברים אחרים.

מר אהוד סגל, האוניברסיטה העברית בירושלים

שינויי מדיניות קטנים ומצטברים במקרה של מדיניות איכות אוויר בישראל

מטרת המחקר היא לשפר את ההבנה אודות שינויי מדיניות הדרגתיים-מצטברים. המחקר בוחן מקרה של שינויי מדיניות הדרגתיים-מצטברים במדיניות ממשלתית לטיפול בזיהום אוויר בישראל על ידי ניתוח של סדרות של שינויי מדיניות ברזולוציה גבוהה. תיאוריות מרכזיות על תהליך קביעת המדיניות מתמקדות בשינויי מדיניות גדולים ובעלי שכיחות נמוכה (Schlager 2007, 309-10) תחת שגרה המאופיינת בשינויי מדיניות קטנים ובעלי משמעות נמוכה. על כן חקר שינויי מדיניות מצטברים מתקשר לצורה אלטרנטיבית של גיבוש מדיניות. המחקר בוחן את מדיניות זיהום אוויר בישראל בין השנים 2002-2004. סרגל זמן של 39 שינויי מדיניות נבנה על ידי קידוד של 193 מאמרי עיתונות אשר פורסמו בין 2002-2004 שעסקו בזיהום אוויר במדינה. שינויי המדיניות חולקו לארבע סדרות מובחנות של תת-תחומי מדיניות ונותחו לאור שלושה מאפיינים עיקריים: (א) מידת הרציפות של סדרת שינויי מדיניות בין אם היא רצופה או קטועה; (ב) מידת הגודל של השינוי המצטבר (תוך שימוש באינדיקטור לגודל של כל שינוי שפותח במסגרת המחקר; (ג) ובסיס עשיית המדיניות – בין אם צר (סוכנות/משרד יחיד) או רחב (מספר סוכנויות/משרדים). הניתוח העלה את הממצאים הבאים: 1. שינויי מדיניות הדרגתיים ומצטברים עשויים להתרחש כאשר אותות

מהסביבה הציבורית הם בעלי נטייה מסוימת, למקבלי החלטות יש קיבולת מספיקה לניתוח אותות ומתן מענה מדיניות והחינוך הממסדי אינו גבוה מדי. מסקנה זו מתאימה למסגרת התיאורטית של עיבוד מידע דיס פרופורציונאלי (Jones and Baumgartner, 2005) ומוסיפה לה דפוס של הצטברות הדרגתית.

2. חלק משינויי המדיניות הקטנים, שבתיאוריות מרכזיות של תהליך המדיניות נחשבים לשינויים אקראיים ובלתי משמעותיים, עשויים להיות חלק מסדרות של שינויי מדיניות ולהצטבר לשינויים משמעותיים.

3. במקרה של מדיניות זיהום אוויר בישראל זהו שני דפוסים של סדרות מצטברות.

i. סדרה יזומה המאופיינת ברציפות גבוהה יחסית של שינויי מדיניות, אשר חלקם בעלי סממנים מרובים של שינויי משמעותי.

ii. סדרה תגובתית שמאופיינת בזרימה קטועה, ושינויים המתרחשים במקרים רבים רק אחרי אירועי משבר המעוררים תגובה ממשלתית והמורכבים בעיקר משינויי מדיניות פחות משמעותיים.

מושב 3: מושגים בפעולה: על המשמעות של מושגים בפוליטיקה הבינלאומית

יו"ר: פרופ' פיקי איש שלום, האוניברסיטה העברית בירושלים

פרופ' פיקי איש שלום, האוניברסיטה העברית בירושלים

Conceptual Relics, Mutual Assured Evilness and the Struggle over Israeli Public Commonsense

Iran's imminent rise to nuclear power status raises reasonable fears about the Middle East stability. Having examined the discursive exchange of Mutual Assured Evilness (MAE) by Iran and Israel, some political commentators and decision-makers express doubts over the workability of nuclear stability. That is because they question whether these countries can overcome their mutual hatred and find the requisite instrumental rationality for nuclear stability. Their fears are exacerbated when they regard Iran as a religious country and hence supposedly incapable of rational behavior. However, the discourse of evil is not only indicative of hatred. Evil it seems is a conceptual relic encased in religious metaphysics. It is a datum that enables us to expose the religious layers that exist alongside secularism. Israel's hyperbolic use of the term evil resonates as strongly as it does due to the religious metaphysics that coexists with Israel's supposedly secular belief system. Therefore, in some ways, Israeli society may be closer to Iranian society than Israelis generally allow themselves to believe and all the while the two societies are locked in a dance of hatred and fear, fuelled, among other things, by MAE.

**גב' נטע קרמר, האוניברסיטה העברית בירושלים
"לוחמת סייבר: איום בלתי מוגדר?"**

המשגה של תופעות חדשות, שמהוות איום על מדינות, הינה תנאי הכרחי לפתרון. לכן, עולה השאלה: מדוע מדינות נמנעות מלהגדיר תופעות שמאיימות עליהן, כמו לוחמת סייבר? בבחינת נאומים, שהוצגו בכנס של סדנת יובל נאמן בשנת 2012 בישראל, ניכר ערפול רב סביב התופעה של לוחמת סייבר. יש הטוענים, כי הערפול מהווה מדיניות יזומה של ממשלות, שנועדה לאפשר להן לגנות שחקנים העושים שימוש בלוחמת סייבר, שמוצגת כבלתי מוסרית ובלתי לגיטימית, ובו זמנית לבצע אקטים שונים, שעשויים ליפול תחת ההגדרה של תופעה זו, כדי לקדם את האינטרסים שלהן. מצב זה איננו ייחודי למדינת ישראל. מרתה פינמור והנרי פארל טענו, כי פרשות ויקיליקס וסנודן חשפו את הצביעות של ארצות הברית, שנובעת מהפער הקיים בין הערכים שהיא מייחסת לעצמה כמדינה דמוקרטית ליברלית, לבין התנהגותה בפועל. היעדר הגדרת התופעה של לוחמת סייבר, היעדר שקיפות אודות קיומם של מופעים של תופעה זו, ובעיקר היעדר רגולציה וחקיקה בינלאומית בתחום, מאפשרים למדינות דמוקרטיות לפעול בזירת הסייבר, תוך התעלמות מהעובדה שפעילות זו לעיתים מנוגדת לערכים ולתדמית שהן מקדמות אל מול אזרחיהן והקהילה הבינלאומית. באמצעות ניתוח שיח ביקורתי של הנאומים שהוצגו בכנס, ניתן לבחון סביב אילו היבטים של התופעה קיים הערפול, ולהסביר את מטרותיו באמצעות האוריינטציה הארגונית והפוליטית של הנאומים. ההשערה המנחה את הבחירה במתודולוגיה זו היא שהמאפיינים של התופעה, אותם הנאומים מערפלים, הינם המאפיינים המאתגרים ביותר עבור הארגון שהם מייצגים

מר רועי קיבריק, האוניברסיטה העברית בירושלים

Constructing Sovereignty in Jerusalem: Essentially Contested, Political and Destabilized Concepts

This research focuses on the interplay between theoretical knowledge and political action. Its point of departure is the idea that concepts construct the social knowledge, and by that the political action. This is why it is important to understand the dynamics and processes of attributing meaning to concepts. The literature regarding those processes has focused mainly on the rational public debate of Habermas, the hegemonic maneuvers of Gramsci and the relations between them. In this research I wish to add the framework of Marx to the equation, and to state that we should emphasize the Marxian praxis, in order to better understand and explain the ways social knowledge is been constructed. I introduce the idea of destabilized concept and argue that the endless processes of attributing meaning are constructed and reconstructed through the interplay between ontological changes, elite political struggles and public debates. In order to support my claim, and to demonstrate this dynamic, the paper investigates the concept of sovereignty as a destabilized concept in the Israeli discourse regarding Jerusalem in the context of negotiations with the Palestinians. It shows how beside the political struggle and the public debates, the 'facts on the ground' and the challenges they have posed to the realization of the concept of sovereignty, have

contributed to destabilize the concept, making it less clear, understandable and effective for communication and action in this context.

גב' עדילי שמעוני, האוניברסיטה העברית בירושלים *סמנטיקה נשית בצלה של מלחמה*

בבוקר ה-6 באוקטובר 1973 פרצה מלחמת יום הכיפורים – הנתפשת עד עצם היום הזה כטראומה קולקטיבית בספרי ההיסטוריה של החברה הישראלית. אותה העת, נתקבלה בממשלת ישראל החלטה לנקוט באמצעי חירום מידיים ולפתוח בגיוס מילואים כולל של גברים בגילאי 18-55. בתוך כך, נותר אחוז זעיר מכלל הגברים בעורף, ובאופן טבעי נחלקה האוכלוסייה בצורה דיכוטומית: הגברים – בעלי תפקידים שנגעו ישירות להתמודדות עם המלחמה והיו נתונים לסכנה פיזית מוחשית, אל מול הנשים שלא הוגדרו בעבורן חובות או זכויות מיוחדות. במחקר ראשוני שערכתי אודות הנרטיבים הנשיים בעורף בתקופת המלחמה, שאפתי לחדור לקרביה של המלחמה תוך מסע בנבכי זיכרונותיהן של נשים שחיו בצלה לפני יותר מארבעים שנה. במסגרת כך, ערכתי עשרות ראיונות עם נשים ישראליות יהודיות מרקעים שונים, תוך שאני מנסה לברר אילו משקעים הותירה המלחמה בזיכרונות הסובייקטיביים שלהן והאם ניתן לזהות תפישה ייחודית מצדן כלפי אותה מלחמה. בהצגה זו אנסה לנתח את התמות שעלו בראיונות כדי להקיש אודות האופן בו הבינו ופירשו הנשים באותה העת מושגים כמו "מלחמה", "חזית", "עורף" וכדומה. הראיונות המדוברים חשפו את האופן בו הן, הנשים, תפשו את הלך הרוח וההוויה בתקופת מלחמת יום הכיפורים. לכן, מתמקד המחקר בזיכרון של הפרטים כפי שנתפשו, עובדו ומוקמו באופקי-המשמעות הסובייקטיבית של המספרות ולא בהיזכרות בעובדות כפי שהן נתפשות ומונחות בפניהן כיום. מהלך עבודה זה אפשר לי לעבד את המידע הזה לכדי קטגוריות של משמעות אודות הבנייתם של מושגי מלחמה שונים.

גב' מור מיטרני, האוניברסיטה העברית בירושלים

The International of the Global: In search of an International Community in a Globalized World

While there is a vast literature within the discipline of international relations on what globalization is and how it presumably affected the state as a political agent or the international system as a political structure, much less attention has been given to its effects on inter-state relations. Taking a socio-constructivist perspective, I theoretically render globalization as a social construct that results from the ways through which agents experience it and give meanings to it. International relations are also seen as socially constructed and as the patterned result of rule-governed inter-state interactions that discursively set the array of legitimate 'rules of the game' of the international realm and that practically underwrite states' international political conduct. Based on that, I empirically explore how states collectively experience globalization, contextualize it and realize its effects on inter-state relations, namely of the international rules of the game. In a three-phase study I use methods of computerized discourse analysis on three case-studies (UN,

G8, UNCTAD) to analyze and compare, first the penetration of the term 'globalization' into the inter-state discourse.. It then maps in which contexts states talk about globalization, using 15 thematic dictionaries I render the proximities between notions of globalization and various issue-areas. The last phase draws on how states experience the effects that globalization has on their inter-state relations in general and the concept of the collective we of states, "the international community" in particular. The analysis depicts how states adapted their conception of 'rules of the game' from one that is based on states' sole authority to a conception that is built upon a globalized three-sector model in which the international community of states serves as governing authority along and in conjunction to the notion of global economy and global civil society.

מושב 4: התנהגות פוליטית יהודית

יו"ר: פרופ' סטיוארט כהן, המכללה האקדמית אשקלון

פרופ' סטיוארט כהן, המכללה האקדמית אשקלון **הסתרת החרב במקדש? יהודי איטלקי בן המאה ה-16 מהרהר על מלחמה**

מקובל לטעון כי במשך כמעט, אלף ושמונה מאות שנה מאז כישלון מרד בר כוכבא (בשנת 135 לספירה) גזרו היהודים על עצמם התנזרות מכל עיסוק – אינטלקטואלי ומעשי כאחד – בנושאים צבאיים. בכתביהם של פרשני התנ"ך הקלאסיים, למשל, הועלמה המסורת הלוחמנית של בני ישראל כמעט לחלוטין. בדומה לכך, מכל מחברי קבצי ההלכה הענקיים של ימי הביניים, רק הרמב"ם (במאה ה-12) ראה לנכון לכלול דיון במצוות הקשורות להתנהגות בקרב. לפי המקובל, לכן, רק בשלהי המאה ה-19 החלו יהודים בכלל להרהר באפשרות של שימוש בכוח צבאי ככלי מדיני (טרומפלדור מהווה הדוגמה הבולטת). רבנים - אגב - לא עשו כך עד המאה ה-20. על רקע זה, בולט ייחודו של הספר שלטי הגיבורים (1602) שחובר לקראת סוף המאה ה-16 על ידי הרב אברהם בן דוד פורטאליוני (שער אריה), בן העיר מנטובה בצפון איטליה. רוב הספר, המכיל למעלה מ-400 עמודי דפוס, עוסק בתיאור המקדש בירושלים ובסדרי הפולחן בו אולם, במהלך דיון זה "השתיל" המחבר כשלושים עמודים של דיון אינטנסיבי, ספק היסטורי ספק עתידי, בארגון כוח צבאי, בנשקו, ובצורות קרב שונות. בדיון מפתיע זה וייחודי, שלא זכה עד עתה לעיון מחקרי, תעסוק ההרצאה. ההרצאה תדון, ראשית, בתוכן הקטעים בספר שלטי הגיבורים העוסקים בעניינים צבאיים, תוך מעקב אחרי המקורות היהודיים והלא-יהודיים בהם השתמש המחבר. בהמשך יעבור הדיון לנושאים רלבנטיים לעניינים צבאיים בהם הספר לא דן: המסורת האנטי-מלחמתית היהודית מחד גיסא וסוגיות הקשורות למוסר לחימה מאידך גיסא. לסיכום תועלה שאלה לגבי הכוונה המעשית של מחבר הספר: האם מבחינתו מדובר בתוכנית פעולה של ממש, או בהרהורים תיאורטיים בלבד?

פרופ' אליעזר דון-יחיא, אוניברסיטת בר-אילן
מקורותיה של מתינות מדיניות בציונות הדתית: השפעת המסורת היהודית הגלותית
על תפיסותיו המדיניות של ח"מ שפירא

יחסה של יהדות הגולה המסורתית אל עמי העולם התאפיין בשילוב של גישה פרטיקולריסטית שביטאה חוסר אמון ואף עוינות כלפיהם ונטייה להתבדל מהם, יחד עם פסיביות פוליטית ששיקפה רתיעה מפני כל שימוש בכוח כלפי אותם עמים ואף הימנעות מפני כל מעשה שעלול להתפרש כהתגרות בהם. גישה זו גם אסרה על פעילות אנושית במישור הארצי לשם הגשמת החזון של שיבת ציון והאמינה שיש להמתין לגאולה שתבוא משמים. הפסיביות הפוליטית של יהדות הגולה שימשה גורם מרסן שנטרל את פוטנציאל הקונפליקט של הפרטיקולריזם המסורתי. מעצם הגדרתה חרגה הציונות הדתית מן הפסיביות הפוליטית של יהדות הגולה, ולכך ניתן ביטוי בהכרת הצורך בעשייה אנושית לשם זירוז תהליך הגאולה וגם כדי להיחלץ מגורל הסבל והרדיפות של העם היהודי באמצעות פעילות מכוונת לריכוזם של בני העם במולדתם ההיסטורית. עם זאת נמצאו ציונים דתיים שהושפעו במידה רבה מן התפיסה המסורתית של יחסי יהודים וגויים, שממשיכה הבולטים כיום הם מנהיגי היהדות החרדית. השפעה זו התבטאה הן באימוץ גישה פרטיקולריסטית של חוסר אמון כלפי עמי העולם הן ברתיעה מפני הפעלתם של אמצעי אלימות ביחסים אתם. השפעתה של מסורת היהדות הגלותית ניכרת במיוחד בעמדותיו ובמדיניותו של חיים משה שפירא שהיה במשך תקופה ארוכה מנהיגה הבכיר של הציונות הדתית. אף ששפירא נעשה בגיל צעיר לאחד ממנהיגי הבולטים של תנועת הפועל המזרחי, הוא התחנך בישיבה הידועה שבגרודנא, עיר הולדתו, ואף שימש תקופה מסוימת מנהל בית ספר שעמד תחת פיקוחו של ראש הישיבה המפורסם, הרב שמעון שקופ. גם לאחר שעזב את הישיבה והשתקע בפעילות פוליטית נותרה בלבו זיקה חזקה לעולם הישיבות החרדי ומסתבר שהייתה לכך השפעה רבה על תפיסותיו בנושאים מדיניים וביטחוניים. שפירא הפנים את התפיסה המסורתית שגרסה כי עם ישראל מוקף בעמים עוינים שאין לתת בהם אמון. אולם הוא סבר שגם לאחר שרבים מבני העם חזרו לארצם והקימו בה את מדינתם, הכוח אינו יכול לשמש ערובה יחידה או עיקרית להמשך קיומם של העם היהודי ומדינתו. משום כך הוא התנגד נמרצות לכל מעשה שיש בו התגרות ללא צורך במדינות ובעמים אחרים, ובכללם בני העם הערבי, עמד על החשיבות הרבה של מציאת ידידים ובעלי ברית בעולם וחזר והדגיש את חובתה של ישראל לחתור בכל הדרכים האפשריות להשגת שלום עם הערבים, ולו גם במחיר של פשרות וויתורים.

פרופ' אהרון קליימן, אוניברסיטת ת"א
בין השתדלנות הגלותית לדיפלומטיה הישראלית

בבסיסה של המהפכה הציונית עמדו, ועומדות, לא פחות מארבעה יעדים עיקריים: התנתקות מהעבר הטראגי, העגום והבכייני של העם היהודי; עיצוב "יהודי חדש" והקמת מפעל לאומי המושתת על תרבות עברית יצריתית; וכן זכייה בהכרה בינלאומית ובמעמד שווה בקרב אומות העולם. כחלק משלילת הגולה, הגלות והגלותיות, הוגי הרעיון הציוני התקוממו במיוחד נגד אחד מבעלי התפקידים הראשיים בכל קהילות הפזורה היהודית, ונגד אחד מאמצעי הישרדותו של העם היהודי במשך הדורות -- השתדלן השתדלנות. העיסוק - כמו גם מי שעסק בו - הפכו למילות גנאי בשיח הציוני-ישראלי, ותוארו כנחיתות, כהתרפסות וכתלות משפילה בידי הגויים. אבל, למרבה האירוניה, וחרף דחייתה על סף השתדלנות, הסתכלות מקרוב על דפוסי וסגנון הדיפלומטיה היהודית והישראלית מלמדת על סימני-הכר מובהקים של השיטה המסורתית. בכונתי לעסוק בהערכה מחדש של מוסד השתדלנות במסכת הארוכה והנמשכת של "בין ישראל לעמים". אנסה, בין השאר,

לתת הסברים לדבר קיומה של השתדלנות המדינית ונחיצותה גם לתוך המאה ה-21, ולהעלות קווים לדמותו של המדינאי המתקשר בעל ראייה מפקחת, כושר שכנוע ומנפּי השפעה. הדיון יגובה במקרים מתועדים של שימוש בשתדלנות לשם שמירת זכויותיהם של יהודי התפוצות וביצורה של ישראל.

פרופ' יוסי שיין, אוניברסיטת ת"א
הישראלזציה של היהדות

מושב 5: מגדר, פוליטיקה ומשפט

יו"ר: ד"ר יעקב בן שמש, הקריה האקדמית אונו

גב' תמר הופנונג, האוניברסיטה העברית בירושלים
הבנייתה של מגיפה: הכישלון בהעברת הצעות החקיקה למיגור אלימות נגד נשים בשנות ה-70 בארה"ב

בשנים האחרונות אלימות נגד נשים הולכת ונתפסת כהפרה של זכויות אדם. תחת מסגור זה, מדינות רבות אימצו בשנים האחרונות אמצעים שונים במטרה למגר התופעה. מאמר זה עוסק בהשפעתה של הדרך בה אלימות נגד נשים הובנתה כבעיה בדיוני הקונגרס האמריקאי על המדיניות בה בחרה הממשלה הפדרלית לשם התמודדות עם הנושא. מדיניות זו מבכרת התערבות דרך מערכת הצדק הפלילי על פני כל סוג אחר של התערבות, ומפחיתה באופן שאינו פרופורציונלי בערכם של שירותים המכוונים לטיפול בקורבנות. על ידי בחינה של הדרך בה אלימות נגד נשים הובנתה כבעיה, תוך ניתוח דיוני הקונגרס בהצעות חקיקה בנושא במהלך שנות ה-70, ניתוח מסמכים רשמיים, דוחות מחקר ודוחות מומחים לאורך שנות ה-60-70, מאמר זה מנסה להתחקות אחר שורשי מדיניות זו, ולאתר את הכוחות הראשוניים שדחפו לכיוונה. הטיעון העיקרי של מאמר זה הוא שבמהלך הניסיון להביא להכרה בכך שנושא האלימות דורש התערבות פדרלית, הוא הוגדר כמגפה. הגדרת האלימות כמגפה שינתה את הדרך בה הנושא הובן ואת הבעיות אותן הנושא מציב. באופן זה, מרגע שהוגדר הנושא כמגפה, פתרונות מקומיים שתפקידם לשרת את הקורבנות (הפתרונות שהוצעו בהצעות החוק הראשונות) איבדו מהרלוונטיות שלהם, שכן לא יכלו לענות על הצרכים שמציבה בעיה מגפתית הולכת ומתפשטת. במרווח הנותר בין הבנת הבעיה כבעיה הולכת ומתפשטת, לבין הפתרונות המקומיים שהוצעו בהצעות החוק הראשונות עלה שיח המגדיר תופעה זו כתופעה השייכת לתחום הפשיעה. הצלחתו של השיח המגדיר את בעיית האלימות נגד נשים כבעיה של פשיעה הייתה טמונה ביכולתו לאפשר פתרונות מדיניות המתכתבים עם הפתרונות המקובלים לטיפול במגיפה, יחד עם כוחו להפוך תופעה חברתית מושרשת לנושא שעבר קו-אופטציה והוגדר שוב כבעיה של פרטים סוטים

ד"ר נדב פרץ-וייסוידובסקי, המכללה האקדמית אשקלון
גברים במעשה החקיקה הפמיניסטי – המקרה של חופשת לידה לאב בישראל

בעשורים האחרונים, הושם בשיח הפמיניסטי הממוקד בשינוי מדיניות דגש הולך וגובר על מקומם של גברים במעשה החקיקה. ערוץ מרכזי שבו התבטא שינוי זה היה תכנית חופשת לידה לאבות, שנועדה מחד גיסא לאפשר לנשים לשוב מוקדם ככל הניתן לשוק העבודה ולמזער את הפגיעה בקריירה שלהן, ומאידך גיסא –

לאפשר לגברים לקחת חלק בטיפול בילדיהם הרכים ובכך לשנות את חלוקת העבודה במשק הבית. בהרצאתי, אבקש לבחון כיצד גברים ואבות נתפסים בתוך שיח זה. שדה המחקר הוא תהליך החקיקה של חוק חופשת לידה לאב בישראל, בין השנים 1994-2007, וחומרי המחקר הם ראיונות עם קובעי מדיניות, פרטוקולים של הכנסת ותכתובות פנימיות. מהממצאים עולות שתי גישות מרכזיות, הנבדלות ביחס שלהן לגברים: הראשונה שמה דגש על גברים כמתחרים של נשים בשוק העבודה, ולכן רואה אותם כמכשולים פוטנציאליים בתהליך החקיקה, שלא לומר אויבים של המאבק הפמיניסטי. הגישה השנייה, השואפת להגביר את מעורבותם של גברים במשק הבית, רואה בהם שותפים פוטנציאליים, ואת החוק כמכשיר שנועד לשנות את התנהגותם. שתי גישות אלו תואמות, בקווים גסים, שני זרמים מרכזיים בתנועה הפמיניסטית – הפמיניזם הליברלי והפמיניזם הרדיקלי, בהתאמה. הן מאמצות את הנחות היסוד של כל אחד מהזרמים, וניתן להסיק מהן מסקנות על היחס לגברים ולגבריות של כל אחד מהזרמים. עם זאת, אטען כי שתי גישות אלו אינן מצליחות לראות באבות סובייקטים של מדיניות, ולהכיר באופן אמיתי בצרכי הטיפול שלהם. עקב כך, הן אינן מצליחות לעמוד במטרה שהציבו עבור עצמן – לשנות את התנהגותם של גברים כדי לקדם שוויון מגדרי.

ד"ר אילת הראל-שלו, אוניברסיטת בן-גוריון

ד"ר שיר דפנה-תקוע, המכללה האקדמית אשקלון

נשים לוחמות באזורי קונפליקט – חיילות ישראליות ב"קולות שונים"

נושא מצוקת הנישואין בישראל זוכה מאז קום המדינה לתשומת לב משפטית, חברתית ופוליטית. עיקר העיסוק בנושא התמקד בצורך לכונן נישואים אזרחיים בישראל, ואולם מחקר זה יבקש להציע כיוון מחשבה ייחודי ושונה של ביטול הנישואים כמוסד משפטי בישראל. ביטול מוסד הנישואים, אין משמעו כמובן, איסור על עריכת טקסים דתיים או חברתיים הקראים "נישואים", ואולם מן הבחינה המשפטית לא תיעשה הבחנה בין פרטים בחברה על בסיס עריכת טקס שכזה או היעדרו. ביטול מוסד הנישואים גם אין משמעו כי המשפט ימשוך ידו מסכסוכים שיתעוררו במסגרת יחסים זוגית, אלא ששאלת עריכת טקס הקרוי נישואים בין הצדדים לא תשנה את הדין המהותי אשר יחול על הסכסוך. מחוץ לישראל, התפתחה ספרות ענפה העוסקת ברעיון ביטול הנישואים, ואולם ספרות זו התפתחה על רקע משפטי-פוליטי שונה מהותית מזה הקיים בישראל. כך, למשל, בישראל ביטול הנישואים לא יחזק את מעמדה של הדת ושל מוסדות דתיים, אלא דווקא יחלישם. בנוסף, בניגוד לשיטות משפט מערביות רבות, מוסד הידועים בציבור מוכר משפטית בישראל שנים רבות, כך שלבתי המשפט ישנם הכלים להתמודד עם סכסוכים משפחתיים בהעדר קשר פורמלי של נישואים. בהקשר הישראלי נראה כי קיימות הצדקות נוספות לשקול את ביטולו של מוסד הנישואין כחלופה ריאלית. כך, למשל, בישראל, ביטול הנישואים יאפשר למדינת ישראל להשוות את מעמדם המשפטי של בני זוג בני דתות שונות, או בני זוג מאותו המין, למעמדם המשפטי של בני זוג, גבר ואשה, בני אותה הדת מבלי שתינתן הכרה על ידי "המדינה היהודית" לנישואי תערובת או לזוגיות חד מינית. מובן, עם זאת, כי ביטול מוסד הנישואין אינו נקי מבעיות. המחקר יבקש להתמודד עם הרבדים הרבים של השאלה מן הבחינה התיאורטית והמעשית.

ד"ר סמדר נוי, המכללה האקדמית אשקלון מנהיגות מעצבת – נשים באקדמיה

ההרצאה תתמקד במחקר שנערך בשיתוף עם ענבל סיקורל. המחקר בדק חברות סגל אקדמי מהאוניברסיטאות והמכללות מישראל, שפועלות בצורות שונות כדי להשפיע על תהליכים חברתיים, כלכליים ופוליטיים. בחלק הראשון של ההרצאה תוצג תפיסת עולמן לגבי ייעודה החברתי-תרבותי של האקדמיה ומחויבותה החברתית החלק השני יתאר מקצת מדרכי הפעולה של חברות הסגל בתוך ומתוך השדה האקדמי, ותיבחן השאלה, האם ניתן לזהות בהתנהלותן מאפיינים של הנהגה מעצבת.

מושב 6: ראשי ממשלות כקובעי מדיניות ציבורית

יו"ר: ד"ר דן קורן, המכללה האקדמית בית ברל

פרופ' מנחם הופנונג, האוניברסיטה העברית בירושלים השפעת המערכת המשפטית על תפקוד ראש הממשלה

מאז תחילת שנות ה-90 רווחת בישראל מוסכמה כי בית המשפט העליון בהנהגתו של השופט אהרן ברק, נטל לעצמו סמכויות שלא ניתנו לו בחקיקה ובכך הפך את מוסד הבג"ץ לשחקן פוליטי מרכזי השם אבני ריחיים על יכולתה של ממשלתה נבחרת למשול. אף שהביקורת נגד בית המשפט העליון מזוהה עם מפלגות הימין, גם ממשלות שמאל לא רוו נחת מהחלטות בג"ץ. זכורה בהקשר זה, אמרתו של ראש הממשלה יצחק רבין דאז, יצחק רבין, "בלי בג"ץ ובלו בצלם". בחינה מדוקדקת של מעורבות בג"ץ בהחלטות פוליטיות שחייבו ראשי ממשלה להכניס בהדרגה שיקולים משפטיים לצד שיקולים פוליטיים, מראה כי לא מדובר במהפכה שהחלה בתקופת השופט ברק, אלא בהתפתחות אבולוציונית שקיבלה משנה תאוצה בעטיים של שני גורמים שלא נבעו דווקא מהחלטות בית המשפט עצמו: א) הגברת התחרות הפוליטית שהקשתה על ראשי ממשלה לגבש קואליציות יציבות (ועקב כך העדיפו אלו לא אחת להעביר הכרעות פוליטיות לזירה המשפטית); ב) החלטת הכנסת ב-1992 לחוקק חוקי יסוד חדשים שנתנו לבג"ץ סמכות ביקורת שיפוטית רחבה מבעבר. לשניים אלה ניתן להוסיף את קיומה של מגמה כלל עולמית להגברת דיווחיות ציבורית ולהרחבת הביקורת השיפוטית. בניגוד לדעה הרווחת, בשני העשורים האחרונים, ניכר דווקא ריסון שיפוטי בהשוואה למחצית הראשונה של שנות ה-90. קשיי המשילות הנטענים הם בעיקרם קשיים פוליטיים ולא בהכרח משפטיים.

ד"ר רפי מן, אוניברסיטת אריאל בשומרון השפעת התקשורת על פעילות ראש הממשלה

בעשורים האחרונים גברה המודעות למשקלה של התקשורת בתהליכים מדיניים, פוליטיים, כלכליים וחברתיים, ובכלל זה להשפעתה על תהליכי קבלת החלטות בתחומים שונים. בהרצאה זו יוצגו מספר מקרי בוחן בתקופות כהונתם של ראשי ממשלות שונים, השופכים אור על דפוסי ההשפעה של התקשורת על קבלת החלטות בתחום המדיניות הציבורית וביצוען.

ד"ר דניאלה שנקר-שרק, המכללה האקדמית בית ברל 'כן אדוני ראש הממשלה?' חשיבה מחודשת על יחסי הגומלין בין ראש הממשלה לסגל הבכיר במנהל הציבורי בישראל

המחקר בודק מהם יחסי הגומלין בין ראש הממשלה לסגל הבכיר במגזר הציבורי בשנים 2000-2014. המחקר מתבסס על שלוש הנחות מוצא. ההנחה הראשונה היא שראש הממשלה והממשלה אינם פועלים בוואקום, וסביבת העבודה הממשלתית כוללת מרחב גדול של שחקנים בתוך המגזר הציבורי ומחוזה לו המושפעים ומשפיעים על פעילות הממשלה והעומד בראשה. ההנחה השנייה היא שהסגל הבכיר מהווה את החוליה החסרה בהבנת תהליכים שונים הקשורים בקביעת המדיניות ובביצוע שלה (Meier, 2009). ההנחה השלישית היא ששיתוף פעולה פנים-ארגוני ממשלתי הוא תנאי הכרחי להצלחה במימוש המדיניות ובהשגת מטרותיה. המחקר מבקש לבחון מחדש את הדיכוטומיה בין פוליטיקה למנהל הציבורי לאור המגמות השונות הפועלות בשנים האחרונות לחיזוק מעמדם של הסגל הבכיר במגזר הציבורי בתהליך קביעת המדיניות והביצוע שלה. מגמות אלו כוללות את תהליכי הביזור במנהל הציבורי שנעשו כחלק מרפורמת הניהול הציבורי החדש בישראל ובמסגרתם הועברו פונקציות שונות הקשורות בתהליכי קביעת המדיניות לדרגים מנהליים נמוכים יותר; אימוץ דגם הממשלה המשתפת (collaborative government) שהרחיב את טווח ההשפעה של מנהלים ציבוריים על תהליכי קביעת המדיניות; ואימוץ הגישה השירותית שחיצקה את הקולות שמשמיע הסגל הבכיר ומנהלים בגופים ציבוריים המספקים שירותים ומוצרים לציבור (Howlett, 2011). נקודת המוצא למחקר היא העובדה כי 23% מהחסמים ביישום החלטות הממשלה נובעים מהמחלוקות בין משרדים וגופים שונים, ו-79% מהחלטות הממשלה הביצועיות מטילות אחריות ביצועית על יותר ממשרד ממשלתי אחד (פינק, ואח', 2013). הטענה המרכזית במחקר היא שהצלחתן של תכניות מדיניות ורפורמות שראשי ממשלה מובילים מושפעות ממודל שיתוף הפעולה בין הסגל הבכיר לבין משרד רוה"מ. המחקר מבוסס על סקירת הספרות הקיימת בנושא הסגל הבכיר במגזר הציבורי, מסמכים הקשורים בפעילות ראש הממשלה והסגל הבכיר, ובחינת שיתופי הפעולה בתכניות שקידמו ראשי ממשלה בין השנים 2000-2014.

ד"ר אבי שילון, מכון בן גוריון אישיותם וסגנון פעולתם של ראשי הממשלות בישראל

בשנים האחרונות מתמקד זרם בולט בחקר מדעי המדינה באופן שבו מנהיגים מעצבים את החלטותיהם הקריטיות. כאשר מנהיגים פוליטיים נדרשים להכרעות חשובות, מבין אלטרנטיבות שונות, הם נוטים לשקלל בקבלת החלטתם השפעות והערכות מגוונות: מעמדם הפוליטי, השלכות מדיניות, דעת הקהל, אפשרות מדיניות, סיכויי הצלחה וכו'. על רקע משתנים אלה מתקבלת ההחלטה בהתאם להשקפת עולמם ולאינטרס שבשמו הם פועלים. ואולם בבואם להכריע בסוגיות קריטיות אחד המרכיבים הדומיננטיים המעצב את החלטתם, שלעיתים משפיע במודע ולעיתים שלא במודע, נעוץ גם בהשפעת הממד הביוגרפי על נקיטת העמדה. הכוונה ב"מד הביוגרפי" אינה להשפעות פסיכולוגיות, אלא לאופן שבו חוויות אישיות, והפרספקטיבות בהן תפסו המנהיגים אירועים בולטים בחייהם, עיצבו את הבנתם בנושאים פוליטיים שעמדו בזיקה לחוויותיהם הפרטיות. בהרצאה זו, המבוססת על שני ספרי מחקר, האחד על שנותיו האחרונות של האב המייסד, דוד בן-גוריון "בן-גוריון, אפילו, עם עובד, 2013", והביוגרפיה של ראש הממשלה השישי, מנחם בגין, (Menachem Begin A Life, Yale University Press, 2012), אמחיש כיצד נקטו בן-גוריון

ובגין, בתחומים מגוונים, החלטות שונות אחד מהשני בתחומי מדיניות פנים וחוק, שעוצבו בהשפעת המרכיב הביורגרי, שהבחין ביניהם. כך, למשל, לא ניתן להבין כמה מקרי בוחן שיוצגו בהרצאה ללא שקלול השפעת המרכיב הביורגרי בעת נקיטת עמדותיהם: יחסם להסכם השילומים בהתאם לחוויית השואה הפרטית; תפיסת עולמם המשפטית בהשראת האופן שבו תפסו בצעירותם את שיטת הממשל הבריטית והאמריקאית; האופן שבו החוויה האישית של בן-גוריון כמנהיג מדינה צעירה בין מנהיגי מעצמות, בעת אירועי מבצע סיני, השפיע על חששו מפני מלחמת ששת הימים; וכך גם ניתן להסביר כיצד דפוס המנהיגות שאפיין את בגין בעת פועלו כמנהיג האצ"ל עיצב את מערכת יחסיו עם שר הביטחון אריאל שרון במלחמת לבנון.

מושב 7: דמוקרטיה וייצוגיות בבחירות 2015

יו"ר: ד"ר עופר קניג, המכללה האקדמית אשקלון והמכון הישראלי לדמוקרטיה

פרופ' נעמי חזן, המכללה האקדמית ת"א-יפו
הפער המגדרי בבחירות 2015

ספרות המחקר ההשוואתית מצביעה על כך שברוב מדינות העולם הדמוקרטי קיים כבר כמה עשורים פער מגדרי מודרני, כאשר נשים מצביעות יותר למפלגות מרכז-שמאל וגברים מצביעים יותר למפלגות ימין. בשתי מערכות הבחירות האחרונות נמצא פער מגדרי מודרני בדפוס הצבעה בישראל. הרצאה זאת תבחן אם פער מגדרי זה המשיך גם בבחירות 2015 ותנסה להסביר את הפער בהתייחסות הן לסוגיית הייצוג הנשי ברשימות לכנסת והן לסוגיות אידיאולוגיות-מהותיות. על-יסוד ניתוח זה יידונו ההשלכות של השונות המגדרית בדפוס הצבעה על תפקוד הכנסת והממשלה.

פרופ' אשר כהן, אוניברסיטת בר-אילן והמכללה האקדמית אשקלון
פריימריז בבית היהודי כמקרה בוחן לשונות בין קבוצות בתוך המפלגה – מבט מבפנים

בספרות המחקר זוהה זה מכבר קיומו של פער מסוים בין המאפיינים וההעדפות של חברי מפלגה ("מתפקדים") לבין המאפיינים וההעדפות של בוחריה. ואולם, רמת הפערים שונה ממפלגה למפלגה. מחקר זה מתמקד במפלגת הבית היהודי וטוען כי במקרה שלה הפער בין חברי ובוחרי המפלגה גדול במיוחד. הוא ממחיש כי למרות פתיחתו של המפקד מחדש בשלבים מאוחרים של הליך הפריימריז וסמוך לבחירות הכלליות לכנסת ה-20, נותר הפער על כנו. פער זה ניכר, למשל, במשקל היחסי של דתיים וחילוניים כמו גם במשקל היחסי של הקבוצות השונות בציונות הדתית. פער זה עומד ביסוד תוצאות הפריימריז ובאירועים שהתרחשו לאחריו.

מר אור טוטנאור, האוניברסיטה העברית בירושלים

דמוקרטיה כנושא לוויכוח: האם תמיכה בדמוקרטיה הפכה לנושא שנוי במחלוקת מפלגתית בישראל?

במרבית מדינות העולם, הציר המרכזי לפיו נחלקות המפלגות והעמדות הפוליטיות השונות הוא ציר ימין-שמאל כלכלי. לציר מרכזי זה מצטרפים לעתים צירים משניים כגון יחס לאיחוד האירופי או ליברליות מול שמרנות חברתית. בישראל, לעומת זאת, מוסכם כי הציר המרכזי זה שנים רבות הוא הציר המדיני-בטחוני, אליו מצטרפים צירים משניים כציר דת ומדינה והציר הכלכלי. עם זאת, ישנן עדויות לכך שגם בנוגע לסוגיות דמוקרטיות קיימים חילוקי דעות בין המפלגות השונות, ויש אף הקוראים לעסוק באופייה הדמוקרטי של ישראל כנושא המרכזי בבחירות לכנסת ה-20. האם אכן עקרונות הדמוקרטיה הפכו בישראל לסוגיה פוליטית, או ציר פוליטי, אשר המפלגות השונות נחלקות לפיו, ואם כן – האם מדובר בהתפתחות של השנים האחרונות או מאפיין מוקדם יותר של המערכת הפוליטית הישראלית?

מחקר זה מבקש לענות על שאלות אלו באמצעות ניתוח מצעי המפלגות משנות השמונים ועד לבחירות לכנסת ה-20. על ידי שימוש במדד מבוסס ועקבי בן חמישה-עשר סעיפים המקיפים את כל הסוגיות המהותיות לתמיכה בערכים דמוקרטיים, ניתן לעמוד על מגמה לפיה אמנם תמיד היו הבדלים בין מפלגות במידת תמיכתן בערכים דמוקרטיים, אך האופן בו מפלגות ישראל נחלקות בסוגיה זו הפך עם השנים לחופף יותר ויותר את החלוקה המקובלת לימין-שמאל, חפיפה שלא הייתה קיימת באופן כה מובהק בשנות השמונים.

מר אסף שפירא, האוניברסיטה העברית בירושלים

דמוקרטיה פנים-מפלגתית בישראל ערב הבחירות לכנסת ה-20

המחקר הנוכחי בוחן ומנתח את רמת הדמוקרטיה הפנימית במפלגות בישראל ערב הבחירות לכנסת ה-20. הוא עושה זאת בעזרת מדד הדמוקרטיה הפנים-מפלגתית, שפותח ויושם לראשונה לקראת הבחירות הקודמות לכנסת ה-19. זהו מדד מקיף ושיטתי, הבוחן חמישה ממדים שונים של דמוקרטיה פנימית: השתתפות, ייצוגיות, תחרותיות, היענות ושקיפות; ומסתמך לצורך כך הן על חוקות ותקנוני המפלגות, הן על המתרחש בפועל במפלגות.

למחקר שתי מטרות עיקריות. ראשית, להציג את מדד הדמוקרטיה הפנים-מפלגתית ואת התפיסה העומדת בבסיסו. שנית, לגזור מסקנות על דפוסי התנהלותן של המפלגות בישראל: ללמוד על רמת הדמוקרטיה הפנימית ערב הבחירות לכנסת ה-20 ולהשוות בינה ובין תמונת המצב ערב הבחירות לכנסת ה-19, וכמו כן לבחון את הקשר בין מאפיינים שונים של המפלגות לבין רמת הדמוקרטיה הפנימית בהן – עמדותיה של המפלגה, גודלה והוותק שלה.

מושב 8: אזרחות ותפקידה הציבורי של האוניברסיטה

יו"ר: ד"ר איל חוברס, אוניברסיטת ת"א

פרופ' אורי כהן, אוניברסיטת ת"א המכללות: התרבות האקדמית של המעמד הבינוני החדש

האקדמיה בישראל עברה שינויים משמעותיים מאז המהפך הפוליטי שהתרחש במאי 1977. הבולט שבהם הוא התפתחות גישה הרואה במוסדות האקדמיים מערכות כלכליות בעלות אופי קפיטליסטי הדוגלות בעידוד של ריבוי, גיוון והתפשטות של מוסדות ביחס למבנה האקדמי שנוצק בתקופה הקודמת, עד 1977, והובילה לזמינות של מכללות פרטיות. במקביל לכך עלתה גישה שכיוונה לחיזוק נגישות הפריפריה למוסדות האקדמיים ועודדה את זמינותן של מכללות אזריות, מכללות טכנולוגיות ובתי ספר לחינוך. אלה מצדן הובילו לאחד השינויים המרשימים שחלו בישראל בעשורים האחרונים והוא התרחבות ניכרת בשיעור בעלי ההשכלה הגבוהה באוכלוסייה. כתוצאה מכך המונפול הקשיח והיציב של אוניברסיטאות המחקר על חלק מתחומי ההכשרה האקדמית-מקצועית החשובים התפרק ונגזז אל מול עלייתו של סדר תרבותי-מוסדי חדש של האקדמיה שבמרכזו המכללות. צמיחת המכללות אינה מסמנת רק תהליך של נדידת המרכזים המוסדיים של "החיים האקדמיים", צמיחה זו מתקשרת לשינויים חברתיים עמוקים יותר שבמרכזם עומדת יצירת תנאים נוחים להתרחבותו והתבססותו של "מעמד בינוני חדש" בישראל. המעמד הבינוני, שעד 1977 פעל כקבוצה הומוגנית ואקסקלוסיבית על בסיס אתני, הפך מאז למגוון של תת-קבוצות תרבותיות המצויות בתחרות הדדית, תוך יצירה של אבחנות היררכיות תוך-מעמדיות על בסיס "ותק", "אתניות", "סוג תעסוקה", "רמת הכנסה", "שכונת מגורים", "רמת השכלה", ו"צריכה תרבותית". למרות זאת, השדה האקדמי והתחרות העזה המתנהלת סביב תכניו, יוקרתו ותעודותיו היא מנקודות המשען החשובות לקביעה כי המעמד הבינוני החדש הינו בעל אחריות פנימית וליבה של ערכים משותפים, ו"כללי משחק" מוכרים וידועים. במוקד דיון זה אבקש להציג שלוש גישות לתיאור צמיחת המכללות בישראל לאחר מהפך 1977 בהקשר למאבקים סביב עליית המעמד הבינוני החדש נוכח תגובת ממסדים פוליטיים, אקדמיים וחברתיים: (א) גישת הגלובליזציה; (ב) גישת המדינה במרכז; (ג) גישת המעמד במרכז. שלושת זוויות הראייה השונות – הגלובלית, המדינתית והמעמדית – יכולות להיות מוצגות כעמדות אפיסטמולוגיות שונות מיסודן המהוות ביטויים להצדקת חזונות פוליטיים-תרבותיים מתחרים.

פרופ' יוסי דהן, המרכז האקדמי למשפט ועסקים ברמת גן היררכית הידע החדשה ושקיעת החינוך לאזרחות בישראל

מערכת ההשכלה הגבוהה קובעת במידה משמעותית את תכני הלימוד בבית הספר התיכון ואף בבית הספר היסודי. תכני ומטרות החינוך בבתי הספר התיכוניים אינם נקבעים באופן עצמאי ובלתי תלוי אלא הם מוכתבים, לאו דווקא באופן מפורש, במידה רבה על ידי דרישות הכניסה שמציבות האוניברסיטאות, ובמידה פחותה המכללות. תנאי כניסה הכוללים בדרך כלל שני מרכיבים מרכזיים ממוצע ציוני הבגרות וציון המבחן הפסיכומטרי. דרישות הכניסה הללו גם מכתבות היררכיה של תחומי ידע, של מקצועות שחלקם נחשבים לבעלי חשיבות גדולה יותר מאשר מקצועות אחרים, למשל מקצועות מדעי הטבע ואנגלית. מבחינה זו הלימודים בבתי הספר התיכוניים משועבדים לדרישות ולאינטרסים של המוסדות להשכלה גבוהה. שנות הלימוד בתיכון והישגי התלמידים

משמשים מנגנון מיון למוסדות ההשכלה הגבוהה, מנגנון מיון המוכתב על ידם והפוסטר את המוסדות הללו מלשאת בעלות הכלכלית והמוסדית של יצירת מנגנוני מיון עצמאיים. אחת מתוצאות הלוואי המזיקות של מציאות זו, מלבד פגיעה בעקרון שוויון ההזדמנויות, היא הזנחה של אחת מהמטרות המרכזיות של מערכת חינוך במדינה דמוקרטית החינוך לאזרחות. חינוך לרכישת הידע והמידות הפוליטיות הראויות לאזרחים בחברה דמוקרטית פלורליסטית. טיפוח מידות של תבונה ציבורית ופיתוח חוש צדק סובלנות והגינות, מידות שעבור ילדים רבים הסיכוי שהם ילמדו אותן במקומות אחרים הוא קטן. מציאות זו מצביעה על הנזק שגורמים המוסדות להשכלה גבוהה לטיפוח אזרחות דמוקרטית.

ד"ר מיכל ברק, אשת חינוך

מוסדות ההשכלה הגבוהה: זירת מפגש משמעותית בין קהילות החברה הישראלית

מוסדות ההשכלה הגבוהה הם מקום המפגש הראשון ובמקרים רבים היחיד של הרבה מהקהילות שמרכיבות את הפסיפס הישראלי. החברה הישראלית היא סגרגטיבית במיוחד. דתיים, חילוניים, יהודים, ערבים, עולים, ותיקים, חרדים, מזרחים ואשכנזים: כל קהילה מתגוררת בישוב או בשכונה נפרדת וילדיה לומדים בבית ספר נפרד. חומות הפרדה מובילות לניכור, לפחד ולשנאה אשר מתבטאים בתופעות קשות של הדרה ואפילו אלימות. מוסדות ההשכלה הגבוהה הם זירה יוצאת דופן - באוניברסיטאות ובמכללות לומדים סטודנטים יהודים וערבים, חילונים ודתיים, עולים וותיקים זה לצד זה. יחד עם זאת אין כל פעולה יזומה של היכרות בעלת משמעות, מפגש או עשייה משותפת ביניהם. העדר מפגש משמעותי אינו רק פספוס של הזדמנות נדירה - הוא גם מוביל לקיטוב ולאלימות בתוך המוסדות הללו עצמם.

האלימות ושנאת האחר הם תוצאה של הזנחה ארוכת שנים בשדה החינוך, האכיפה ובשיח הציבורי. מערכת ההשכלה הגבוהה מייצרת הזדמנות לפעולה ארוכת טווח ומערכתית. בהיותם מוסדות חינוך אשר מכשירים את צעירי ישראל ואת מנהיגי העתיד שלה, חלה עליהם גם האחריות להוביל ליצירת חברה פלורליסטית וסבלנית אשר מכירה בקיומן של זהויות אזרחיות מגוונות. השאיפה היא שבכל מוסד השכלה גבוהה בישראל יהיו פעילויות אקדמיות, חברתיות וקהילתיות שמשלבות בין מגוון הקהילות בישראל כך שכל בוגר מערכת ההשכלה גבוהה יתנסה במפגש משמעותי עם סטודנט מקהילה אחרת. מפגש משמעותי הינו כזה שמשלב בין עשייה אקדמית משותפת (במסגרת קורסים אקדמיים קיימים וייעודיים, במסגרות חברתיות או סטודנטיאליות) לבין דיאלוג רפלקטיבי שבו שני הצדדים נחשפים לנקודת המבט של האחר ולהשקפת עולמו. זהו דיאלוג אשר מטרתו הכרה בקיומן הלגיטימי של מגוון זהויות אזרחיות: אזרחות ישראלית חילונית ואזרחות ישראלית חרדית, אזרחות ישראלית ציונית ואזרחות ישראלית פלסטינית.

ד"ר איל חוברס, אוניברסיטת ת"א

אזרחות והאוניברסיטה העברית

בעת המודרנית ועם התרחבות הנגישות אליהן, הפכו האוניברסיטאות לאחד המוסדות החשובים ביותר בחינוך האזרחי. הבחנה זו נכונה הן לגבי המסורת של ה-liberal arts בקולג' האנגלוסכסי, והן לגבי אוניברסיטת המחקר הגרמנית ומסורת ה-bildung. מוסדות ההשכלה הגבוהה בישראל שאבו משתי המסורות הללו, אך עולה השאלה באיזו מידה הן תרמו לחינוך לאזרחות. בדברי אנסה להציג תמונה כללית על

אזרחות והשכלה גבוהה בישראל ובציונות, תוך שאני מתמקד באוניברסיטה העברית. בהקשר זה, אטען כי יש להבחין בין שלוש תקופות של האוניברסיטה:

1. 1925-48. בתקופה זו, תחת השפעת המודל הגרמני, ראתה עצמה האוניברסיטה כמוסד של העם היהודי כולו, וכאחראית על מורשתו התרבותית רוחנית. כמה מהדמויות הבולטות באוניברסיטה תמכו בפתרונות דו-לאומיים והסתייגו מרעיון מדינת הלאום הנוגד לטעמים את רוח העם היהודי וניסיונו ההיסטורי. בתקופה זו, מטבע הדברים, החינוך לאזרחות היה בשולים.
2. 1948-67. בתקופה זו האוניברסיטה הופכת לתלויה כלכלית במדינה וסרה למרותה. באופן מהר יחסית, נוצרים יחסים קרובים בין האוניברסיטה וראשיה לבין האליטה הפוליטית, למרות המתח בתקופת פרשת לבון. הכתיבה האקדמית בנושאים פוליטיים והעיסוק בהגות על אזרחות גוברים עם דמויות כגון אקצין, אריאלי, רוטנשטרייך, וטלמון. יחד עם זאת, תקופה סימביוטית זו היא קצרה מידי מכדי להותיר חותם מתמשך.
3. 1967-היום. האוניברסיטה שוב חוזרת לעמדה מסויגת כלפי המדינה בעקבות כיבוש השטחים, אך באופן מתון. מכיוון והמדעים המדויקים מתחזקים בה מאוד, התלות הכלכלית במדינה גוברת, מדעי הרוח שוקעים בהדרגה, לימודי המקצוע מתרחבים, ודפוס ההתמחות האמריקאית הצרה אוחזים בה, בהדרגה מאבדת האוניברסיטה את המעמד המורם מעם שהיה לה בתקופה השנייה. במקביל, היא מאבדת את יכולתה להיות משמעותית מבחינת עיצוב ערכי האזרח וכישוריו. במילים אחרות, ההיסטוריה הייחודית של האוניברסיטה העברית (המוסד המרכזי להשכלה גבוהה בישראל במשך עשורים רבים), עוזרת להסביר את מקומן השולי של האוניברסיטאות בכל האמור לחינוך לאזרחות, ומדוע הן אינן מצליחות להציב אלטרנטיבה משמעותית למוסדות אחרים של סוציאליזציה בישראל.

מושב 9: ניהול מלחמות ושלום

יו"ר: ד"ר שמואל צבאג, המכללה האקדמית אשקלון

מר יואב קפשווק, אוניברסיטת ת"א

מרכיבי צדק מעברי בתהליכי שלום רשמיים: ניתוח השוואתי

הרצאה זו תציג את המבנה והתוצאות הראשוניות של מחקר העוסק בשילוב מרכיבים של "צדק מעברי" בתהליכי שלום רשמיים. מטרת המחקר היא לבחון את הקשר בין שילוב מרכיבים של צדק מעברי במהלך משא ומתן רשמי לסיום סכסוכים, לבין הצלחת (או כישלון) הנושאים והנותנים להגיע להסכם קבע לסיום הסכסוך. צדק מעברי מתמקד בתיקון עוולות-עבר ושיקום הקורבנות במטרה להשיג סיום אמיתי של סכסוכים תוך-מדינתיים ובין-מדינתיים. מרכיבים של צדק מעברי משולבים לרוב במסגרת השלב הפוסט-סכסוכי, בתקופה שלאחר החתימה על הסכם שלום רשמי לסיום הסכסוך. התרומה של המחקר היא בהתמקדות בצדק מעברי דווקא בתקופת המשא-ומתן הרשמי: מתחילתו ועד החתימה על הסכם קבע לסיום הסכסוך, או עד הרגע בו המשא ומתן נכשל. בדיקת הימצאותו של צדק מעברי בתהליכי שלום רשמיים נעשית במיוחד בתוך הסכמי שלום שונים שנחתמו לאורך תהליך השלום, דוגמת הסכמי קדם-משא ומתן, הסכמי ביניים, הסכמי מסגרת והסכמי קבע. מספר מחקרים מועט התמקד בשילוב מרכיבים של צדק (ושל צדק מעברי בפרט) בהסכמי שלום שנחתמו בשלבים שונים לאורך תהליכי השלום, והמחקר הנוכחי מתעד למלא חלל מחקרי זה. שיטת המחקר כוללת חלק סטטיסטי וחלק איכותני. בחלק הסטטיסטי נבדקים כל תהליכי השלום

שהתרחשו בין השנים 1989 ו-2013. בחלק האיכותני נבחנים לעומק ארבעה מהם. בהרצאה אציג נתונים אודות מרכיבי הצדק המעברי ששולבו בתהליך השלום בישראל/פלסטין, תהליך השלום בצפון-אירלנד ובתהליכים נוספים.

גב' פנינה שוקר, אוניברסיטת בר-אילן רגישותן של חברות דמוקרטיות לנפגעים והשפעתה על ניהול מלחמה

תופעת הרגישות לנפגעים מוגדרת כנכונות נמוכה של החברה לספוג אבדות בפעילות צבאית. קיימת הסכמה רווחת בקרב חוקרי מדע המדינה כי תופעה זו היא מבנה חברתי ותרבותי קבוע בדמוקרטיות מערביות מאז תום המלחמה הקרה, וכי היא מצויה במגמת עלייה, עד כדי התנגדות מוחלטת לצאת לפעילות הכרוכה בנפגעים. אי לכך, מנהיגים של מדינות דמוקרטיות נתונים תחת לחצים סותרים מצד הציבור בעת מלחמה, החפץ בהישגים צבאיים מהירים ומרשימים אך במספר נפגעים מועט ככל האפשר. רגישות חברתית לאבדות עשויה שלא להימצא בדעת הקהל עצמה, אלא בתפיסתם של מקבלי ההחלטות. ישנן דוגמאות רבות לכך כי הן מנהיגים נוטים להפריז בחוסר נכונותו של הציבור לאבדות, בעוד שבמציאות, תחת תנאים מסוימים, הציבור דווקא עשוי להיות סובלני יותר לאבדות מאשר מקבלי ההחלטות. מחקר זה קיבץ מהספרות המחקרית בנושא ארבעה משתנים מרכזיים העשויים להשפיע על נכונות הציבור להקרבה: 1. תפיסת האיום - ככל שתפיסת האיום ע"י הציבור תהיה ממשית יותר, כך תגבר הלגיטימציה להקרבה. 2. סיכויי ההצלחה - הנכונות להקרבה תעלה ככל שיראה לציבור שהצד "שלו" מנצח. 3. משך המלחמה - ככל שמלחמה מתארכת כך הסובלנות לנפגעים פוחתת. 4. מינימום סיכון לכוחות - הציבור מעדיף דרכי פעולה הכרוכות בסיכון מזערי ללוחמים, דוגמת העדפת אש מנגד על פני תמרון קרקעי. טענת המחקר המרכזית היא שמקבלי ההחלטות מודעים להשפעתם של תנאים אלה על הנכונות להקרבה, ובמקביל למאמצים למזער מספר הנפגעים בשדה הקרב הם מפעילים מאמץ תודעתי רחב בכדי לטפל את דעת הקהל מבית באשר לצדקת המלחמה וסיכויי הניצחון בה. הדבר עשוי להוביל לניהול מלחמה לא אפקטיבי, שכן העיסוק בשיווק המלחמה לציבור עשוי לעתים לגבור על שיקולים צבאיים ואסטרטגיים טהורים. כתוצאה מכך, ניכרת השפעה שלילית על יכולתן של דמוקרטיות לנצח מלחמות. אציג דוגמאות לטענתי מהמקרה הישראלי, מהמקרה האמריקאי ומהמקרה הבריטי.

מר עילי רטיג, אוניברסיטת חיפה קללת המשאבים והישגים במלחמה: מדוע יצואניות אנרגיה מפסידות את המלחמות שלהן

Scholars of international relations tend to attribute significant economic and political power to the major oil and gas exporting countries of the international system. Such countries are known to invest their export revenues heavily on military and internal security forces, often maintaining defense budgets that are twice to ten times larger than that of their resource-poor regional counterparts (examples include Russia, Nigeria, Venezuela, Iran, Azerbaijan, etc.). Despite these investments, a statistical review of all armed conflicts between the years 1960-2007 reveals that countries defined as "major energy exporters" rarely win interstate

wars and exhibit notably poorer outcomes in intrastate wars when compared to countries without such resources. This study calls attention to the resource curse phenomenon as a causal mechanism for the poor war achievements of these countries. It claims that previous popular explanations for a state's poor war achievements (such as regime type, weak state institutions, exposure to foreign intervention, involvement in asymmetrical conflict, and military ineffectiveness) are enabled and enhanced under the economic and social mechanisms of the major energy exporting state. It suggests that such states be separated from other 'non-democracies' during future statistical tests. This study is among the first to apply findings from the resource curse literature to a state's war achievements and military capacity, and its results suggest that this literature should gain more scholarly attention in the study of power in international relations.

ד"ר גל הדרי, אוניברסיטת חיפה
דיפלומטיה ציבורית במדים: המיליטריזציה של מדיניות החוץ הישראלית

מדיניות החוץ של ישראל, תדמיתה בעולם ועיסוקה בהסברה נתקלים בביקורת מבית ומחוץ. מטרתו של נייר זה היא להציע הסבר תיאורטי למיליטריזציה הגוברת של מדיניות החוץ הישראלית במאה ה-21. דרך ניתוח של דוחות רשמיים, מסמכים ופרוטוקולים נראה כיצד החולשה של קביעת מדיניות ציבורית בישראל פוגעת בהפעלתה של דיפלומטיה ציבורית יעילה. חולשה זו בנוסף למשבר המשילות בישראל, מונעים את האפשרות של קבלת החלטות ממלכתית יעילה ותכנון אסטרטגי לטווח ארוך. ריק זה מתמלא על-ידי הצבא ויוצר את תהליך המיליטריזציה של הדיפלומטיה הציבורית. תהליך זה הוא חלק מחוסר האיזון הכולל בין צבא לחברה בישראל שאחראי להעדפת שיקולים צבאיים מידיים על-פני שיקולים ציבוריים רחבים יותר. כתוצאה מכך נוצרות שתי השלכות בלתי-רצויות. תוצאה אפשרית אחת היא מיצוב תדמיתה של ישראל כמדינה מיליטריסטית. תוצאה נוספת היא העדפה של שיקולים ביטחוניים על-פני שיקולים דיפלומטיים ומדיניים רחבים יותר

רס"ן רינת משה וגיא ברוקר, מרכז מדעי ההתנהגות, צה"ל
המלחמות החדשות והלגיטימציה לפעולה צבאית

ההרצאה תעסוק בלגיטימציה ביחס לפעולה הצבאית ובמשמעויותיה. במסגרת זו תדגים, דרך ניתוח סוציו-היסטורי של מלחמות ישראל לאורך השנים ועד למקרה המסוים של הלחימה בקיץ 2014 בין ישראל לבין הפלסטינים ברצועת עזה (מבצע "צוק איתן"). הטענה שנציע מניחה, כי המלחמות החדשות מחדדות את מגבלת הכוח הצבאי, ומייצרות מצב פרדוקסאלי במסגרתו הלגיטימציה הרחבה הניתנת בציבור להפעלת כוח צבאי אינה מתממשת במלואה. כך שמונח הלגיטימציה ללחימה, העומד במרכז העיסוק בחקר יחסי צבא-חברה ודרג מדיני-דרג צבאי, משתנה ומחייב התבוננות נוספות.

בהקשר זה במבצע "צוק איתן" נוצרה מציאות חדשה, ואף פרדוקסאלית ביחסי חברה צבא, כאשר הניהול המדוד של הכוח הקרקעי וקיומן של הפסקות אש תכופות התרחש תוך כדי לגיטימציה רחבה והצדקה כמעט מלאה בחברה ובדרגים המדיני והפוליטי להפעלת הכוח הצבאי, ואף להרחבתו. על רקע זאת, מנקודת המבט של חקר יחסי חברה צבא התהוותה מציאות חדשה, ובמידה רבה אבסורדית. מציאות בה יש לבחון לא את

מקורות הלגיטימציה להפעלת הכוח הצבאי, אלא גם את מקורות הלגיטימציה להגבלת הפעולה הצבאית ואפילו לחוסר הפעלתו.

מושב 10: שינויים מוסדיים בשלטון המקומי

יו"ר: מר ניסים ערקובי, אוניברסיטת ת"א

פרופ' אסף מידני, המכללה האקדמית ת"א-יפו

שינויים מוסדיים בשלטון המקומי - דמוקרטיה מקומית ובית המשפט העליון

ב-17 בספטמבר 2013, כחודש לפני הבחירות לרשויות המקומיות, פסק בג"ץ בהרכב מיוחד של שבעה שופטים כי ראש עיריית נצרת עילית, שמעון גפסו, וראש עיריית רמת השרון, יצחק רוכברגר, יודחו מתפקידם לאחר שנגד השניים הוגשו כתבי אישום. מאוחר יותר קבע הרכב של שלושה שופטי בג"ץ כי גם שלמה לחיאני, ראש עיריית בת-ים שנגדו הוגש כתב אישום, יודח מתפקידו. משמעותן של שלוש החלטות בג"ץ היא כי ראש עירייה הנאשם בפלילים, לא יוכל להמשיך לכהן בתפקידו וכי הבחינה המשפטית ועקרון השמירה על טוהר המידות ושלטון החוק תקפים בשלטון המקומי בדומה לזה הארצי וגוברים על הבחינה הציבורית. עניינה של הרצאה זו הוא בהסבר הכרעות בג"ץ אשר לראשי העיריות. במאמר, המשלב הקשרים תרבותיים, חברתיים ופוליטיים, הדגשנו את התפתחותה של תפיסה מחשבתית (mental model) בציבור הממקמת בהדרגה את בג"ץ כספק משילות אלטרנטיבי תוך ניתוח התפתחותו של השיח הפוליטי בכל הקשור לטוהר המידות בישראל על רקע אי משילות המערכת הפוליטית והתגבשות מעמד הבג"ץ בחיים הציבוריים בישראל.

גב' יפעת זמיר, ארגון שבי"ל

שקיפות ויושרה ברשויות המקומיות

רשות מקומית היא גורם מרכזי המשפיע על חיי היום-יום של כל אחת ואחד מאתנו, החל מניקיון הרחוב, דרך נושאי בריאות ועד חינוך ילדנו. העומדים בראש הרשות הם נבחרי ציבור וככאלה מחויבים לנורמות של ניהול תקין, שקיפות וערכי דמוקרטיה. באופן מצער, בשנים האחרונות אנו עדים לפרשיות רבות הכוללות חשדות, כתבי אישום ואף הרשעות בנושאי שוחד והפרת אמונים בשלטון המקומי וקיים חשש אמיתי מפני פגיעה מהותית של אמון הציבור במערך השלטון המקומי. אנו עדים לא פעם, לאמירות כמו 'הכל מושחת בשלטון המקומי' וכי 'ככה זה ואין דרך אחרת להסתדר'. השחיתות השלטונית מסכנת את הסדר החברתי-כלכלי-דמוקרטי וחותרת נגד עקרון השוויון בפני החוק והתחרות החופשית. העלאת המודעות הן בקרב הציבור והן בקרב נבחרי השלטון לחשיבות השקיפות והיושרה תצמצם את נגע השחיתות ותתרום למערכת יחסים הדדית ויעילה יותר בין השלטון לבין האזרחים. בנוסף, השחיתות השלטונית מכרסמת באחד מעמודי התווך החשובים והוא אמון הציבור. אמון שכזה תלוי, במידה בלתי מבוטלת, במוכנות הרשות לשתף את הציבור בקבלת החלטות ובמידע. תהליכי משילות שקופים תורמים לאמון התושב במערכת, ליעילות פרוצדוראלית ולשמירה על ערכי הדמוקרטיה. פרויקט "שקיפות ויושרה ברשויות המקומיות", מתבצע זו השנה השישית על-ידי עמותת שקיפות בינלאומית ישראל. מטרת המדד לקדם את היושרה, השקיפות ונגישות המידע ברשויות המקומיות.

בהרצאה יוצגו תוצאות הבדיקה שנעשתה באמצעות בחינת אתרי האינטרנט של רשויות שונות - בשנת 2013, נבחנו כ-50 רשויות. בשנת 2014, נפתח סמינר לסטודנטים לתואר שני בשיתוף עם המכון לשלטון מקומי בחוג למדיניות ציבורית באוניברסיטת תל-אביב בראשות מר אופיר פינס. בסמינר בחנו הסטודנטים את זמינות המידע בכ-50 רשויות נוספות וכן יצאו לראיונות בשטח. לאורך שש השנים בהן אנו עורכים מדד זה עמדה לעינינו מטרה חשובה אחת: לפתח כלי שיאפשר לרשויות, מחד, להגביר את יושרתן ושקיפותן ולצמצם את סיכוני השחיתות, ולציבור, מאידך, לקבל את כל המידע הדרוש לו על מנת לוודא כי טובתו היא שעומדת לנגד עיני ראשי הרשות המקומית. אנו מאמינים כי הכלי המרכזי, הזמין והזול ביותר להפחתת סיכוני השחיתות בשלטון המקומי הוא הגברת השקיפות ואימוץ כלים לצמצום סיכוני השחיתות. שקיפות מאפשרת לציבור לבקר את תהליכי קבלת ההחלטות ותוצאותיהם. כך, יודע מקבל ההחלטות כי הוא עומד תחת ביקורת ציבורית וניתן להניח כי יקבל את החלטותיו בהתאם. שקיפות נמדדת בראש ובראשונה במידת הגילוי, הנגישות של המידע וזמינותו לציבור. משמעותה של שקיפות נמצאת גם במתן חשיבות לכך שהמידע יהיה רלוונטי ואיכותי, דהיינו מספק מידע נדרש עדכני ומובן ורלבנטי ועשיר (Adam and Lachman, 2010).

ד"ר אמיר הורקין, המרכז האקדמי לעסקים ומשפט ברמת גן ניהול משברים ובחירה-מחדש: הדוגמן והמקצוען במבצע 'צוק איתן'

הספרות הדנה בתחרות בין אסכולת הרציונליות האובייקטיבית והביצועים האובייקטיביים (המקצוען) לבין אסכולת הרציונליות המתוחמת והביצועים הנתפסים (הדוגמן) ובשאלה מי מהן מספקת הסבר טוב יותר לבחירתו-מחדש/החלפתו של המכהן, עוסקת על-פי רוב במצבי שגרה, בהם נמצא כי הדוגמן מנצח את המקצוען. תפקידה העיקרי של הרשות המקומית בניהול מצבי משבר הוא להקטין את השפעתם של מצבים אלה על התושבים. תושבי הרשות המקומית נוטים לשפוט את המכהן לפי הקריטריון של מידת המוכנות (וההתמודדות בפועל) של הרשות בניהול משברים ובהתאם לכך מייחסים לו תפקוד טוב או גרוע. במקרים בהם התושבים מאמינים כי הרשות המקומית הייתה יכולה לעשות יותר כדי למנוע את הנזקים שנגרמו מניהול המשבר, הם נוטים לייחס למכהן את האחריות לכך ולהענישו בהחלפתו בבחירות. במקרים בהם תושבי הרשות מאמינים כי הרשות עשתה את כל הנדרש כדי למנוע את הנזק, הם נוטים לתת למכהן קרדיט על העשייה ולתגמלו בבחירה-מחדש. מחקרים קודמים שבחנו את התחרות דלעיל ואת היכולת לנהל משברים במצב חירום, בקרב מכהנים מצפון הארץ במלחמת לבנון השנייה, ובקרב מכהנים מדרום הארץ במבצע עמוד ענן בעזה ב-2012, מלמדים על ניצחון הדוגמן על המקצוען. המחקר הנוכחי הולך צעד אחד קדימה ובוחן את התחרות לעיל בקונטקסט של ניהול משבר נוסף, מבצע צוק איתן בעזה ב-2014 בשתי רמות ניתוח: ברמת המיקרו, נבחנה התחרות בין הביצועים הנתפסים של המכהן במצב שגרה (בתחומים כמו חינוך, תשתיות, חזות הישוב וניקיון) לבין ביצועיו בניהול משבר (תפקוד במלחמה) ונבדקה השאלה איזה מהם מספק הסבר טוב יותר לכוונות בחירה-מחדש/החלפת המכהן? הממצאים מראים בדרך כלל כי לתפקוד הנתפס של המכהן בניהול משבר יש השפעה חזקה יותר על כוונות בחירה-מחדש במכהן מאשר לתפקודו במצב שגרה. ברמת המאקרו ייבחנו השפעות הביצועים האובייקטיביים והביצועים הנתפסים של המכהן, במבצע צוק איתן בעזה ב-2014 על בחירתו מחדש/החלפתו בבחירות המקומיות ב-2018, משך זמן של 4 שנים, הגדול ביותר שנבדק. האם ממצאי המחקר בקרב מכהנים מדרום הארץ במבצע צוק איתן עולים בקנה אחד עם ממצאי המחקרים בקרב מכהנים מצפון הארץ במלחמת לבנון השנייה וקרב מכהנים מדרום הארץ במבצע עמוד ענן 2012?

מר ניסים ערקובי, אוניברסיטת ת"א
שינויים מוסדיים בשלטון המקומי - מקרה בוחן פקודת העיריות בתחום התאגידים
העירוניים

שאלת מעמדו של השלטון המקומי מעסיקה את ישראל מאז הקמתה. כבר בדיוני הכנסת הראשונה ציינו שרים וחברי כנסת שהשלטון המקומי הוא שריד של השלטון המנדטורי, שפקודת העיריות המהווה כבסיס החוקי והעיקרי לשלטון המקומי מיושנת, ושאופיו הדמוקרטי של השלטון לא בא לידי ביטוי בממשל הישראלי (דברי הכנסת, כרך א', ישיבה מ"ה, 21 ביוני 1949). למעשה, לבד משינוי משמעותי אחד (המעבר לבחירה ישירה של ראש הרשות המקומית בשנות ה-70) וכמה שינויים משניים (כגון שינויים במערכת המיסוי), נותר מעמדו של השלטון המקומי בישראל דומה למדי למעמדו מאז ראשית המדינה. עד עצם היום הזה המבנה השלטוני בישראל ריכוזי מאוד ומעמדו של השלטון המקומי אינו מוגדר. בחינת מערכות היחסים בין השלטון המרכזי לשלטון המקומי במדינות העולם מלמדת על רצף בין תלות מוחלטת של השלטון המקומי בשלטון המרכזי לבין עצמאות מוחלטת. מערכות יחסים אלו נבחנות במאפיינים כגון מידת הפיצול המוניציפאלי, רמת הביזור התפקודי, מידת האוטונומיה הפוליטית, אופן מימון הרשויות המקומיות ומידת הדמוקרטיה המקומית. ככלל, כל מערכת שלטון מקומי, ובכלל זה המערכת בישראל, נתונה בבעיה מבנית הנובעת מכך שמקור הסמכות של הרשות המקומית הוא ציבור התושבים, אך מעל הרשות המקומית ניצב השלטון המרכזי. בעיה מבנית זו באה לידי ביטוי בכך שהרשויות המקומיות, אשר נבחרות על-ידי תושביהן ואמורות להיות אחראיות כלפיהם, מוגבלות בסמכויותיהן, אם משום שהשלטון המקומי לא העניק להן סמכויות נרחבות ואם משום שמימוןן הוא בסמכות השלטון המרכזי. בעיה מבנית נוספת שמאפיינת את השלטון המקומי בישראל היא ריכוזיות רבה בתהליכי קבלת החלטות של השלטון המרכזי. עקב בעיות אלו השלטון המקומי הוא שותף משני בלבד בעיצוב המדיניות הציבורית. למרות העובדה שבעולם בוצעו החל מסוף שנות השמונים רפורמות מבניות מרחיקות לכת בתחום המנהל הציבורי בכלל ובשלטון המקומי בפרט, בישראל לא חל כול שינוי מהותי בתחום זה. לאורך השנים נעשו מספר ניסיונות בישראל לשינוי מוסדי בשלטון המקומי: בשנת 2005 נוסחה "הצעת חוק יסוד: שלטון מקומי" אשר הועברה לקריאה טרומית בטרם תועלה לדין בוועדות הכנסת, נוסח ההצעה תוקן ב-2006 אך לא זכה לדין ממצא כנדרש. בשנת 2007 עלתה לדין "הצעת חוק העיריות" שבאה להחליף את פקודת העיריות המנדטורית משנת 1934 כחוק עדכני המתאים לתנאים שהשתנו מאז בתחום המוניציפאלי, למרות העדויות על נקיטת מדיניות תומכת של משרד הפנים בהצעת חוק זו המבוססת על פרדיגמת מדיניות ניאוליברלית, הצעת החוק עברה בקריאה ראשונה ושנייה בכנסת אך לא עברה את המשוכה של קריאה שלישית המשנה את הצעת החוק והופכת אותה לחוק רשמי במדינה. לא זו אף זו, בתחילת 2012 נעשה ניסיון נוסף 'להחייאת' 'הצעת חוק העיריות' שהוגשה בשנת 2007, היא הונחה על שולחן הכנסת שוב מתוך רצון 'להתאימה' לאפשרות שתאושר כחוק, אך גם הצעת החוק 'המעודכנת' לא אושרה עד כה והטיפול בה נידחה כל פעם מחדש. על אף העובדה שבישראל בוצעו מספר רפורמות מבניות בשלטון המקומי אשר פתחו דרך לייעול ושיפור תפקודו, ולמרות השינוי המוסדי שבא לידי ביטוי בחוק שנחקק בשנת 1975 המסדיר את בחירתו של ראש הרשות במהלך הבחירות המוניציפאליות במקביל לבחירת חברי מועצת הרשות, לא חל שינוי במתווה המדיניות הציבורית המוניציפאלית. ההרצאה מבקשת לענות על פרדוקס זה ותתמקד בשאלות תיאורטיות כלליות ואמפיריות ביחס למקרה המבחן: שינוי מוסדי בשלטון המקומי, תוך התמקדות בשינויים שחלו בפקודת העיריות בשנים 1987, 2004 בתחום החברות העירוניות.

מושב 11: דת ומדינה

יו"ר: ד"ר הדר ליפשיץ, המכללה האקדמית אשקלון

ד"ר תהילה קלעג'י, אוניברסיטת בן-גוריון

ד"ר ענאן סרור, אוניברסיטת בן-גוריון

פרופ' שפרה שגיא, אוניברסיטת בן-גוריון

נרטיבים קולקטיביים של קבוצות מיעוט דתיות בישראל

בהרצאה יוצג מחקר שמטרתו הייתה לבחון את דפוס היחסים בין שתי קבוצות מיעוט דתיות בישראל - חרדים ודתיים לאומיים כפי שבא לידי ביטוי בתפיסות של נרטיבים קולקטיביים. המחקר יצא מתוך המודל של שגיא ושות' (Sagy, Adwan) & Kaplan, 2002), הרואה במושג של הנרטיבים הקולקטיביים כלי שעשוי לתרום להבנת יחסים בין קבוצות מיעוט בכלל ובמדינות דמוקרטיות אתניות בפרט. כלי המחקר כלל 26 נרטיבים הנוגעים ל- 13 אירועים היסטוריים ולנושאים חברתיים, תרבותיים ופוליטיים שונים הקשורים לתפיסות ולהתנהגות של שתי הקבוצות. במהלך שנת 2014 הופצו שאלוני המחקר בקרב 402 חרדים ו 388 דתיים לאומיים בגילאי 18 ומעלה. ממצאי המחקר מצביעים על קונפליקט אסימטרי, המתבטא בשלילת קבוצה אחת (החרדים) את הלגיטימיות של הקבוצה השנייה (הדתיים לאומיים) בחינת התמות של הנרטיבים מצביעה על כך כי נושאים מסוימים החשובים עבור קבוצה אחת חשובים פחות עבור הקבוצה האחרת. אבחנה זו מפחיתה פולריזציה של תפיסות ביחס למצע הדתי המשותף אותו שתי הקבוצות חולקות. אחד ההסברים לדפוס זה, הוא קיומו של מודל הדמוקרטיה ההסדרית, המעניק אוטונומיה לקבוצות המיעוט שונות. ההכרה של מוסדות המדינה בזכותם של חלק מהמיעוטים לנהוג על פי ערכיהם ואורח חייהם ולקבל יד חופשית בניהול הפולחן והמוסדות שלהם מסייעת לאיזון היחסים בין השתיים וממתנת את עוצמת המחלוקת הערכית ביניהן.

ד"ר איילת בלכר-פריגת, המרכז האקדמי שערי משפט ביטול הנישואים בישראל

נושא מצוקת הנישואין בישראל זוכה מאז קום המדינה לתשומת לב משפטית, חברתית ופוליטית. עיקר העיסוק בנושא התמקד בצורך לכונן נישואים אזרחיים בישראל, ואולם מחקר זה יבקש להציע כיוון מחשבה ייחודי ושונה של ביטול הנישואים כמוסד משפטי בישראל. ביטול מוסד הנישואים, אין משמעו כמובן, איסור על עריכת טקסים דתיים או חברתיים הקראים "נישואים", ואולם מן הבחינה המשפטית לא תיעשה הבחנה בין פרטים בחברה על בסיס עריכת טקס שכזה או היעדרו. ביטול מוסד הנישואים גם אין משמעו כי המשפט ימשוך ידו מסכסוכים שיתעוררו במסגרת יחסים זוגית, אלא ששאלת עריכת טקס הקרוי נישואים בין הצדדים לא תשנה את הדין המהותי אשר יחול על הסכסוך.

מחוץ לישראל, התפתחה ספרות ענפה העוסקת ברעיון ביטול הנישואים, ואולם ספרות זו התפתחה על רקע משפטי-פוליטי שונה מהותית מזה הקיים בישראל. כך, למשל, בישראל ביטול הנישואים לא יחזק את מעמדה של הדת ושל מוסדות דתיים, אלא דווקא יחלישם. בנוסף, בניגוד לשיטות משפט מערביות רבות, מוסד הידועים בציבור מוכר משפטית בישראל שנים רבות, כך שלבתי המשפט ישנם הכלים להתמודד עם סכסוכים משפחתיים בהעדר קשר פורמלי של נישואים. בהקשר הישראלי נראה כי קיימות הצדקות נוספות לשקול את ביטולו של מוסד הנישואין כחלופה ריאלי. כך, למשל, בישראל, ביטול הנישואים יאפשר למדינת ישראל להשוות את מעמדם המשפטי של בני זוג בני דתות שונות, או בני זוג מאותו המין, למעמדם המשפטי של בני

זוג, גבר ואשה, בני אותה הדת מבלי שתינתן הכרה על ידי "המדינה היהודית" לנישואי תערובת או לזוגיות חד מינית. מובן, עם זאת, כי ביטול מוסד הנישואין אינו נקי מבעיות. המחקר יבקש להתמודד עם הרבדים הרבים של השאלה מן הבחינה התיאורטית והמעשית

גב' אתי פרץ, אוניברסיטת בר-אילן
פרופ' יונתן פאקס, אוניברסיטת בר-אילן

Was the Supreme Court of Israel anti-religious during Aharon Barak's tenure as Chief Justice?

This study examines whether the common perception that the Israeli Supreme Court became anti-religious during the period of Judge Ahron Barak's tenure as court president. Specifically, this study compares rulings regarding tradition and religion that were issued during Judge Barak's residency as the Supreme Court President – during the years 1995-2006 – to those issued during the residency of the previous court president Judge Shamgar's during the years 1983-1995. We compare the theory that this perceived shift in court policy is due to an actual shift in policy to the theory that there was not real shift in policy but prevailing attitudes toward religion and politics made certain sectors of society more sensitive to perceived anti-religious court decisions. We use a data collected for this study on all Israeli Supreme Court decisions regarding religion to evaluate these theories. The findings show that Judge Meir Shamgar's presidency was characterized by more anti religion rulings than a proportion of all rulings than that of Judge Barak's and that Judge Shamgar's own rulings tend to be more anti-religion than those of Judge Barak's. However, there were considerably more rulings during Barak's tenure concerning religion.

גב' כרמית פוקס אברבנאל, אוניברסיטת בר-אילן
זהות בקהילות מעורבות לחילוניים ודתיים

מטרת המחקר זה הינה לבחון את תופעת הקהילות המעורבות לחילוניים, מסורתיים ודתיים. בשנים האחרונות, תופעה מרתקת זו התרחבה בארץ, ומציגה מגמה כללית של יציאה נגד הזרם הבדלני וההסתגרות המאפיינת את השסע הדתי- חילוני בחברה הישראלית. המחקר בוחן תהליכים חברתיים – ארגוניים ויעקוב אחר ארגון חדש שנוסד בישראל, ויוצא נגד החלוקות המובחנות בין חילוניים לדתיים ונגד אופייה של מערכת היחסים בין הקבוצות. המחקר מציג שאלות שונות, העוסקות במיסוד התופעה, ניסיון הקהילות לעצב זהות חדשה בחברה הישראלית, בוחן את אופי השיח בין חברי הקהילות, בין אם שיח של זהות או שיח של זכויות. התפתחות הקהילות המעורבות מזמנת התמודדות עם קונפליקטים חברתיים המזמנים הכרעה בנושאים של היחס בין שימור לשינוי אורח חיים בקהילה. המחקר, נשען על תיאורית המידע, תיאורית המגע, דפוסי מפגש בין תרבותי, התחדשות קהילתיות יהודית, פוליטיקה של הסדרה והיבטים פסיכולוגיים לגיבוש זהות. נתוני המחקר הנאספים, מגלים תרבות שיח זהה, בקרב הקהילות המעורבות, מניעים שונים ומקבילים גם יחד, בעיצוב אופי הקהילות. יוצג מגוון עשיר של דגמי קהילות ואופני התמודדות עם הקונפליקטים השונים. כמו גם, הנחלת הגישה החדשה בקרב הדורות הממשיכים, בדרך עיצוב זרם חינוך משלב ברחבי הארץ.

המחקר יציג גישה חברתית חדשה לאורח חיים שיתופי, מתוך בחירה, במסגרות יישוביות שונות ומגוונות – יישובים קהילתיים, גדולים וקטנים, לעומת קהילות עירוניות ייחודיות כחלק מעיר הטרוגנית. גישה זו מובילה פעילויות קהילתיות חדשות בנוף הישראלי, פיתוח תהליכי חינוך ייחודיים, הקמת ארגון גג העוסק בהנעת הרעיון החברתי ומיסודו בנוף הישראלי. מתודולוגיית המחקר הינה בדגם מחקר איכותני הכולל את כלי המחקר: תצפיות מסוג "צופה טהור", ראיונות עומק, ראיונות חצי מובנים, ניתוח תוכן ממקורות מידע מגוונים ותיעוד מסמכים פנימיים.

מושב 12: אתגרי החוקר הצעיר: קשיים מקצועיים ורגשיים

יו"ר: ד"ר מיכל נויבואר-שני, המכללה האקדמית אשקלון

ד"ר נתן ארידן, עורך כתב העת Israel Studies, אוניברסיטת בן-גוריון
נקודת מבט של עורך

פרסום מאמרים הקשורים לישראל שאינם משמיצים או קוראים לדה לגיטימציה של מדינת ישראל הפך להיות קשה יותר ויותר בשנים האחרונות, מכיוון שלעתים קרובות הם נתקלים באפליה (גלויה או סמויה), אפילו אם המאמרים ביקורתיים. יחד עם זאת, הסיבות לחוסר היכולת לפרסם הן רבות ואינן קשורות רק ליחס לישראל. ההרצאה תציג סוגיות הקשורות לפרסום מאמרים אקדמיים מנקודת המבט של מתמחה במחקר על ישראל שהוא בעיקר עורך כתב העת Israel Studies היוצא לאור בהוצאת אוניברסיטת אינדיאנה. ההרצאה תדון בנושאי מחקרים, סגנון כתיבה והליך השיפוט של מאמרים מתוך מטרה לתת הצעות מעשיות לחוקרים בכלל ולאלו המכינים מאמרים להגשה לפרסום במיוחד.

ד"ר קרין קידר-כהן, המכללה האקדמית אשקלון ואוניברסיטת בן-גוריון
האתגרים העומדים בפני החוקר הצעיר במדעי הרוח והחברה

החוקר הבודד, אשר אינו נמנה על צוות חוקרים המשתפים פעולה כנהוג במדעי החיים, עומד בפני דרך ייסורים לא קלה, במיוחד אם הוא צעיר ובלתי ידוע עדיין. המסע מתחיל בבחירת נושא המחקר. בנקודה זו מתעורר הקונפליקט בין בחירת נושא שהינו בעל עניין לבין המוטיבציות של פרסום וכדאיות. בשלב זה תושג, לרוב, פשרה בבחירת נושא למחקר על מנת שיהיה פרקטי ובר פרסום. בהמשך המסע החוקר הצעיר נחשף ביתר שאת לפער שבין האידאלי למעשי - כיצד נושא מרתק ומסעיר הופך למתיש וסיזיפי כאשר הוא מועבר לרמה הפרקטית של הגדרות אופרציונליות, בחירת כלי מדידה והתחשבות בשיקולים מתודולוגיים. ומעל לכל מרחפת עננה שחורה - מסתבר שהזמן רץ גם כשלא נהנים... וזמן שווה כסף. החוקר הצעיר צריך להשיג מספר יעדים והמרוץ אחר הפרסום בעיתון מדעי מתחיל. חשוב לזכור כי כדי שמאמר יתפרסם עליו לעמוד בכמה תנאים: המאמר חייב להיות נכון מבחינה מדעית; עליו להיות מאמר מקורי וכתוב היטב; המאמר חייב להיות לא טריוויאלי, כלומר בעל חשיבות שיוסיף פרט בעל ערך למאגר הידע האנושי. לא משימה קלה היא. עומסים רבים מוטלים על כתפיו של החוקר הצעיר, בעיקר אם מדובר בהורה. הצטברות לחצי זמן, פרנסה, הורות ומשפחה מובילה לא פעם לדחק (סטריס נפשי). המונח דחק מציין תחושת מצוקה הנובעת מפגיעה באיזון בין המשאבים לבין הצרכים. במצב זה עשוי להיווצר קושי בהתמודדות עם גורם הדחק וחוסר הסתגלות התנהגותי, פסיכולוגי (תחושות פחד וחרדה) ופיזיולוגי (פגיעה במערכת העיכול, לחץ דם גבוה ודיכוי המערכת

החיסונית). בשלב זה נצפה לאחוזי פרישה מרובים בטרם עת. קושי רגשי נוסף מתעורר גם כאשר החוקר הצעיר צלח את כל האתגרים שהוזכרו קודם ושלח מחקרו לפרסום בעיתון מדעי; זמן לא מועט יעבור בין תאריך האישור לתאריך הפרסום בפועל, שכן הדבר תלוי בעומס על העיתון, ביכולתו של החוקר או של מוסדו לשלם עבור הפרסום, ואף בחשיבות שהעורך מקנה לעבודה המדעית עצמה. סיפור ארוך ומייגע, שכן המדען, בייחוד הצעיר, תלוי לקידומו במספר המאמרים שהוא מפרסם וכמובן גם באיכותם. ולסיום, אספר על חוקר צעיר בשם אלברט איינשטיין, שבאותה שנה מופלאה (1905) קיבל את תואר הדוקטור, ופרסם ארבע עבודות נוספות שעבור אחת מהן קיבל את פרס נובל ואחרת הקנתה לו תהילת עולם. ארבע עבודות אלו פורסמו באותו עיתון מדעי!!! שוו בנפשכם מה היה קורה היום למאמריו של החוקר הצעיר, זמן קצר לאחר קבלת תואר הדוקטור, העובד לבדו, השולח ארבעה מאמרים פורצי דרך בתוך זמן קצר בנושאים שונים לחלוטין זה מזה לאותו עיתון מדעי...

ד"ר ורדית זרם אולמן, המכללה האקדמית אשקלון תוכנית בתר-דוקטורט מעבר לים – תובנות מתוך חוויה אישית

מהו פוסט דוקטורט בחו"ל? מהו מחקר בינלאומי שבו שותפים חוקרים ממדינות שונות? כתיבת תוכנית המחקר, יצירת קשר עם חוקרים מובילים בתחום המחקר, בניית תוכנית שנתית והשגת אישורים מהאוניברסיטה המארחת. בהרצאה אשתף את הקהל בחוויות אישיות של ההכנה לנסיעה והתמודדויות עם אתגרים מקצועיים בתהליך המחקר ובבניית שיתופי פעולה. אפרט על נושא המחקר, תוצאותיו וחשיבותו מנקודות מבט של דיסציפלינות שונות. כמו כן, אספר על החוויה של נסיעה עם המשפחה, עם ילדים בגילאים שונים ותהליכי ההסתגלות לארץ זרה. בנוסף, אדגיש את חשיבות יצירת הקשר עם הקהילה היהודית המקומית כגורם משמעותי לנחיתה רכה והתאקלמות.

מושב 13: קביעת מונחים במדע המדינה: מושב לזכרו של ד"ר נדיר צור ז"ל

יו"ר: פרופ' דן אבנון, האוניברסיטה העברית בירושלים
מר ניסים ערקובי, אוניברסיטת ת"א

פרופ' דן אבנון, האוניברסיטה העברית בירושלים
הוועדה למינוח: רקע, תכלית ודפוסי עבודה כלליים

הרקע להקמת הוועדה, ודברים לזכרו של ד"ר נדיר צור, ממקימי הוועדה והיו"ר הראשון שלה

גב' צופי לייבוביץ', האקדמית ללשון העברית
מבנה הוועדה ועקרונות לשוניים וארגוניים

גברת צופי לייבוביץ': רכזת הוועדה, תסביר מה הן וועדות מינוח, מה העקרונות הלשוניים והארגוניים על פיהם הן פועלות, ותתאר את הקווים המנחים את עבודת הוועדה הזו

מר ניר ברק, האוניברסיטה העברית בירושלים
איך אומרים בעברית Political Science?

'מדע המדינה' הוא המונח השגור לציון תחום המחקר אשר עוסק בפוליטיקה. המונח עצמו קושר פוליטיקה עם המדינה בעוד פוליטיקה מתקיימת בספרות שונות ומגוונות אשר מובחנות מהמדינה. הבחירה במושג זה קשורה במידה מסוימת לפן הממסדי אשר אפיין חלק מהמחקר בתחום בתחילת הדרך וכן גם למונח המקביל בגרמנית (Staatwissenschaft). מהתבוננות על התיאוריות והמחקרים אשר נעשים בתחום, עולה כי תרגום זה אינו מלא ובמידה מסוימת מגביל. מאמר זה מציע ניתוח ביקורתי של הגדרת הדיסציפלינה וגבולותיה. המושג פוליטיקה נגזר מהמושג היווני polis ומשמעותו המילולית היא "ענייני הפוליס" קרי ענייני הקהילה הפוליטית הרלוונטית. מטבעה, פוליטיקה אינה מוגבלת לתחומי המדינה בלבד- ולמדינה גם אין בלעדיות על הפוליטיקה. אנחנו מכירים 'פוליטיקה עירונית', 'פוליטיקה בינלאומית', 'פוליטיקה מדינית' ועוד הרבה – כאשר ההבדל העיקרי הוא ביחידה המדוברת. הקבוע הוא הפוליטיקה- קרי העניין של הציבור (אזרחים) של אותה יחידה. מכך יוצא שהמונח 'מדע המדינה' אינו מלא – משום שהוא קושר מושגית בין פוליטיקה ומדינה, בעוד 'פוליטיקה' (ענייני הפוליס) מתקיימת ביחידות ניתוח שונות. בנוסף, המונח גם מגביל מושגית משום שהוא מציע שסוגיות פוליטיות שונות צריכות להיפתר ברמת המדינה – בעוד התיאוריות, המחקר והעשייה מצביעים גם להרבה כיוונים נוספים. המאמר מנתח את שני המושגים: 'מדע' ו'מדינה' ובוחן מספר חלופות. על אף האמור לעיל, ועדת המינוח בתחום בחרה להשאיר את המושג על כנו. המאמר מציע כי את הבחירה הזו ניתן להבין באופן ביקורתי – כי אמנם יש מניעים נורמטיביים לבחור במינוח חלופי אך המונח מוצלח בכל זאת משום שהוא מתאר בצורה נכונה את המצב הקיים בישראל: בעיות היסוד בישראל נשארו בתחום הגדרת המדינה (גבולות, אוכלוסייה, חוקה) ובסוגיות משנה (תכנון כבישים ברשויות מקומיות לדוגמה) יש עודפות של סמכות פוליטית בידי המדינה.

מגיב: פרופ' שמעון שרביט, רקטור המכללה האקדמית אשקלון
מגיב: פרופ' יצחק גלנור, מכון ון ליר והאוניברסיטה העברית בירושלים, יו"ר האגודה הישראלית למדע המדינה

מושב 14: בן-גוריון, מנהיג בשר ודם: מושב לכבוד הופעת ביוגרפיה חדשה מאת פרופ' אניטה שפירא

יו"ר: ד"ר יונית עפרון, האוניברסיטה הפתוחה

פרופ' זאב צחור, המכללה האקדמית ספיר
בן-גוריון משנה עמדות – על תמורות אידיאולוגיות בחיי בן-גוריון

הרצאה זאת תעסוק בעמדותיו של בן-גוריון בשלל נושאים חברתיים ומדיניים, הן בתקופת היישוב והן בשנים הראשונות של המדינה. מוקד ההרצאה יהיה דיון במתח בין פרגמטיזם ואידאולוגיה בהתנהגותו. בכמה צמתי הכרעה היסטוריים שינה בן גוריון את העמדה האידאולוגית המוצהרת שלו. ההרצאה תעסוק במקרים הבולטים בהם בן-גוריון החליף עמדות

פרופ' מוטי גולני, אוניברסיטת ת"א
להעריץ (הדדית) בלי להתבטל: בן-גוריון ודיין 1953-1956

בן גוריון מינה את דיין לראש המטה הכללי ומיד פרש לשדה בוקר. דיין מצדו לא נשאר חייב. הוא עשה למען שובו של בן גוריון אל משרד הביטחון ואל ראשות הממשלה. כאשר שב בן-גוריון בפברואר 1955 אל

הממשלה, כבר נוצרה בינו לבין הרמטכ"ל מערכת יחסים יוצאת דופן שהיו בה שיחה, הערצה הדדית ולא מעט ניסיונות, גם כאן הדדיים, לתמרן זה את זה. למערכת היחסים המיוחדת הזו, ארצה לטעון, היה מקום חשוב בדרך למלחמת סיני באוקטובר-נובמבר 1956

פרופ' ניר קידר, המכללה האקדמית ספיר
בן-גוריון: מנהיג אזרחי

דוד בן-גוריון זכור בעיקר כמנהיג פועלים וכמנהיג 'ביטחוניסט' נרחף שעיקר עניינו בשאלות של חוץ ובטחון. אלא שבן-גוריון עמד בראש ממשלה דמוקרטית בחמש עשרה השנים הראשונות של מדינת ישראל, ועל כן נאלץ להתמודד עם הדילמות והקשיים הנוגעים בהקמת מוסדות פוליטיים, מנהליים ומשפטיים ובעיצובה של חברה אזרחית דמוקרטית ופעילה. תפקיד זה חייב אותו – פשוטו כמשמעו – לגבש תפיסת עולם שתתמודד עם השאלות המטרידות כל קהילה פוליטית: מטרות המדינה, יחסה לאזרחיה, הסדר המשטרי-חוקתי שלה, צורת המשטר, תפקיד המשפט, דמות המנהל הציבורי וכיוצא באלה שאלות. הרצאתי תעסוק בפן זה במחשבתו ובמדיניותו של בן-גוריון.

מגיבה: פרופ' אניטה שפירא, אוניברסיטת ת"א

מושב 15: ניתוח החלטות יישומי

יו"ר: פרופ' אלכס מינץ, המרכז הבינתחומי הרצליה

פרופ' אלכס מינץ, המרכז הבינתחומי הרצליה

How do presidents and their advisors make war and peace decisions on military intervention, escalation, de-escalation, and termination of conflicts? Why do important policy goals, plans and aspirations frequently result in inaction? The leading concept of group dynamics, Groupthink, offers one explanation - cohesive policy-making groups, often make sub-optimal decisions due to their desire for uniformity over dissent, while ignoring important limitations of chosen policies. But advisory groups are often fragmented and divisive. In *The Polythink Syndrome: US Policy Decisions on 9-11, Afghanistan, Iraq, Syria, Iran and ISIS* (Stanford University Press, 2015), we introduce Polythink, a group decision-making dynamic whereby different members in a decision making unit espouse a plurality of opinions and offer divergent policy prescriptions, which can result in intra-group conflict, a disjointed decision-making process, decision paralysis and inaction, as each group member pushes for his or her preferred policy action. We apply Polythink to ten national security decisions made by US and Israeli administrations.

גב' שיר שמחיוף, המרכז הבינתחומי הרצליה קבלת ההחלטות של רג'פ טאם ארדואן

רג'פ טאם ארדואן ו"מפלגת הצדק והפיתוח" בראשה עומד, מכהנים, נכון לזמן כתיבת מחקר זה, זו הקדנציה השלישית בראשות הממשלה התורכית. עם עלייתו לשלטון חיזק ארדואן את קשריה של תורכיה עם מדינות כסוריה, איראן ורוסיה, אך בו בעת, המשיך בשיתוף הפעולה עם ברית נאט"ו, תמך בשאיפה התורכית להצטרף לאיחוד האירופי ולקבל הכרה משמעותית מכוחות המערב. עם פרוץ המהומות בסוריה בשנת 2011, ניצבה בפניו דילמה; מחד, שמירה על המבנה המוכר ועל בן בריתו בשאר אלאסד תסייע לו לקדם אינטרסים ארוכי טווח עליהם עמל, מנגד המהומות התפתחו לכדי סכנה ביטחונית משמעותית על שטחו והציבו בפניו הזדמנות לנוע לעבר המערב ולזכות במעמד גבוה יותר באזור. במהלך המלחמה המתפתחת בסוריה שינה ארדואן מספר פעמים את המדיניות התורכית, בהתאם לנסיבות ולשחקנים המשתתפים ויכולתם לסייע לו לממש ולקדם את חזונו. כך, לאורך השנים 2011-2012 נע ארדואן בין שמירה על הברית עם אסד ותומכיו, לסיוע מעשי למורדים וקריאה למערב להתערבות מידית וחזרה לקשריו עם איראן ורוסיה. מחקר זה מבקש לבחון את תהליך קבלת ההחלטות של רג'פ טאם ארדואן בנושאי מדיניות חוץ, כפי שבא לידי ביטוי במדיניות התורכית כלפי סוריה מאז פרוץ מלחמת האזרחים בה (מרץ 2011) ועד שלהי 2012. במחקר מנותחות שש החלטות, המסמנות מעבר בין ניהול מדיניות תורכית אחת לאחרת, באמצעות שיטת ADA (Applied Decision Analysis) ומתוך הסתכלות המבוססת על התיאוריה הפוליוריסטית, המאפיינת קבלת החלטות בנושאי מדיניות חוץ. תוצאות המחקר אכן מאששות כי אופן קבלת ההחלטות של ארדואן תואם את התיאוריה, דבר המחזק את היותה רלוונטית למקבלי החלטות בתחום מדיניות החוץ מרקע אידיאולוגי ואופי שלטוני שונה ומגוון.

מר רנן אדרי, המרכז הבינתחומי הרצליה מה מניע מעצמות דמוקרטיות בעידן המודרני לצאת לפעולות צבאיות? ארה"ב כמקרה בוחן

במהלך המאות ה-20 וה-21, אנו היינו עדים לשינוי תפיסתי בכל הנוגע למלחמות, אמצעים צבאיים ובכוחם של השניים לעצב ולהשליט נורמות מוסריות ולרוב דמוקרטיות. המלחמה, על כל רמותיה, ממבצע מצומצם ועד מערכה כוללת, הפכה לאופציה הפחות עדיפה עבור מנהיגי המדינות הדמוקרטיות הגדולות. בחרתי להתמקד אך ורק בארה"ב ובמה הניע אותה לצאת למלחמה, מתוך ההבנה שמעצמה בסדר גודל כזה מונעת ומושפעת ע"י ממדים אחרים לצאת למלחמה מאשר מדינה קטנה.

בהקשר האמריקאי, השינוי הוא בעיקרו בהכרה בחלופות נוספות למלחמה ובעיצוב מדיניות ביטחון אשר יוזמת התערבות רק כאשר האינטרס הלאומי העליון נמצא בסכנה ורק בקיומו של בסיס לגיטימציה רחב ככל האפשר. בסיס לגיטימציה זה, מעבר לתמיכה של המערכת הפוליטית הפנים-מדינית, מורכב בעיקר מדעת הקהל, שבעידן המודרני הופכת יותר ויותר קריטית בכל תהליך קבלת ההחלטות. לאחר פריטה של כל הממדים שמשפיעים על קבלת ההחלטה לצאת לפעולה צבאית בהתבססות על מחקרים קודמים, אדגים את ההבדלים בין חמישה מקרי בוחן בהם ארה"ב בחרה להתערב צבאית לבין חמישה מקרי בוחן בהם היא בחרה להשתמש בכלים דיפלומטיים אחרים אשר עומדים לרשותה. ההשוואה תהיה בשיטת ADA (Applied Decision Analysis) תוך שימוש בתוכנת Decision Boardn בכדי לעמוד על חוק ההחלטה ובכדי לאפיין

את הממדים הלא-מפוצים לפי התיאוריה הפוליהוריסטית. תוצאות המחקר מאוששות את השערת המחקר הראשונית כאשר שני הממדים אשר הוכחו כממדים הלא מפוצים וכמשפיעים ביותר על ההחלטה לתקוף או לצאת למלחמה, הם מניעים פופוליסטיים פנים-מדינתיים ומידת ההשפעה של המדינה בזירה הבינ"ל. תקפות התיאוריה הפוליהוריסטית למגוון סוגים שונים של עימותים ברמות עצימות ומאפיינים כה שונים מקנים משנה תוקף לחשיבותה בתחום מדעי המדינה.

גב' שני ערן מנור, המרכז הבינתחומי הרצליה

Polythink in the UN Security Council's Permanent Five on Military Interventions Under Chapter VII

The Permanent Five (P5) is an important group of decision-makers within the United Nations' Security Council (UNSC) that shares the Council's goals of maintaining international peace and security. Nevertheless, each P5 member has its own understandings and views of reality, which result in various, sometimes-conflicting ideas on how to reach UNSC's goals. This research claims that when P5 members deliberate on military interventions, they are affected by polythink, a term that describes a group of decision-makers who have their own interests and worldviews play a role as they serve an organization's goals and objectives (Mintz, Morag, & Mishal, 2005). Focusing on P5 decisions reached during the years 2011-2013 regarding military interventions, this research demonstrates that in line with the polythink approach, P5 members were influenced by a series of different dimensions that had an impact on their decision making on military interventions. To this end, the thesis reviews and analyzes the P5 votes on military interventions in Libya (2011), Mali (2012), and the DRC (2013), and the decision to not intervene in Syria (2012). The analysis of dimensions was found to influence the individual members in each case study and is based on in-depth examination of UN official documents, statements and speeches of P5 member states' lay leadership and UN executives, academic articles, international newspapers' articles, and publications of various think-tanks. The findings of this study show that polythink exists within P5's decision-making on military interventions. The case studies used for this research (Libya 2011, Mali 2012, Syria 2012, and DRC 2013) portray the different dimensions, motives, and worldviews each P5 member considers when attempting to serve the ultimate goal of the UN to maintain international peace and security. The P5's various views are a non-issue when votes are unanimous but hinder the decision-making processes – sometimes even freezing them – when the actors vote in different ways. The decision-making processes get stuck, causing tensions to grow between P5 members, which is seen clearly when placed in the framework of world events today. The interventions in Mali and the DRC, for example, portray the positive aspects of polythink, as P5 members shared dimensions of limiting terrorism and boosting economic development, which constructively affected the decision-making by speeding up the enactment of the interventions. The

intervention in Libya and the decision to not intervene in Syria, however, show the difficulties polythink causes, as the dimensions P5 members' calculated in their decision-making clashed. In the Libya intervention, for instance, Russia and China objected to the resolution but felt compelled to abstain the vote rather than vetoing it due to economic ties with regional organizations that supported the intervention. This caused a growing frustration for China and Russia when the legality of the intervention became questionable, which resulted in their vetoing of an intervention in Syria, as the dimensions they calculated conflicted with those of P5's western countries. Here, polythink, therefore, hindered and froze the decision-making on intervention in Syria, bringing to light national and factional interest and resulting in members' lack of will to reform the decision-making, consequently causing the continuation of the Syrian civil war. This research shows that polythink exists within the P5 group, sometimes smoothing the decision-processes out, while in other times revealing divisions among group members. As recent world events show, it is extremely important to follow the dynamics between the world's leading countries and vital to bring polythink into the analyses of small decision-making groups in order to better understand these countries' dynamics. As polythink becomes more relevant in brittle groups, it is, therefore, essential to further research polythink in small groups to allow for optimal decision-making processes.

מושב 16: גיא-פוליטיקה, יחב"ל והמזה"ת

יו"ר: ד"ר יונתן ריינהולד, אוניברסיטת בר-אילן

ד"ר מוטי חזיזה, המכללה האקדמית אשקלון
אסטרטגית גידור: מסגרת חדשה לניתוח יחסי סין-ערב הסעודית

מחקר זה טוען כי מדיניות החוץ הסינית במזרח התיכון, ובמיוחד מערכת היחסים הלבבית עם הממלכה הסעודית מייצגת התנהגות חיצונית המבוססת על אסטרטגית גידור. סין נוקטת באסטרטגית גידור על מנת לנטרל ולבקר את הסיכונים והאתגרים הפוטנציאליים העלולים להיווצר מאי-הוודאות השורר באזור והדומיננטיות האמריקנית הנמצאת בסימן ניוון ושקיעה במזרח התיכון. בשנים האחרונות סין בחרה לנהל את מערכת היחסים האסטרטגית עם הממלכה הסעודית על בסיס של אסטרטגית גידור, במטרה לקדם את קשרי האנרגיה והכלכלה, ולטפח יחסים ביטחוניים בין שתי המדינות. בה בעת, סין הגבירה את מאמציה לאזן ולרסן את היכולת של ארה"ב להשיג את יעדיה ולהגביר את השפעתה באזור בכלל ובממלכה הסעודית בפרט. ממצאי המחקר מראים שהבחירה הסינית באסטרטגית גידור זוכה להצלחה והשפעה על האינטרסים הכלכליים והביטחוניים של ארה"ב בממלכה הסעודית ובהרחבה במזרח התיכון.

ד"ר ניקולא יוזגוף-אורבך, המכללה האקדמית צפת
בין הטיה להטעיה: תהליכים ומגמות באתנו-דמוגרפיה הלבנונית בת-זמננו עקב
המשברים הגאו-פוליטיים בסוריה

היווצרותה של 'לבנון הגדולה' כישות עצמאית המורכבת מתלכיד של עדות ודתות בעלות אינטרסים שונים ולעיתים אף מנוגדים התאפיינה למן תקומתה בנובמבר 1943 בשאיפה תאורטית ובלתי ממומשת לאיזון פוליטי, חברתי, כלכלי, תרבותי ובעיקר דמוגרפי שיאפשר לכלל הקבוצות לפעול בשוויוניות במדינה הלבנונית. בעקבות אינטרסים גאו-פוליטיים בינלאומיים שנרקחו ותוחזקו מחד בידי המעצמות האירופיות, שביכרו את האוכלוסייה הנוצרית ואת הנוכחות הנוצרית בלבנט, ומאידך בידי שכנות ערביות בעלות אינטרסים טריטוריאליים ופוליטיים כסוריה השסע הקיים ממילא בין הקבוצות הדתיות במדינה, הלך והעמיק והוביל לשפיכות דמים רבה, האטה כלכלית, הגירה שלילית, סגרגציה תרבותית וחינוכית, שתי מלחמות אזרחים (1958, 1975-1990) ובעיקר לרפיון ולקושי בתפקוד בזירה הים התיכונית הכה טעונה. במסגרת המחקר נבחנה השפעת הגירת הסורים ללבנון מאז פרוץ המלחמה בסוריה במרס 2011 ונפילת חלקים מתחומה בידי המורדים ובידי ארגון 'המדינה האסלאמית' (דאעש) על המרקם הדמוגרפי והגאוגרפי בלבנון ועל התמודדות הגופים הפוליטיים, הדתיים והאקדמיים השונים בלבנון עם שינויים אלה. בנוסף, הושאו ממצאים דמוגרפים נבחרים של אוכלוסיית לבנון לאלו של אוכלוסיית הפליטים ונבדקה השפעתם בשנים האחרונות על כלכלת המדינה, התיירות, ההגירה ועל ההשקעות הזרות במדינה. לפי הפרסומים הממשלתיים ולפי פרסומים סטטיסטיים זרים (CIA) בלבנון התגוררו בשנת 2014 3.76 מיליון תושבים. נמצא כי למן פרוץ הלחימה בסוריה ועד לינואר 2015 היגרו ללבנון 1.2 מיליון פליטים סורים שהיוו כשליש (32%) מכלל האוכלוסייה. כ-70% מהפליטים התרכזו בערי החוף, ובעיקר בטרבלוס, ביירות (25% מכלל הפליטים) ולמעשה הפרו את האיזון האתנו-דמוגרפי בריכוזים אלו בין סוגים לשיעים, ובין מוסלמים לנוצרים. עוד נמצא כי בשל דפוסים פרוץ גבוהים ולאור המשך החרפת מצב הלחימה בסוריה קבוצת הפליטים הוסיפה לגדול והאטה את כלכלת המדינה והביאה לירידה במספר התיירים. זאת ועוד, בעיתונות ובדו"חות ממשלתיים דווח על לחץ חמור המופעל על תשתיות בריאות, מזון וחינוך; גידול במתיחות בין-דתית; נסיגה במדדים השוואתיים בינלאומיים; ירידה בתמ"ג לנפש ובהשקעות הזרות במדינה. בהקשר הדמוגרפי, נקטו הממשל והתקשורת במדיניות צנזר ועמימות.

גב' דנה יסעור-לנדאו, George Washington University
פרשיות הפאלקון וההארפי: כשהמסר לא עובר

On July 12, 2000, after months of American pressure that included threats to block \$250 million in foreign aid, Prime Minister Ehud Barak cancelled the supply of the Phalcon early warning system to China. Less than five years later, Israel found itself again under tremendous U.S. pressure to cancel a deal to repair the Harpy Unmanned Aerial Vehicles it has sold in the past to China. Signing these deals and delaying their cancellation suggest that U.S. leverage over Israel was limited. Israel was, as is today, heavily dependent on the U.S. for economic, military and diplomatic assistance. Why, then, did the U.S. have such limited influence on Israel's conduct for a significant period of time? The patron's bargaining power depends on getting its messages across to the aid recipient. The nature of American

messages and the manner in which Israel interpreted them are analyzed based on a variety of sources, including official statements and interviews with senior Israeli officials. The paper demonstrates that the American messages were inconsistent, mixed and non-credible. It also points to two major pathologies in the Israeli side that contributed to the misinterpretation of the American messages. The first is the absence of essential input from the Ministry of Foreign Affairs and the second is insufficient checks and balances on the Ministry of Defense.

ד"ר איתן ברק, האוניברסיטה העברית בירושלים ציות ללא קבלה: השפעת אמנות בתחום דיני הנשק על מדינות לא חברות

הכלל הידוע *pro sunt pacta tertiis nec nocent nec prosunt* משמעו שאין בכוח אמנות להטיל חיובים או להעניק זכויות לצדדים שלישיים (קרי מי שאינו חבר באמנה) ללא הסכמתם. אולם, מחקר זה טוען כי צדדים שלישיים בכל זאת מושפעים מסעיפים שונים באמנות רב-צדדיות אשר אוסרות אמצעי לחימה מסוימים גם באותם מקרים בהם הסעיפים המדוברים אינם בגדר משפט בינלאומי מנהגי. הדוגמות הבולטות לאמנות מסוג זה הן האמנה לאיסור הנשק הביולוגי מ-1972, האמנה לאיסור הנשק הכימי מ-1993, האמנה לאיסור מוקשי נגד אדם (אמנת אוטווה) מ-1997 והאמנה לאיסור נשק מצרר מ-1998. האמצעי שיוצר אפקט מפתיע זה של השפעה על צדדים שלישיים אינו משפטי כי אם סוציולוגי: תהליך הכתמת הנשק (stigmatization). באמצעות גישה בין-תחומית המשלבת משפטים (דיני נשק ודיני בקרת נשק) עם יחסים בינלאומיים (בקרת נשק ומשטרי ביטחון בינלאומיים) המחקר מבקש להראות כיצד אמנות המוקדשות לנושא חוקיות אמצעי לחימה, יש השפעה רבה על התנהגות הלא חברים כאשר שאלת המחקר העיקרית היא כיצד אמנות אלו, אשר במרבית המקרים אוסרות לא רק על השימוש בנשק אלא גם על פיתוחו, אחזקתו, העברתו ועוד, מילאו תפקיד מפתח בגיבוש משטרי איסור לנשק, כמו גם בעידוד ושמירת המשכיות תהליך הטלת הקלון בשימוש בו. במילים אחרות, המחקר חותר לחשוף כיצד תהליך הדה לגיטימציה פועל בפרקטיקה ובהתבסס על הממצאים צפויים תתאפשר בניית מודל תיאורטי להבהרת התוצאות.

מושב 17: המחשבה המדינית היהודית בין מסורת למהפכנות בשדה הפוליטי

יו"ר: ד"ר דוד מאיר פויכטונגר, האוניברסיטה העברית בירושלים ומכללת הרצוג

ד"ר מירב ג'ונס, אוניברסיטת ת"א על הקשר התיאורטי וההיסטורי בין מדינה יהודית לבין מדינות בכלל

נהוג למקם את הולדת רעיון המדינה היהודית המודרנית בהגותו של בנימין זאב הרצל, ובתנועה הציונית של המאה ה-19. הציונות הציגה מדינה יהודית כחלופה לאמנציפציה, שרבים חשו כי זו אינה מהווה פתרון אפקטיבי להגנה על יהודים במדינות הלאום האירופאיות. בהרצאה זו אראה כיצד הרעיון למדינה יהודית מודרנית קם לראשונה לא בתקופה של מדינות לאום, אלא בתקופה של מדינות בכלל: במאה ה-17, סביב אמנת ווסטפליה. ההוגה הרפובליקני האנגלי ג'יימס הרינגטון הציע הצעה פשוטה: תנו ליהודים לדורותיהם את

אדמת אירלנד, הם יתכנסו שם בהמוניהם, ישתמשו בחכמה הפוליטית שלהם להנהיג מדינה טובה, ויחסכו ממדינות אחרות את קליטת היהודים. הרינגטון אמנם כתב זאת בתקופה שאפשרות חזרתם של יהודים לאנגליה לאחר גירושם ב-1290 היה נושא פוליטי חם, אבל הרינגטון לא הגיב רק לנסיבות במולדתו: הוא בנה טיעון לריבונות יהודית על בסיס התיאוריות של הוגי הריבונות המודרנית החשובים ביותר, ז'אן בודין ותומס הובס. בודין והובס הניחו תשתיות לרעיון המדינה היהודית, כאשר השתמשו בישראל העתיקה כמודל לריבונות, ודנו בשאלת היהודים בני זמנם. אטען, שבמובן מסוים רעיון הריבונות המודרנית היא שהולידה את רעיון הריבונות היהודית המודרנית. ניתן להשתמש בממצאים אלו כדי להצביע על הנחיצות של מדינה יהודית בעולם של מדינות ריבוניות. ניתן גם, בעזרת הממצאים, להצביע על הבעייתיות שביסוד רעיון הריבונות המודרנית, שלעולם היה רעיון אקסקלוסיבי וממדר.

ד"ר משה הלינגר, אוניברסיטת בר-אילן כיצד יכולה לתרום המסורת הפוליטית היהודית הדתית לחיזוק הדמוקרטיה הישראלית?

במציאות הנוכחית במדינת ישראל מתגברת בקרב רבים בציבור הדתי, המסורתי והימני התחושה כי חיזוק זהותה היהודית של מדינת ישראל מחייב את החלשת זהותה הדמוקרטית. במיוחד בולטים הדברים לאור חוק הלאום כפי שהוצג על ידי הימין הישראלי לאחרונה. לעומת זאת, בקרב חלק מהציבור החילוני היהודי רבים סבורים כי יש הכרח לחזק את המאפיינים האזרחיים של מדינת ישראל, תוך החלשת מאפייניה היהודיים. מגמות אלו מנוגדות לדרך שבה מדינת ישראל מזהה את עצמה מאז הקמתה כמדינה יהודית ודמוקרטית, כפי שעולה למשל מהכרזת העצמאות ומחוק יסוד כבוד האדם וחירותו. ברצוני להציג את התיזה הבאה: קיימת דרך לחיזוק משמעותי של זהותה היהודית של המדינה, אשר יתרום גם לחיזוק משמעותי של זהותה הדמוקרטית.

במרכז המורשת הדתית היהודית עומדת התפיסה לפיה עמידתו של האדם מול האל משלבת בתוכה דיאלקטיקה של מוגבלות האדם מזה, וכבוד האדם הנברא בצלם האל, מזה. לתפיסה זו יש השלכות פוליטיות ודמוקרטיות רבות ערך כגון חשיבות מניעת שלטון עריץ והגבלת השלטון, מאבק בשחיתות ציבורית, הכרה בכבודו ובשוויון הבסיסי של כל אדם שנברא בצלם האל וחשיבות צמצום פערים כלכליים וחיזוק הסולידאריות החברתית. אימוץ תפיסות אלו במדינת ישראל יכול לחזק בצורה משמעותית את היניקה מהמסורת הפוליטית היהודית ובה בעת לחזק את דמותה הדמוקרטית בהיבטים מרכזיים.

ד"ר דוד מאיר פויכטונגר, האוניברסיטה העברית בירושלים ומכללת הרצוג חוני, עגנוני ואלמוני – על מסורת יהודית וחינוך אזרחי

חוני המעגל מוכר בספרות חז"ל כדמות יוצאת דופן, בעלת קשר מיוחד עם בוראה, ויחד עם זאת - מבודדת למדי מבחינה חברתית. בהקשר זה, אפשר לזהות בקורותיו של חוני המתוארים בתלמוד הבבלי ביטוי מובהק למתח שבין היחיד וזכויותיו, לבין הקהילה על מוסדותיה ותביעותיה, וההתנהגויות ה"נורמטיביות" שהיא מצפה להן מחברה. טענתי בהרצאה היא כי ש"י עגנון ראה בסיפורו של חוני השראה לסיפור "שלום עולמים" (השני מקובץ "פרקים של ספר המדינה") המספר את קורותיו של האלמוני אשר התפלל לאלוהיו בדרך המנוגדת למוסכמות הדתיות והפוליטיות והביא להצלחה של המדינה מאבדון. בסיפור מבליט עגנון עד אבסורד את

התנהלותו של השלטון אל מול מעשיו החריגים של היחיד. דומה שבכך מבטא עגנון, כשומר מצוות וכאזרח, עמדה מהפכנית-מעין ליברלית בהקשר של חשיבה דתית-שמרנית בה חי ובה עוצבה השקפת עולמו. טענה נוספת העומדת ברקע הדברים היא שספרות חז"ל אינה נחלתו של בית המדרש אלא יכולה וצריכה לשמש בסיס לדיונים פוליטיים ואזרחיים (ולשיעורי אזרחות!) הרלוונטיים לחיי היום יום במדינת ישראל.

מר מרום קלי, University of Toronto

הממד החברתי והפוליטי של דמות הצדיק הנסתר בסיפורי המעשיות החסידיים

דמותו האגדית של הצדיק הנסתר בסיפורי המעשיות החסידיים היא של אדם הנראה כלפי חוץ כאיש החי בשולי החברה, אך למעשה הוא צדיק שלומד ומתפלל בדבקות יתירה, ולעיתים אף מחולל נסים. בסיפורים רבים הצדיק הנסתר נעלם או מת לאחר שמתגלה זהותו הנסתרת. סיפורים אחרים מספרים על צדיקים מנהיגי עדות חסידיות שהיו בעברם צדיקים כנסתרים. המאמר שאציג מציע פרשנות חברתית ופוליטית לדמות זו, מעבר לפרשנות המקובלת שלה כדמות מופת. מבחינה חברתית, דמות הצדיק הנסתר היא בעלת אופי חריג ונון-קונפורמיסטי, ובכך היא יכולה לשמש כמקור הזדהות לחברים בעלי שאיפות אינדיווידואליסטיות בקהילה היהודית, הקולקטיביסטית באופייה. בה בעת, דמות זו מסמנת את גבול הסובלנות לשאיפות אלה, על ידי הצגת הצדיק הנסתר כדמות קדושה המסייעת לקהילתה בעת צרה, וכדמות שחייבת להעלם או למות אם תתגלה. מבחינה פוליטית, ניתן לפרש דמות זו כמסייעת לגיבוי הצדיק מנהיג העדה החסידית. זאת, הן באמצעות הצגתו כצדיק נסתר שהתגלה, והן באמצעות סיפורים בהם הצדיק מנהיג העדה מזהה ומכבד את הצדיק הנסתר מבלי שהאחרון יתפוס את מקומו. בכך, סיפורים אלה מעבירים מסר לחברים הרואים עצמם כבעלי סגולה, שגדולתם תוכר כל עוד לא יחתרו תחת ההנהגה הקיימת. סיפורי הצדיק הנסתר מהווים לפיכך דוגמא לאופן בו סיפורי מעשיות יכולים לסייע בוויסות דינמיקות חברתיות ופוליטיות ממשיות בין הקהילה והנהגתה לבין פרטים המתגרים את סדרה המקובלים.

מושב 18: חינוך ערכי ופוליטיזציה

יו"ר: ד"ר סיגל בן רפאל גלנטי, המכללה האקדמית בית ברל

פרופ' דן אבנון, האוניברסיטה העברית בירושלים הוראת אזרחות בישראל כחינוך... אזרחי? ערכי? פוליטי? אידיאולוגי?

ההרצאה תציע מסגרות לדיון מושגי והתפתחותי בתהליכי היווצרות חינוך אזרחי ממלכתי בישראל. השאלות ברקע הדיון תהיינה: מתי הוראת אזרחות הופכת לחינוך ערכי? האם חינוך ערכי יכול להימנע מלהיות גם חינוך פוליטי? האם חינוך פוליטי חייב להיות גם חינוך אידיאולוגי? לדיון שלושה מרכיבים:

1. התייחסות לשאלות, מה הן ההבחנות בין חינוך אזרחי, חינוך ערכי, חינוך פוליטי וחינוך אידיאולוגי? מתי הוראת אזרחות משקפת כל אחד מאופני החינוך הללו?
2. ניתוח תהליך יצירת תוכנית הלימודים באזרחות (בישראל), עם דגש על ראשיתה התוכנית הנוכחית במינוי ועדת גוטמן בשנת 1988, המשכה ביישום תוכנית לימודים חדשה בשנה"ל תשנ"ב, ואחריתה במחלוקת סביב הוראת

מקצוע האזרחות במהלך העשור לאחר יישום התוכנית החדשה. הניתוח יציע מתווה התפתחותי שמשקף את ההבחנות המושגיות שיוצעו בחלק הראשון של ההרצאה. קרי, ההתפתחות תנוסח במונחי חינוך אזרחי, חינוך ערכי, חינוך פוליטי וחינוך אידיאולוגי.

3. התייחסות קצרה לתהליך ההתפתחותי בישראל בהקשר תמורות בחברה ובמסטר מדינת ישראל (משנות השמונים של המאה העשרים עד לימינו) וכן בהקשר שינויים בחברות ומשטרים דמוקרטיים בעולם.

גב' דניאלה פרידמן, ראש מטה חינוך אזרחי במשרד החינוך הקניית ערכים אזרחיים בישראל 2015 – דילמות ואתגרים

ועדת קרמניצר קיבלה החלטה לקדם חינוך אזרחי בישראל גם על ידי הרחבת לימודי אזרחות, אבל לא פחות מכך לקיים פעילות סביב חינוך אזרחי מחוץ לכיתות. וכך, בבתי ספר שונים מתקיימות פעילויות שונות שעיקרן הפיכת התלמיד לאזרח חושב ובקורתי בקונטקסט של מדינה דמוקרטית. על רקע זה מתקיימות פעילויות כגון "ביום בחירות" ערב מערכות בחירות של ממש, סיורים לרשויות שלטון, הבאת הרצאות לבתי ספר ופעילות התנדבותית. מצד שני, הדברים אינם פשוטים: בישראל צבורים שלמים חשים מנוכרים מן הממסד הכביכול דמוקרטי, אשר לכאורה לא מתייחסת לבעיות שלהם, יש קבוצות שחשות שאינן נהנות משוויון הזדמנויות ויש גם כאלה שמעדיפים ערכים אתנוצנטריים שרואים בדמוקרטיה מנוגדת לערכי הציונות. ברקע דברים אלה, ההרצאה תתייחס למספר קשיים ודרכי התמודדות של החינוך אזרחי בן ימינו בבתי הספר.

מר גל אורון, ביה"ס הריאלי, חיפה ד"ר ירון עידן, המכללה האקדמית אשקלון בין מכון למכון – פוליטיזציה של חינוך אזרחי ולימודי אזרחות

לעולם חינוך איננו נטרלי. קל וחמור כשמדובר בתחום דעת כאזרחות במדינת ישראל. האמונה בדבר כוחו של החינוך הפורמאלי לעצב את תפיסת עולמם ועמדותיהם הפוליטית של דור העתיד עושה את לימודי האזרחות ל"שדה קרב" שבו מפלגות, מכוני מחקר, ארגונים אזרחיים, אנשי משרד החינוך, ומורים פוליטיים ואידיאולוגים מתגוששים זה עם זה במטרה לעצב ולשרטט את אופי החינוך האזרחי. וכול זאת בחברה שבה שורר חוסר הסכמה ביחס לסוגיות הליבה. בשילוב עם חוסר היציבות המאפיין את המערכת הפוליטית, המשתקף בכהונה קצרה של חינוך והחלפה תדירה של הפקידות הבכירה עושה את החינוך בכלל והחינוך האזרחי בפרט לחשוף לתהליכי פוליטיזציה. חלקם גלויים וחלקם סמויים. בהרצאתנו נבקש לדון בכוחות הפוליטיים, החיצוניים לאנשי החינוך בשטח, המעורבים בלימודי האזרחות, את המוטיבציות המניעות אותם, את אופני פעולתם ואת מידת השפעתם על לימודי האזרחות בישראל.

ד"ר אלון לבקוביץ', אוניברסיטת בר-אילן למה לי פוליטיקה עכשיו בלימודי פרחי הוראה?

- שאלות שמעולם לא נשאלו בהקשר של הכשרת מורי אזרחות, חינוך אזרחי ומדעי החברה:
- האם מתפקידן של האקדמיות להכשרת פרחי הוראה "להקנות ערכים" ו/או "ללמד פוליטיקה", או שמא עליהן להתמקד בתחומי ידע ופדגוגיה, מבלי להכניס פוליטיקה לכיתות?
- האם הכשרת מורים מחייבת דיונים פוליטיים ערים ותוססים כדי להקנות כלי ניתוח פוליטיים? לכאורה מדובר

בפעילות שמעודדת פלורליזם וביקורתיות, אבל מהר מאוד יכולה להידרדר לאינדוקטרינציה מטעם מכשיר המורים בהיותו בעל יתרונות הקשורים בידע והוראה. בהתאם לכך, ההרצאה תתמקד בהדגשים שיש להדגיש כשמכשירים מורי מדעי החברה ואזרחות והאתגר הגדול שעומד בפני מורה שרוצה לעודד חשיבה ביקורתית, אבל חייב להיות מודע לכך שלו עצמו דעה משלו ואל לו להופכה לדעת הכיתה כולה.

מושב 19: תמיכה בישראל בקרב הציבור והמנהיגים בארה"ב

יו"ר: ד"ר אמנון כוורי, המרכז הבינתחומי הרצליה

מר אילן נייר, המרכז הבינתחומי הרצליה תמיכה של חברי הקונגרס בישראל: בחינת הצעות חוק 1973-2012

Support for Israel among members of the US Congress has been a puzzling exception to congressional involvement and interest in the realm of foreign policy. Members of Congress have consistently debated and passed resolutions in support of Israel and in repudiation of its foes, showing strong bipartisan support for Israel. This paper examines the major determinants that affect a Representative's level of support for pro-Israel resolutions and explores whether changes have occurred. The data range from 1973 to 2013 and are split into three distinct periods, allowing me to identify trends between various groups of Representatives and their level of support for Israel. Using multivariate analysis I find amongst Democratic Representatives a statistically significant chronological change from positive to negative in their level of support for Israel, while the opposite is true and statistically significant regarding Republican Representatives. Additionally, though conservatives used to be less supportive than liberals of pro-Israel resolutions, over the past two decades a change has occurred where conservatives currently support a greater amount of pro-Israel legislation than liberals. Finally, I find highly positive and statistically significant levels of support amongst Jewish Representatives and unexpectedly, no positive statistically significant relationship during any period of the study between evangelical Representatives and their level of support for pro-Israel resolutions during any period.

מר גיא פרידמן, המרכז הבינתחומי הרצליה

תמיכה של חברי הקונגרס בישראל: בחינת השימוש בטוויטר במהלך מבצע 'צוק איתן'

Social media networks such as Twitter have become a regular part of our everyday lives. Political actors have also discovered its benefits and often use it for campaign purposes or communication with their constituencies, listing support and conveying political messages. Of the 535 Senators and Representatives in the 113th U.S. Congress (2013-2014), 525 had Twitter accounts, and most used their account for political purposes. What explains the use of this tool to convey political messages?

We examine this question by focusing on the messages members of Congress convey through their Twitter accounts. Specifically, what explains the use of Twitter to discuss policy issues? Do members of Congress adhere to issue ownership theory? What explains the issues they choose to discuss and the way they frame such issues? To assess the way Twitter is used, we examine all tweets made by members of the 113th Congress between January 3rd 2013 and January 3rd 2015 (some 650,000 tweets), as well as district and individual-level information about each member. We analyze the content and frequency of all tweets and categorize them into issue categories. Using rigorous statistical analyses, we examine individual-level motivations for using Twitter to convey political messages. While Twitter presents its own unique features as a social network, here it is used as a source to examine messages and rhetoric framed by members of Congress, as they wish for them to be broadcast. The social aspects of these messages are not of interest, but rather the actual messages and their framing.

**ד"ר מורן ירחי וגב' שירה פינדייק, המרכז הבינתחומי הרצליה
סיקור ישראל בתקשורת האמריקאית 2012-1981**

Israel is a popular topic in the American public sphere, and is covered extensively by the American press. Several studies have examined U.S. news coverage during specific events in Israel, demonstrating strong variation in support for Israel. A more systematic analysis of the nature of this coverage, however, is lacking. We provide an in-depth investigation of the coverage of Israel during 1981 through 2013 by three major national newspapers: USA Today, The Washington Post, and The New York Times. We examine the way Israel is framed in the American press, as measured by the topics that are covered when dealing with Israel related stories. We also examine how the occurrence of events related to the Arab-Israeli conflict, as well as the changing political environment both in Israel and in the US, can help explain trends in the coverage. Using computer-based content analysis, we examine how the intensity of coverage and the specific topics discussed vary over time. Our findings reveal that events occurring in Israel and the political environment in Israel and in the US jointly affect the intensity of the American coverage of Israel and the topics covered.

**גב' שיר מור, המרכז הבינתחומי הרצליה
התמיכה בישראל בקרב המיעוט ההיספני בארה"ב**

United States demographics are in the midst of a shift that is gradually yet drastically transforming the racial tapestry of American society, the main cause of which is the burst in American Hispanic population. The rapid growth of (and constantly increasing) Hispanic

percentage of the American population bears many potential consequences for American politics, as I argue in this paper, but also specific implications on American public opinion in general, and towards Israel in particular. Therefore, there is great importance in understanding the challenges and opportunities that these demographic changes and the American Hispanic population holds for the long-lasting, bipartisan, cross-racial support for Israel in American public opinion. In this paper I (1) discuss the current and expected political importance of the Hispanic population, (2) present the overall support for Israel within the Hispanic and non-Hispanic American public and its meanings and (3) examine the affect of the current 'nativity shift' that the Hispanic population is undergoing (as the share of US-born Hispanics rise while that of Hispanic immigrants decrease) on its expected support for Israel.

**מר רפאל בן לוי, המרכז הבינתחומי הרצליה
דעת הקהל בעולם כלפי ישראל**

The salience of Israel and its conflict with the Palestinians on the world agenda has raised many questions regarding global attitudes toward Israel. How do support rates for either side vary across and within different publics around the world and what factors are influential in the formation of these attitudes? Though descriptive work has been done on the subject, this study provides a broad quantitative empirical analysis. Theory for this study draws from two branches of literature: public opinion formation theories and major theoretical IR approaches that have implications for attitudes toward foreign countries. Data from the 2007 Pew Global Attitudes Survey for 45 countries, supplemented by additional sources of macro-level data are used to conduct statistical analyses at both the individual and macro levels.

The results demonstrate a wide range of attitudes, from antagonistic through highly supportive on three dimensions: general sympathies, blame placement and legitimacy to exist. In most countries these dimensions were aligned but not everywhere; Israel's legitimacy to exist was found to be strong in the vast majority of countries except the Middle East. Religious identity proved to be the most influential variable worldwide with Muslims being most critical of Israel. The Christian denominations and Hindus tended to favor Israel or hold more neutral opinions to various extents. In the western world, the political left tended to support Palestinians and the political right to support Israel. In the rest of the world, democratic-minded individuals had more positive or moderate attitudes toward Israel.

מושב 20: הפוליטיקה של הניאו-ליברליזם: המשכיות ושינוי

יו"ר: ד"ר רונן מנדלקרן, האוניברסיטה העברית בירושלים ומכון ון ליר
ד"ר רונן מנדלקרן, האוניברסיטה העברית בירושלים ומכון ון ליר

ד"ר רונן מנדלקרן, האוניברסיטה העברית בירושלים ומכון ון ליר הפרויקט הניאו-ליברלי בעקבות המשבר: האינטראקציה בין שינוי והמשכיות בממשל ובמדיניות המקרו-כלכליים

קריסת המערכת הפיננסית הבינלאומית בשנת 2008 ו"המיתון הגדול" שהתחולל בעקבותיה משקפים את אחד המשברים הכלכליים הגלובליים החמורים בהיסטוריה בת-זמננו. משברים בסדר גודל דומה היוו בעבר בסיס לשינויים מרחיקי לכת במבנה המוסדי של כלכלות פוליטיות, ולאור זאת השאלה שעומדת במרכז עבודה זו עוסקת בהשלכות המוסדיות של המשבר הכלכלי האחרון. על-מנת לענות כראוי על שאלה זו אני מציע להבחין בין שני ממדים, או ממשקים, של הניאו-ליברליזם כמבנה מוסדי: ממשק מדינה-שוק וממשק פנים-מדינה. מיסוד הניאו-ליברליזם בעשורים שקדמו למשבר בא לידי ביטוי בשינויים דרמטיים הן בממשק מדינה-שוק, בראשם אימוץ אידיאולוגיית "השוק החופשי" והן בשינויים בממשק הפנים-מדינה, בראשם דה-פוליטיזציה של תהליכי קבלת החלטות. טענתי המרכזית היא שהמשבר השפיע בו זמנית באופן דרמטי אך שונה בתכלית על כל אחד מהיבטיו של המיסוד הניאו-ליברלי. המשבר חולל שינוי רדיקלי בממשק מדינה-שוק, בכך שהביא להיחלשות משמעותית של רעיונות "השוק החופשי" ולמיסוד מחודש התערבות מדינתית עמוקה בשווקים. בה בעת, בהיבט הממשלי המשבר חיזק והחריף את מגמות הדה-פוליטיזציה הניאו-ליברליות בתחום הממשל המקרו-כלכלי. ניתוח אמפירי של ההתפתחויות בתחום המקרו-כלכלי בישראל מדגימה את המגמה המתוארת של שינוי מוסדי מורכב.

ד"ר אפרים דויד, אוניברסיטת בן-גוריון בדרכי הניאו-ליברליזם: שאלת עצמאותם של המוסד לביטוח לאומי ובנק ישראל

המוסד לביטוח לאומי הוא אחת מאבני היסוד של מדיניות הרווחה המודרנית. אחת מהנחות היסוד לפועלו של הביטוח הלאומי היא שמירה על עצמאותו. עצמאות בגיוס המשאבים, עצמאות בקביעת מתן קצבאות ותמיכות, עצמאות כלכלית (מאוצר המדינה) ועצמאות ניהולית. אך מתחילת דרכו, לפני כ-60 שנה, עצמאותו הייתה מוגבלת למדי. אבל, מאז ה"תכנית הייצוב הכלכלית" בשנת 1985, העצמאות היחסית של הביטוח הלאומי נפגעה קשות. זאת, במסגרת מדיניות ניאו-ליברלית מקיפה הבאה להעמיד את האינטרסים של ההון במרכז העשייה הממלכתית על חשבון מדיניות הרווחה. במילים אחרות: זהו מהלך הבא להקל על המעבר מרווחה לאוכלוסייה לרווחים עבור מתי מעט. יחד עם זאת, ובאותן השנים, גדלה עצמאותו של הבנק המרכזי, בנק ישראל, מהדרג הפוליטי – הממשלה. או כפי שנכתב בדברי ההסבר לחוק בנק ישראל, התש"ע-2010 שהחליף את החוק הקודם מ-1954: "בשני העשורים האחרונים נערכו במדינות רבות רפורמות חשובות ומקיפות בחקיקה הנוגעת לבנקים המרכזיים, בדגש על עצמאותם, ובעיקר אי-תלותם במערכת הפוליטית, ועל יעדיהם הרצויים. בדצמבר 1997 מונתה ועדה בראשות שופט בית המשפט העליון בדימוס דב לוי, כדי לבחון את השינויים הנדרשים בחוק בנק ישראל. לאחר בחינה מעמיקה של הנושא, לרבות לימוד השוואתי של הנהוג בעולם, המליצה הוועדה על שינויים התואמים את הנורמות הבינלאומיות" (ההדגשים אינם במקור, א.ד.). מטרת הרצאה היא לבחון את המגמות הקבועות ביחסו של השלטון, הממשלות השונות, אל הביטוח הלאומי

מאז התפנית הניאו-ליברלית בשנת 1985 וש אחד מביטויה הוא אובדן עצמאותו של המוסד לביטוח לאומי. זאת, בניגוד לעמדת השלטון ביחס למוסד כלכלי מרכזי אחר, שהוקם בסמיכות להקמת הביטוח הלאומי.

ד"ר אסף רוטמן, אוניברסיטת ת"א **דמוקרטיה וניאו-ליברלית? עיון במקורותיה והשלכותיה של בעיית הלגיטימציה של הפרויקט הניאו-ליברלי**

המשבר הכלכלי של 2008 וההכרה הגוברת באי-השוויון העמוק כבעיה עולמית ממדרגה ראשונה מייצרים אתגרים לפרויקט הניאו-ליברלי ב'מגרש הביתי' שלו, קרי במוסדות המקרו-כלכליים ברמה המקומית והגלובלית. אולם לצד זאת, אתגרים מסוג אחר מתעוררים בזירה הציבורית, כאשר ביקורת ישירה ועקיפה כנגד המדיניות הניאו-ליברלית הולכת ומצטברת עד כדי התגבשותה של בעיית הלגיטימציה עמוקה למפעל כולו. בעבודה זו אציג שניים ממקורות קשיי הלגיטימציה החברתית של המדיניות הניאו-ליברלית ואדון במשמעות של המשכיות הניאו-ליברליזם חרף קשיי הלגיטימציה שמלווים אותו. מקור ראשון לאי-הנחת הציבורית מהמדיניות הניאו-ליברלית קשור לפער נורמטיבי בין הראוי למצוי. אי-השוויון הכלכלי והמחירים החברתיים הנלווים למדיניות הניאו-ליברלית עומדים בניגוד לתפיסות תרבותיות דומיננטיות אודות אופייה של חלוקת משאבים צודקת בחברה, ובעקבות זאת מוטל בספק חלק מהצדקותיה הבסיסיות של מדיניות זו. מקור שני לאי-הנחת הציבורית קשור לפער בין הציפיות להזדמנויות בפועל. חלקים נרחבים בציבור מוצאים את עצמם נתונים במבנה הזדמנויות מוגבל אשר אינו מאפשר את רמת החיים ואת הביטחון הכלכלי שציפו להם. בהקשר זה מוטל ספק ביכולת של המדיניות הניאו-ליברלית לממש את הבטחותיה. אם כן, בעיית הלגיטימציה של הפרויקט הניאו-ליברלי חריפה במיוחד משום שמתעוררת לא רק בקרב מי שדוחה את התזה הכלכלית שעומדת ביסודו, אלא גם בקרב מי שמקבל אותה, אך מזהה כי אינה מתממשת בפועל. בעיית הלגיטימציה של הפרויקט הניאו-ליברלי יכולה להסביר את הפוליטיזציה המחודשת של המדיניות הכלכלית, כפי שהשתקפה בגל המחאות שפרץ ב-2011. דווקא על רקע זה כושר ההשרדות של המשטר הניאו-ליברלי הוא תופעה מרתקת המחייבת הסבר. הנתק המתגלה בין אי-הנחת והביקורת הציבורית לבין המדיניות בפועל מעורר שאלות נוקבות אודות המתחים הפנימיים המתקיימים במשטר הדמוקרטי הניאו-ליברלי.

ד"ר אמית אביגור-אשל, אוניברסיטת בן-גוריון **דיבור ללא אתגור: רה-פוליטיזציה של המדיניות הכלכלית בשירות הפרויקט הניאו-ליברלי**

אחד ממאפייניו של הפרויקט הניאו-ליברלי הוא יצירת דה-פוליטיזציה של המדיניות הכלכלית. מהלך זה הוא ביסודו ניסיון לנטרל את השפעתה של הפוליטיקה הדמוקרטית על התוויית המדיניות הכלכלית. לאור זאת, תהליכי רה-פוליטיזציה צפויים, לכאורה, לחתור תחת מעמדה של התפישה הניאו-ליברלית כבסיס להתוויית מדיניות כלכלית. המחקר, הנמצא בראשיתו, מבקש לערער על ציפייה זו באמצעות ניתוח של תהליכי רה-פוליטיזציה של המדיניות הכלכלית ברמת החברה, שבליבם התפתחותו של דיון ציבורי באשר למדיניות זו. זאת, בשונה מניתוח של רמת המדינה הנוגע לפעילותם של קובעי מדיניות ולתשתית המוסדית שלה. אבקש לטעון, שתהליכי רה-פוליטיזציה ברמת החברה אינם בהכרח יוצרים אתגור של הבסיס הניאו-ליברלי של המדיניות הכלכלית ויכולים אף לחזק אותו, אם הדיון הציבורי שנוצר אינו מתפתח לכדי ויכוח. דיון

(deliberation) הוא שיח אינטנסיבי בנושאים מסוימים באמצעים כתובים, קוליים וויזואליים, בעוד שוויכוח (debate) מותנה בהימצאותן של שתי עמדות מובחנות לפחות לגבי נושאים אלה. כדי לבחון טענה זו בכוונתי לערוך השוואה מבוקרת בין הדיון הציבורי שהתפתח בישראל בנושא מדיניות כלכלית לאחר המחאה העממית של 2011, לבין דיון מקביל שהתפתח בצ'ילה בעקבות מחאה דומה, גם היא ב-2011. טענתי עבור מקרים אלה היא שבשתי המדינות התקיים דיון ציבורי לגבי המדיניות הכלכלית, אולם רק בצ'ילה הדיון הפך לוויכוח על טיבה של הפרדיגמה הניאו-ליברלית, בעוד שהדיון בישראל לא התפתח לכדי ויכוח שכזה. המטרה בנייר זה היא להעלות לדיון את התשתית התיאורטית והאמפירית של המחקר.

מושב 21: המשולש של קלאוזביץ במבחן 'צוק איתן' בקיץ 2014:

צבא-חברה-מדינה

יו"ר: ד"ר קובי מיכאל, אוניברסיטת אריאל והמכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS)

ד"ר חנן שי, המכללה האקדמית אשקלון בחנית לחימת צה"ל ב'צוק איתן' לאור מודל השילוש הבולט

הצלע המדינית נדרש במודל "השילוש הבולט" הקלאוזבייני לגלות מתינות מרבית בהפעלת הכוח הצבאי ולפתור סכסוכים בדיפלומטיה. לעומתה, הצלע הצבאית במשולש, נדרשת להיות "ששה אלי קרב", ברוח אמירתו המפורסמת של משה דיין ש"מוטב שלמדינאי תהיה בעיה לבלום סוסים אבירים, מאשר בעיה לדחוף שוורים עצלים". יחסי הדרג המדיני והצבאי התנהלו כבר ב"יישוב" ובמדינה, בדיוק לאור המודל הקלאוזבייני: ב-1946 "ההגנה" לחצה להגיב על אירועי "השבת השחורה" בכוח, אך הדרג המדיני לא נכנע ללחץ ובחר להגיב בצורה שהצילה את הנהגת היישוב ומוסדותיו מתגובה בריטית קשה ביותר; ב-1949 הדרג הצבאי הפעיל על הדרג המדיני לחץ כבד להימנע מהוצאת צה"ל מסיני, אך הרצון למנוע קרע עם האמריקנים הביא את הדרג המדיני לכפות על צה"ל נסיגה לגבול הבינ"ל. ב"קדש", על אף שהאלוף שמחוני חרג מהנחיות הדרג המדיני והקדים את הכנסת הכוחות לסיני, שיבח אותו דיין על יוזמתו. ערב '67, אשכול לא הפסיק את מאמציו למנוע את המלחמה בדיפלומטיה, חרף לחצי ההנהגה הצבאית ו"הפוטש" זוטא של אלופים במטכ"ל. גם גולדה הכפיפה את לחצי הרמטכ"ל לפתוח ראשונים במלחמה, לשקולים המדיניים ולא אשרה את דרישתו. במבצע של"ג התגלעה לראשונה סטייה מהמודל הקלאוזבייני: הדרג האופרטיבי והטקטי הגבוה של צה"ל יצא למבצע וניהלו, ללא היוזמה והתלהבות שאפיינו את לחימת צה"ל בעבר ולכן המערכה שהייתה אמורה להסתיים בהכרעה, תוך 48 שעות, הפכה ל"זחילה" שנמשכה שלושה שבועות. מגמה זו הלכה והתחזקה באינטי פדות הראשונה והשנייה שנהפכו למלחמות התשה ממושכות, חרף לחצי המנהיגות המדינית (רבין ושרון) ודרישת העם ("תנו לצה"ל לנצח") לסיימן בהכרעה מהירה. מגמה זו הגיע לשיאה בלבנון ב-2006 (34 ימי התשה של אזרחי צפון המדינה) ובעזה ב-2014 (50 ימי התשה של אזרחי דרום ומרכז המדינה). בהרצאה ינותחו סיבות אפשריות לסטיית צה"ל מהנדרש מהצלע הצבאית ע"פ ה"שילוש הבולט". כן תוצג תפיסה מתאימה למציאות קיץ 2014, שהייתה מאפשרת הכרעה מהירה של חמאס, בלי גרימת אבדות כבדות בחיי

לוחמים ואזרחי שני הצדדים ותוך השגת הישג צבאי, שהיה מאפשר לממש את המטרה המדינית, לפרז את הרצועה בתהליך מדיני.

ד"ר קובי מיכאל, אוניברסיטת אריאל בשומרון והמכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS) התמודדות עם הטרור כאתגר למידה של הדרגים המדיני והצבאי

מדינות דמוקרטיות נאלצות להתמודדות עם הטרור מחוץ לגבולותיהן, בכל מקרה בו נתפס אותו טרור כאיום על אינטרסים חיוניים של אותן מדינות, ובתוך גבולותיהן כל אימת שמדובר בהתארגנויות טרור מבית. המציאות של שני העשורים האחרונים מלמדת שהאתגר המורכב והמשמעותי ביותר של דמוקרטיה בהתמודדות עם טרור, הוא המקרה הישראלי. מאפייני אתגר זה מחייבים דפוסי חשיבה ותכנון מורכבים ומופשטים יותר, ומייצרים קושי גובר של הדרג המדיני בהגדרת התכלית המדינית הנדרשת לצד קושי של הדרג הצבאי בהגדרת הבעיה המבצעית. קשיים אלו מובילים להלימה פוחתת בין המעשה הצבאי לבין המטרה המדינית ולמשבר ציפיות בין הדרג המדיני לבין הדרג הצבאי. תנאי הכרחי להתמודדות עם אתגר מורכב זה הוא שיח משוכלל בין הדרגים, כזה המאפשר תחרות בין רעיונות והיתוך של הגיונות לכדי תבניות מושגיות רלוונטיות. ניהול יחסי הגומלין בין הדרגים תוך שימור מתכונת הירארכית ושמרנית, הגורסת הפרדה מוחלטת בין הצבאי למדיני, לא יאפשר מיצוי תשתיות הידע של הצבא ופיתוח השיח המשוכלל בין הדרגים. בהתייחסותנו למושג שיח או מרחב השיח, חשוב להבחין בין תהליך (שיח) סגור, המאופיין בדיונים והצגת חלופות כסוג של תהליך או טקס (למידה טקטית/פשוטה), לבין תהליך (שיח) פתוח ומתמשך, שמשמעותו שיח של למידה, אתגור ידע קיים במובן של אתגור תבניות מושגיות ותפישות קיימות (למידה אבחונית/אסטרטגית/מורכבת). מרחב שיח המתנהל כתהליך פתוח הוא תשתית הכרחית לחשיבה מערכתית, במאפיינים של SETTING PROBLEM להבדיל מ-PROBLEM SOLVING, ומאפשר למקבלי ההחלטות לפתח מערכות מושגים חדשות ומעודכנות, תשתית הכרחית למערכת פרשנית רלוונטית להקשר המתהווה במציאות משתנה. מאפייניו של מרחב השיח בין הדרגים משפיע בהכרח על התאימות שבין המעשה הצבאי לבין התוחלת המדינית. למעשה, אם נגדיר את התאימות כמשתנה התלוי, הרי שמאפייני השילוב שבין מאפייני הדירקטיבה המדינית לבין מאפייני השיח, כמשתנים בלתי-תלויים, יקבעו את מאפייניה: במרחב שיח ביקורתי, המאפשר למידה מורכבת, צריך הדרג הצבאי להביא לידי ביטוי את דעתו, מומחיותו ותשתית הידע שפיתח ועל הדרג האזרחי חלה החובה להקשיב לעצת הצבא, גם כאשר זו סותרת את האידיאולוגיה שלו. מרחב שיח מסוג זה מחייב שותפות בין הדרגים, כזו המאפשרת גמישות ארגונית ומחשבתית, הנדרשת לעיצוב מדיניות אזרחית ואסטרטגיה צבאית רלוונטיות ותואמות. מבחינת הלמידה – זו נקודת הפתיחה. היתוך ההגיונות הצבאי והמדיני למול המציאות המשתנה, מוביל ליצירת ידע חדש ורלוונטי. הידע החדש יכול לאפשר עיצוב מדיניות חדשנית ורלוונטית. שיח פתוח ואיכותי בין הדרגים משקף היבטים מבניים ותרבותיים של יחסי הדרג המדיני והדרג הצבאי ומחייב אמון עמוק ביניהם, אלא ששורה של חסמים ומתחים מובנים, מקשים על היווצרותו, לא רק בישראל, אלא בדמוקרטיות ככלל. שיח פתוח, איכותי ועמוק אינו בחזקת האפשרות הברורה מאלוה. לפיכך, טרנספורמציה של מבנה השיח בין הדרגים, מעבר משיח סגור והיררכי לשיח פתוח מותנית בתמהיל מאוזן של תנאים (מבניים ופוליטיים), תרבות (פוליטית ואסטרטגית), משאבים (זמן וקשב), תחושת אחריות משותפת, לגיטימציה ציבורית, המונחית על ידי מנהיגות מעצבת ואמיצה.

ד"ר איתן שמיר, אוניברסיטת בר-אילן מערכת 'צוק איתן' וגישת 'כיסוח הדשא'

גישתה של ישראל לשימוש בכוח מול יריביה במאה העשרים ואחת מתוארת לעתים קרובות באמצעות הביטוי "כיסוח הדשא", מונח המשקף את ההנחה לפיה ישראל נמצאת בסכסוך בלתי פתיר ומתמשך עם ישויות לא-מדינתיות המגלות כלפיה עוינות קיצונית. מצב זה שונה מהותית מסכסוך בין-מדינתי. לפיכך, השימוש בכוח לא נועד להשיג יעדים פוליטיים בלתי אפשריים, אלא לצמצם ככל האפשר את יכולתו של האויב להסב נזק לישראל. לאור העובדה שקשה מאוד להשפיע על התנהגותם של גורמים לא-מדינתיים קיצוניים. בעימותים אלה כל שישראל יכולה לקוות להשיג בשימוש בכוח הוא הרתעה זמנית. לפיכך אימצה ישראל אסטרטגיה צבאית סבלנית של התשה, שנועדה בראש ובראשונה לפגוע ביכולות האויב. ישראל פועלת בכוח להשמדת יכולותיהם של אויביה רק אחרי שהיא סופגת סדרה של מתקפות ומפגינה מידה רבה של איפוק בפעולותיה ההתקפיות, זאת בתקווה שמבצעים גדולים ספורים, שיתקיימו מדי זמן, יחוללו הרתעה זמנית שתאפשר תקופות של הפוגה. מערכת "צוק איתן" העמידה במבחן קשה תפיסה זאת. בניגוד למערכות אחרות ותחת נסיבות פוליטיות ייחודיות החליט הצד השני לא להפסיק את האש למרות אבדותיו הקשות. צה"ל שתיכנן מערכות קצרות מצא עצמו מנהל מערכה ארוכה. מטרת שני הצדדים הייתה לשחוק ולהתיש האחד את השני, אסטרטגיה שמשמעותה מערכה ארוכה במיוחד. בעקבות כך הועלתה ביקורת ציבורית כלפי הממשלה וצה"ל על כך שאינם חותרים להכרעה ועל הפקרת העורף להתקפות האויב (בעיקר יישובי עוטף עזה אבל לא רק).. בעקבות המערכה הזו נשאלות מס' שאלות: האם "צוק איתן" מהווה הצעה לעתיד או שהוא מבצע יוצא דופן? אם כן כיצד יש להיערך ברמה הלאומית והחברתית והאם הציבור הישראלי מוכן למלחמות התשה ארוכות שמכוונות לעורף? מה המשמעות למדיניות הביטחון וההרתעה הישראלית?

ד"ר יובל פיינשטיין, אוניברסיטת חיפה

מה גרם לאזרחי ישראל היהודים להתכנס סביב הדגל במהלך מבצע 'צוק איתן'? בדיקת הסברים תיאורטיים באמצעות מחקר אורך מסוג פאנל

בקיץ 2014, רוב היהודים בישראל תמכו בפעולת צה"ל בעזה (מבצע "צוק איתן") והביעו רמות גבוהות מהרגיל של שביעות רצון מתפקודו של ראש הממשלה נתניהו. בספרות המחקרית על דעת קהל, קיימים שישה סוגי הסברים לתופעה זאת של "התכנסות סביב הדגל" (rally-round-the-flag): (1) חשיפה מוגברת לסיקור הפעילות הצבאית בתקשורת, (2) הערכה שהפעילות הצבאית עתידה להשיג את מטרותיה, (3) תפיסה של סכנה לביטחון הלאומי, (4) תחושה של איום ביטחוני ופחד מהאויב, (5) כעס כלפי מדינה או ארגון הנתפס כאויב, או (6) התעוררות של סנטימנט לאומני אתנוצנטרי ושוביניסטי כתוצאה מאיום סמלי על האומה. חקר שיטתי של היווצרות תופעת "ההתכנסות סביב הדגל" אינו אפשרי בדרך כלל, עכב הקושי לחזות את התרחשותם של האירועים המחוללים את התופעה. כפתרון חליפי, במחקר הנוכחי נאספו נתונים ממדגם מייצג של האוכלוסייה היהודית בישראל, באמצעות סקר בשני מועדים: הראשון במהלך מבצע "צוק איתן" (N=1007) והשני כארבעה חודשים לאחר תום המבצע (שיעור ההיענות החוזרת: 75%). תכנית מחקר זאת מאפשרת לאפיין את האוכלוסייה שתמכה בראש הממשלה ובפעילות הצבאית רק במהלך תקופת "ההתכנסות סביב הדגל". תוצאות המחקר מלמדות שתמיכה בפעילות הצבאית נבעה מזעם כלפי חמאס, רמות גבוהות במיוחד של ביטחון ביכולת של צה"ל להגשים את מטרות הלחימה ורמות גבוהות מהרגיל של שוביניזם לאומני. לעומת זאת, ההתכנסות מאחורי מנהיגותו של ראש הממשלה נתניהו נבעה מחשיפה גבוהה

לתקשורת בזמן המלחמה ומהזדהות מוגברת עם הקבוצה האתנו-לאומית היהודית. התרומה התיאורטית המרכזית של המחקר היא בהבחנה כי שני הביטויים העיקריים של תופעת "התכנסות סביב הדגל" נוצרים אמנם כתגובה לאירועים משותפים, אך לכל אחד מנגוני ההיווצרות ייחודיים: רמות גבוהות של תמיכה בפעולה צבאית מבטאות רצון להביס אויב נתעב שאף נתפס כנחות וכחלש יותר, בעוד שההתכנסות מאחורי המנהיג הלאומי מהווה ביטוי להזדהות וגאווה אתנו-לאומית.

מושב 22: מלחמות קרות, תנועות דתיות ולאומיות והסדר המדינתי במזה"ת

יו"ר: פרופ' הלל פריש, אוניברסיטת בר-אילן

ד"ר עוגן גולדמן, המכללה האקדמית אשקלון ומרכז הרצל, אוניברסיטת חיפה
ד"ר אוריאל אבולוף, אוניברסיטת ת"א ו-Woodrow Wilson School of Public Policy, Princeton University
השלום הדמוקרטי הפנים מדינתי במזה"ת

The democratic peace theory has two complementary variants regarding intrastate conflicts: the "democratic civil peace" thesis proposes that democratic regimes pacify internal tensions; the "anocratic war" thesis submits that due to nationalism, democratizing regimes breeds internal violence. This paper statistically tests the two propositions in the context of the contemporary Middle East. It shows that democracy and democratization have failed to bring domestic peace to the Middle East. This finding defies the optimism of the "democratic civil peace." Looking for causality beyond correlation, we propose that "democratizing nationalism" might be a long-term prerequisite, not just an immediate hindrance, to peace and democracy. We also advise to transcend the statist perspective—probing either intra- or interstate clashes—to examine intercommunal conflicts as well as the democratic features of non-state polities.

ד"ר בנדטה ברטי, אוניברסיטת בן-גוריון והמכון הלאומי ללימודי ביטחון (INSS)
State Fragility after the Arab Spring and the Rising Role of Rebel Rulers'

The paper looks at the rising role and impact of non-state armed groups as providers of governance in the post-Arab Spring Middle East. Specifically, the research looks at the process of break-down of central authority in Syria and at the parallel rise of competing spheres of rebel-administered-areas, focusing in particular on the Islamic State political project and on how it differs from other non-state armed groups' governance strategies. In analyzing the rise of IS, the study will focus on understanding the implications of this emerging political project on the pre-existing political order in the Middle East, specifically focusing on the trans-border and trans-national aspirations and strategies implemented by the group so far and on the impact of the embryonic-state on Syria and Iraq.

מר דניאל ויינר, האוניברסיטה העברית בירושלים

**החיפוש אחר לגיטימציה: מסגור עימותים באביב הערבי ותפקיד הלגיטימיזציה של הליגה
הערבית**

The topic of international legitimacy has returned to the stage of global politics during the "Arab Springs". In this context, the Arab League has been frequently regarded as having assumed a prominent legitimation role, however, there is no existing theoretical framework that allows for its verification. This paper offers an alternative to the confusion that reigns over the dynamics of international legitimacy in IR; it proposes that analyzing the role of the "ACE" framing brokers is the key to assess success in legitimation battles, and, specifically, that regional organizations as the Arab League operate as major brokers, affecting the variable of consensus. For this purpose, three case studies (Egypt/Bahrain/Libya) illustrate how the League's rhetorical strategies influenced the legitimacy of the actors involved and thus the political outcomes. A framework which combines process tracing and discourse analysis methods is employed, including an innovative "International Legitimacy Index" (ILI) as a measuring tool. The findings will allow us to draw more general insights on the dynamics that govern current Middle Eastern and global politics.

ד"ר רונן א. כהן, אוניברסיטת אריאל בשומרון

מעורבות איראן בעיראק – מניעה הגנתית או התקפית?

מאז המלחמה שנכפתה על עיראק ב-2003 וקריסתה של עיראק המודרנית, המדינה נמצאת בתהליך של היחלשות ואולי אף התפוררות. בעידן שבו הגבול הארוך בין איראן לעיראק נפרץ כתוצאה של ביטול מדיניות ההכלה הכפולה (The Dual Containment) – כל שנותר לאיראן הוא להרחיב את מעגלי ההשפעה שלה באזור בשם ההיחלצות העדתית לקהילה השיעית הגדולה בעיראק. בחישתה של איראן בפוליטיקה העיראקית לאחר נפילת צדאם חסין, הביאה ליצירת מודל אימפריאלי של מעצמה אזורית לכאורה (איראן) המנהלת פרוטקטורט בעיראק וזאת מתוך כמיהה עדתית לשליטה על הקהלים השיעיים באזור. לאחר פירוק הצבא העיראקי, החלו יחידות מיליציה של משמרות המהפכה להשתלט על יחידות הצבא העיראקי ואף החלו להגן על ערי השיעים בדרום המדינה. בעוד שארה"ב נסוגה מעיראק השבורה, מדינות האזור ובראשן סעודיה, מאשימות את ארה"ב בפירוקה של עיראק והפקדתה בידיים קיצוניים - מצד האחד נמצאת איראן השיעית ומן העבר השני – אסלאם רדיקלי בחסות דאע"ש (יש אומרים שקם כתגובה לנוכחות האיראנית במדינה).

לעומת קולות אלה, איראן אשר טוענת כי דווקא קריסתה של עיראק מאיימת על יציבותה וקוראת למשמרות המהפכה להיערך להגנת המולדת. לשיטתה, נוכחות איראן במדינה היא לטובת דבר אחד בלבד – צורך הגנתי וזאת כדי שתנועות כמו דאע"ש וג'בהת א-נצרה לא יהוו איום על שטחה. מבחינתה, נוכחותה בעיראק הוא מקדם הישרדותי – אסטרטגיה הדומה מאוד לתפיסת גרמניה הנאצית של מרחב המחיה. נייר העבודה תעסוק במעורבות האיראנית בתהליכים פוליטיים והדתיים בעיראק מתוך מחויבות דתית ומצורך הישרדותי. כמו כן, תבחן ההרצאה את מודל ההתפשטות הח'מיניסטי הקורא להרחבת מעגלי השליטה והאחיזה בקהלים השיעים במזה"ת והרחבת המהפכה האסלאמית מעבר לגבולות המזה"ת.

מושב 23: תקשורת פוליטית

יו"ר: ד"ר דודי מקלברג, המכללה האקדמית עמק יזרעאל

פרופ' אריה מלניק, אוניברסיטת חיפה
שר האוצר בלי תקשורת – ערכו של ניסיון פוליטי

שר האוצר, של כל מדינה הוא אישיות פוליטית מרכזית. ברור שהוא משפיע על התקשורת ומושפע ממנה, אך איך הוא משפיע על המשק בלי תקשורת? כלומר, איך אפשר למדוד את תוצאות פעולותיו במישור הכלכלי כשהתקשורת לא מלווה אותו מדי יום. מקובל לבדוק את ההישגים הכלכליים של שר האוצר על פי מדדים מקרו כלכליים ובמיוחד על פי שינויים בגובה החוב הלאומי. גובה החוב הלאומי והשינויים החלים בו מהווה נושא ותיק במחקר הכלכלי. עבודות של רוביני זקס (1989), אדין ואולסון (1991) והלברג ו-וולף (2008) בדקו ביסודיות את המשתנים הכלכליים המשפיעים על שינויים בחוב הלאומי. משתנים כגון שיעור האבטלה, שער הריבית, קצב הצמיחה ופתיחות למסחר בינלאומי הוכחו כמשפיעים במחקרים אלה ואחרים. מחקרים חדשים מוסיפים למודל הכלכלי משתנים של התנהגות פוליטית האמורים להשפיע על קצב שינוי החוב. בעבודה זו נוסף ונבחן איך משפיע הרקע האישי של שר האוצר על היקף החוב הלאומי ושינויים החלים בו. הכוונה היא לבדוק, באופן אמפירי, את מה שמכונה "השערת פרנקל". השערה זו טוענת שלרקע האישי של שר האוצר, במדינות דמוקרטיות, יש השפעה רבה על משתנים מאקרו-כלכליים. ספציפית, נטען כי "שר אוצר אשר לא היה חבר פרלמנט, לא היה חבר ממשלה והוא גם לא כלכלן בהכשרתו איננו יכול להצליח בקדנציה הראשונה שלו כשר אוצר". לצורך בדיקת "השערת פרנקל" נעשה שימוש בנתונים אישיים של כ-150 שרי אוצר אשר כיהנו ב-16 מדינות (כולל ישראל) ב-35 השנים האחרונות. נתונים אלה מוסיפים על ממצאי מחקרים קודמים ומאשרים לפחות חלק מהשערת פרנקל. מתברר שלניסיון הפוליטי של שר האוצר יש בהחלט השפעה על התפתחות החוב הציבורי. מדובר גם בניסיון בתור שר אוצר וגם בניסיון פוליטי קודם. לשניהם יש השפעה מובהקת על התפתחות החוב. מאידך לסוג הרקע האקדמי וגם לניסיון בעבודה קודמת (מחוץ למסגרת המפלגתית) אין השפעה מהותית. גם לרקע האידיאולוגי של השר המכהן אין השפעה משמעותית. בהמשך נברר גם מה תורם הקשר בין שר האוצר לראש הממשלה לתוצאות

מאקרו כלכליות בכלל ולשינויים בגירעון התקציבי בפרט.

מר אלון צויזנר, האוניברסיטה העברית בירושלים השפעת גורמי מיקרו על קביעת סדר יום פוליטי מצד התקשורת

חקר ההשפעות של סדר היום התקשורתי על סדר היום הפוליטי, תהליך הקרוי "קביעת סדר יום פוליטי" (setting political agenda), נעשה לרוב ברמת המאקרו: חוקרים בתחום מתייחסים למידת ההיענות של ישויות קולקטיביות כמו מפלגות לסדר היום התקשורתי. בעוד שחלק מוצאים כי סדר היום של האופוזיציות מושפע יותר מזה של הממשלות מסדר היום התקשורתי, אחרים טוענים כי המפלגות מושפעות מסדר היום התקשורתי רק בנושאים עליהם יש להן "בעלות". עם זאת, המחקר אודות קביעת סדר היום הפוליטי לא נעשה ברמת המיקרו. משום כך, אין ברשותנו ידיעה כיצד תפיסות של פוליטיקאים כאינדיבידואליים משפיעות על מידת החפיפה בין סדר היום התקשורתי לפוליטי. מאמר זה הוא הראשון לבחון שאלה זאת באמצעות שימוש בסקרים וראיונות שנערכו עם חברי פרלמנט ישראלים וקנדיים במהלך 2013-2014. הנחת היסוד העיקרית היא שתהליך קבלת ההחלטות הפוליטי איננו רציונלי באופן מלא. במקום, התקשורת מסייעת לפוליטיקאים בתהליך זה תוך אספקה של רמזים היוריסטיים להחלטות הפוליטיות, ובפרט רמזים אודות הבעיות החשובות ביותר. מחקר זה מעלה סדרה של השערות, ביניהן: (1) פוליטיקאים החשים אי ודאות בקשר לעתידם הפוליטי מושפעים יותר מסדר היום התקשורתי; (2) אלו שחשים מוצפים במידע גם כן מושפעים יותר; (3) פוליטיקאים התלויים פחות בחברי מפלגתם לצורכי מידע מושפעים יותר מסדר היום התקשורתי; (4) פוליטיקאים המתרכזים בנושאים רבים ("שועלים") מושפעים יותר מסדר היום התקשורתי מאשר פוליטיקאים המתרכזים בנושאים ספציפיים ("קיפודים").

**ד"ר דודי מקלברג, המכללה האקדמית עמק יזרעאל
פרופ' יחיאל לימור, אוניברסיטת ת"א
בול ללא גבול: בולי דואר כמגדירי גבולות**

החברה הישראלית, החל מתקופת היישוב ועד ימינו אלו, עדיין לא הגדירה את גבולותיה הסופיים. הדיון על גבולות המדינה מהווה את השסע המרכזי בחברה הישראלית, ומקור למחלוקות וויכוחים במערכת הפוליטית ובחברה. המאמר המוצע בוחן את הדרך בה האליטות השליטות משרטטות את הגבול הגיאוגרפי לחברה הישראלית באמצעות בולי דואר. הנפקת בולים הינה מונופול של המדינה. בולים הנושאים את שם המדינה מהווה את אחד הסמלים של המדינה המודרנית. ככאלו ניתן להתייחס לבולים כאל סוכני חיברות, המייצגים ויוצרים ערכים ומדיניות. מחקר זה מתמקד בבולים, שכן הבולים מאפשרים לחשוף את מערכת הערכים הלאומית. בולי הדואר תורמים לבניין נרטיבים מרכזיים, זיכרון משותף ויצירת דימוי עצמי של האומה, כדן הם מייצגים "מצבים יומיומיים" (Brunn, 2008 & Raento: 49). הבולים משמשים כאמצעי לתעמולה ולמתן לגיטימציה לרשויות. הם מדגימים את השינויים במושגים המרכזיים של המדינה לאורך זמן והשאיפות המשתנות של האליטה הפוליטית (Dobson, 2005: 6 & Dean). בכך תורמים הבולים לבניין האומה, באמצעות הגרת החברה, הגבולות ואפילו שאיפות טריטוריאליזם (Nuessel, 1992). בשל העובדה שבולים מופצים ברחבי העולם, באמצעות הדואר או תחביבי בולים, זהו אמצעי להעברת מסרים לחברה הלאומית והבינלאומית גם יחד. כל בול מציין טריטוריה ותרבות מוגדרים בכך שהוא נושא את שם המדינה, השפה (או

שפות) הרשמית, ומדגיש סמלים מסוימים. בכך מהווים הבולים כ"סמלים גיאופוליטיים" בדרך דומה לשטרות כסף ומפות (Harley, 1988), המדגישים גבולות מסוימים, קיימים או נחשקים. המחקר בוחן את השינויים שאירעו בבליים הישראליים הקשורים בגבולות המדינה בשנים 1948-2014 בהתאם לשינויים פוליטיים וחברתיים. המחקר מצא כי קיים שינוי באופי הבולים בהתאם לשינויים באליטה השולטת ואירועים היסטוריים משמעותיים, אשר שינוי את הדרך בה מדינת ישראל מגדירה את גבולותיה, במטרה להנחיל מסר זה לחברה הישראלית והבינלאומית.

ד"ר שרון חלבה-עמיר, אוניברסיטת חיפה הבחירות לכנסת ה-20: מגמות עדכניות בקמפיינים מקוונים

חלקה של הרשת במסעות הבחירות לכנסת הולך ומתעצם ממערכת בחירות אחת למשניה. במהלך החודשים הקודמים לבחירות לכנסת ה-20, העתידות להתקיים במרץ 2015, תופסים הקמפיינים המקוונים היקף כה משמעותי הן בקרב המפלגות והן בקרב המועמדים ברמה האינדיבידואלית והחל משלב מאד מוקדם של המרוץ, עד כי נדמה כי כל יתר האפיקים מתייתרים. הרשת רוחשת פעילות פוליטית; כחודש לפני מועד הבחירות כבר ניתן לזהות את המגמות הבולטות המאפיינות מסע בחירות זה, מן ההיבט המקוון. מתודולוגיה: זיהוי המגמות נעשה באמצעות מעקב וניטור מתמיד של מדיה חברתיים פופולריים בקרב פוליטיקאים ישראלים: פייסבוק, טוויטר ויוטיוב ושל כלי תקשורת המדווחים אודות הפעילויות המקוונות (ציוצים ופוסטים של עיתונאים פוליטיים ומדורים ייעודיים הסוקרים את הקמפיינים המקוונים). פריטי המידע מתוגים ומאורכבים במטרה למפות וליצור תמונה רחבת יריעה של הקמפיינים המקוונים.

בין המגמות המסתמנות ניתן למנות את הנ"ל:

- פרסונליזציה כבר בשלבים מוקדמים של המרוץ, ועוד לפני הפריימריס; מעבר מפוליטיקה של מפלגות לפוליטיקה של מועמדים.
- התמקצעות / אמריקניזציה של קמפייני הרשת החל בשלבים המוקדמים של המרוץ. הסתייעות ביועצים מקצועיים, סרטונים מושקעים, דפי פוליטיקאים ייעודיים ופעילות מודעת ומתוכננת תוך חזרה על סיסמאות הקמפיין
- מודל מימון חלופי: המשך המגמה מ 2013. פנייה למימון ציבורי בסכומים קטנטנים בכדי להימנע מתלות באיילי הון ובבעלי אינטרסים
- אקטיביזם חברתי: בהמשך לבחירות 2013 ניכרת פעילות אזרחית נרחבת להנגשת מידע רלבנטי אודות מועמדים ומפלגות ולהעלאת אחוזי הבחירה
- פלטפורמות חלופיות: הפייסבוק כמדורת השבט. במקביל, מעבר לפלטפורמות חלופיות בעלות אופי אחר (אינסטגרם וטוויטר) או נראות נמוכה יותר המאפשרים שיח חופשי (וואטסאפ וייבר)
- תרבות הרשת: הפנמת תרבות הרשת; שימוש במחוללי ממים ובמשחקי רשת ככלי שיווק פוליטי לכל דבר ועניין
- הבעייתיות בהיעדר אסדרה (רגולציה): שחרור סרטונים המפרים את הוראות החוק; קמפיינים אנונימיים

גב' ענת גולדמן, University of Washington
בניית אומה מלמטה - על התגבשות יום הזיכרון לאתאטורק בין 1938 ל-1953

הפרקטיקות המציינות את יום השנה למותו של אתאטורק מדי שנה ב-10 בנובמבר בכל רחבי טורקיה אינן תוצר ישיר של "הוראות מלמעלה" שהגיעו לשטח מראשי המדינה ומוסדותיה. הן התפתחו בצורה לא מאורגנת ב"בתי העם", מרכזים קהילתיים שהופעלו על ידי מפלגת השלטון בכל רחבי טורקיה בשנות ה-30 וה-40, ידי מנהיגים מקומיים שתרגמו את "רצון המדינה", כפי שהבינו אותו, לפעולות בשטח. באופן מפתיע, רק עם פתיחת המערכת הפוליטית בטורקיה, עם סיום מלחמת העולם ה-2, הפכו הפרקטיקות לזכרו של אתאטורק לאחידות בכל רחבי המדינה. עבודה זו מציגה ממצאים ראשוניים, והיא חלק ממחקר מקיף יותר שבוחן מדוע פרקטיקות מסוימות של בניית אומה ועיצוב זהות מצליחות בעוד שאחרות נעלמות או מייצרות התנגדות חברתית ופוליטית. בחינת היסטוריית ההתגבשות והשינוי שעברו שני הימים הלאומיים הקונצנזואליים ביותר בישראל ובתורכיה (יום הזיכרון בישראל ויום הזיכרון לאתאטורק בתורכיה) חושפת שני גורמים משמעותיים להצלחת הפרקטיקות האלה: מעורבות של מנהיגות מקומית בייזום, עיצוב, משא ומתן ולעיתים אתגור המדיניות הקיימת הן ברמה המקומית, והן ברמה הלאומית. בנוסף, פתיחה ראשונית של המערכת הפוליטית, שהביאה לפני השטח, קולות שונים בתוך הנראטיב הלאומי הכללי, דבר שאפשר הזדהות של רבים יותר עם המדינה והשתתפות בפולחניה.